

ახეული

ლიტერატურული ჟურნალი
N1, 2019

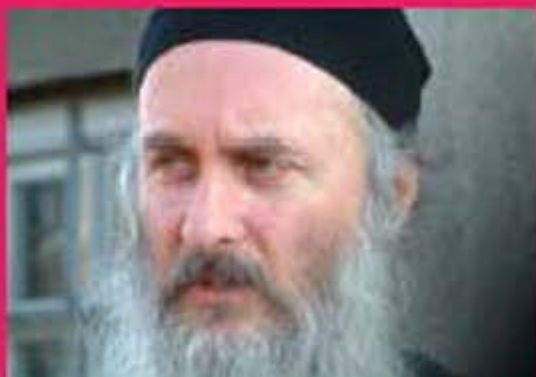

მანანა ჩიკობავა:

„მოდბა აუხილი – დიო საროსაჲ
სმანოს დან ფუხოს“...

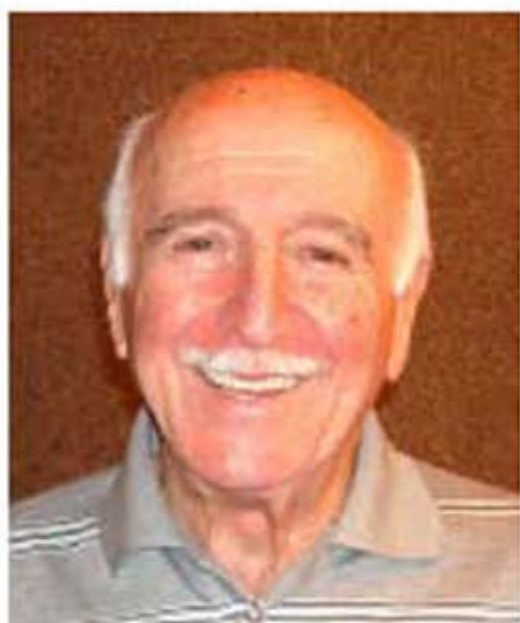
ნიკოლოზ კუჩაკაშვილი:
„მობანისონი რაბი სარბანობანი“

მუჟუე ისაია:

„მბონია, დომ ბამობონილი
ჯაბიხაბი აუსილანანე
ბაიხსნაბა“

რეპაზი ინანიშვილის სახელობის ლიტერატურული კონკურსი

გულმცახში!

„ანულის“ ლიტერატურული გაერთიანების წევრები და ჟურნალის რედაქცია დაბადების 90 წლისთავს ულოცავს ჟურნალის ავტორსა და გულშემატკივარს. ცნობილ მეცნიერ-პიფროგეოლოგს, მწერალსა და საზოგადო მოღვაწეს. თბილისის საპატრიო მოქალაქეს, ბატონ ნოდარ (ოჩო) ცერცვაძეს.

ვუსურვებთ მას ჯანმრთელობას, ნაღვრძელობას და დიდიხანს სიცოცხლეს. რათა ცვლიან დიდიხანს ეფაფოს ჩვენი ქვეყნისა და ერის საკეთილდღეოდ.

09160 3182000 - 75

ლიტერატურულ ჟურნალ „ანულის“ რედაქცია
თანაუგრძნობს ნინო ჩხიკვიშვილს. შეუდლის –
ნოღარ მგალობლიშვილის გარდაცვალების გამო.

ისტორიული ჰერეთი

ჟურნალ „ანულის“ შემოქმედებლები:
ნიკოლოზ გურტანიძე, გულისკო ზუშბაძე,
ქეთევან შენგელია, დავით შემოქმედელი

კულტურულ-საგანმანათლებლო საზოგადოება „ანულის“
რეკვიზიტებია:

ს/ს „საქართველოს ბანკი“, ბანკის კოდი: BAGAGE 22
ანგარიშის ნომერია: GE81BG 0000000 306158900

ანაუღი

№1. (№24) აპრილი. 2019

ლიტერატურული

ჟურნალი

პოეზია	
მანანა ჩიხიშვილი	3
ღვინო ანდრიაძე	6
ივანე ჯავახიძე - 75 ვულოცავთ!	7
პროზა	
ნაზარეტი ჯანაშვილი ანუ მკვდარ ზღვაზეც არის სიცოცხლე	8
ბიოხიბი სოსნიაშვილი გზა დაუსრულებელი	11
ვულოცავთ!	12
წიგნილომი	
ლანი უბანიშვილი „ცისფერყანწელთა“ ფსიქოლოგიურ-შემოქმედებითი პორტრეტები	13
უბანი ლექსი	
სოსნიო ბაბუნია ენგური	16
პეტრეჭიცი ხაჩაბედიანი სიყვარულის ქალბატონი	17
თამარ შიშინაშვილი ორი დღე ჰერეთში	20
პოეზია	
შოთა ნიშინაშვილი ციხე-ტაძართა საგალობელი	24
ნიკოლოზ ხაჩაბედიანი	25
მხითარ ხანიაშვილი	28
პროზა	
თამარ ბაბუნია	29
მარი მამიაშვილი ასწავლე სიყვარულით!	32
ნიკო მუხამბერი ბოქულ-ბოქულ	36
წიგნილომი	
მაცვანა ბაჩანიშვილი თბილელის სტუმრობა დუშეთში	39
ლანი უბანიშვილი-სახანაშვილი თოვლით ნაფერი ჩანაწერები – გვიყვება რევაზ ინანიშვილი	40
ლიპიტილი ციხეშვილი ხსოვნის შესახებ	44
პოეზია	
ნიკა ჯავახიშვილი	46
თამარ ხაჩაბედიანი	48
თამარ შიშინაშვილი	49
ნიკო ქანთარია	50
ინტერვიუ	
მედიკოსი: „მგონია, რომ გამოგონილი ჯებირები აუცილებლად გაიხსნება“	51
თარგმანი	
ფიქციონი „მაკ-ნამე“ სპარსულიდან თარგმნა ბელა შალვაშვილმა	56
სახიბო უბანიშვილი და ბანახიონ ტაბიძის ჰუმანი თარგმნა ვახტანგ თევდორაძემ	58
პოეზია ნიკო ხახანაშვილი	59
სოფიო ჯავახიძე არქიტექტურიდან მეღვინეობამდე	61
„პოეზია, საყურად“ ... – ეკატერინე ჭავჭავაძის დღე	64
ემიგრაციის მილიუმიტი სტამბოლში ჯუბა ლებელთან შეხვედრა გაიმართა	64
პოეზია ვანაშვილი თაყაიშვილი	65
უბანი ნიკოლოზი თაყაიშვილი მე, ზურა (ურო) და... Фёдор Михайлович Достоевский!	67
ნიკოლოზი თაყაიშვილი ასი წლის წინათ	68
პოეზია	
ნიკა უბანიშვილი	69
ბახანიშვილი სახანაშვილი	70
ფუნჯით გაცოცხლებული რაჭა	72

ISSN 1987-9717

ქუჩუხედ-საგანმანათლებლო საზოგადოება „ანული“

ფუნდ „ანული“ ახსებული
ლიტერატურული გაერთიანება:

რეზო (მემლიანე) ადამია
რევაზ ბალანჩივაძე
თამარ ბაბროშვილი
თამარ მიქაძე
თენგიზ უთმელიძე
ლელა ქიტოშვილი –
სახლთს უცხოშილი
თემურ ჩალაბაშვილი
მანანა ჩიტიშვილი
ნინო ჩხიკვიშვილი
თამაზ ხმალაძე
ივანე ჯაფარიძე
ჯუბა ღებელი

მთავარი ხელმძღვანელი

თამარ შაიშვილი

პასუხისმგებელი ხელმძღვანელი

სოფიო ჯაფარიძე

ლოგოს ავტორი

ბიოგრაფიული მასალები

გაზეთის პირველი გვერდი: ნოღაი ხანაშვილის ნამუშაური
გაზეთის ბოლო გვერდი: ნოღაი ხანაშვილის ნამუშაური

ხელახლის ტელეფონი: 551 00 50 58

რელაქციის ინტერნეტფოსტა: aneuli@mail.ru

ფუნდში გამოქვეყნებულ მასალებზე პასუხისმგებელია ავტორი

ფუნდი დაბეჭდილია სოციალური თემატიკის სახლში, შშმ პირების მონაწილეობით

მანანა ჩიხიშვილი

შენ დედაჩემიც იყავი

„ხან ვეფხვი, ხან თავის შვილი
ელანდებოდა მძინარსა“.

ვეფხვის და მოყმის ბალადა

ჟამს შევრჩი გაურიყავი,
დროში მეც გამაქვიტკირე,
შენ დედაჩემიც იყავი,
რადგან დედისებრ მიტირე.

ჩასისხლა ორთა იარამ
ქვიშანი შავად შეფხვნილი,
უბრალო ვაჟი კი არა,
მოყმე გაზარდე ვეფხვივით.

მთვარე მთის წვერებს ლოკავდა,
არც რა გადგვირჩა უკრავად,
ჩვენ სიმამაცემ მოგვკლა და
იმანვე გაგვაუკვდავა.

კლდეს აჩნდა სისხლით ნაბანი,
დღე დავიბნელეთ მზიანი,
არც მე ვიყავი ჯაბანი,
არც ის შემიხვდა ჭკვიანი.

ლოდებმა კენჭებრ იგორეს,
შტონი დავლეწეთ ასევე,
როგორ ერთფერად გვიგლოვე,
რა ერთი ცრემლით გვასველე.

იწვოდა გული – აბედი,
ავი სახმილი გვზნებია,
სად შვილის მხარ-მკლავს აქებდი,
არც ჩემი დაგვიწყებია.

გრძნობა, უცნობი მანამდი,

ყელს წამეჭირა ქამანდად,
მეც იმნაირად დაგნანდი,
ვით შენი შვილი დაგნანდა.

წყვეა ვთქვი ჩემი ბედისა,
დარდში ვერ ჩაგეზიარე,
ამ ქვეყნად, გარდა დედისა,
მკვდარ შვილს ვინ უხვევს იარებს.

ცისკარმა აიძანძილა,
დილამ ჩენა ქნა პირისა,
ჩემსას მიდიხარ სამძიმრად,
სათქმელად დიდი ჭირისა.

მზემ მთები დააირისა,
ცა იყო ავად მქუხარი,
ჩემიც და შენი შვილისაც
ჩემ დედას ორნივ უთხარი.

შემემლოს, შენს კვალს ავლოკდი,
ვწევარ, ქარები მბურღავენ,
ნუ გვიგლოვ,
ჩვენ კი არ მოგვკვდით,
ერთურთი გავაუკვდავეთ.

შევრჩით ჟამს გაურიყავი,
დროში მეც გამაქვიტკირე...
შენ დედაჩემიც იყავი,
რადგან დედისებრ მიტირე.

ვერ დაგაჯერე

გულში ვინახო,
მითხარ, სანამდი,
რაც სისხლის
მძიმე წვეთებით ვწერე,
არც ბავშვობაში ვიყავ თამამი,
მით უფრო,
ალარც ბავშვობის მერე.

წავაგე
სულის ჩემის ჯიჰადი,
ახლაც შენს გზაზე
ქარი მაჩერებს...
ის კი არა მკლავს,
რომ არ გიყვარდი,
რომ მიყვარდი და
ვერ დაგაჯერე.

არ დაიწერა ისეთი ლექსი

„არ დაიწერა ისეთი ლექსი,
რათა ეს ომი არ ამტყდარიყო“.

მურმან ჯგუბურია

რომ ძმათა შუღლს არ გაეღვა ფესვი,
რომ მამულს ჩვენსას არ ეგრძნო ურვა,
არ დაიწერა ისეთი ლექსი,
ვერ დაიწერა, ბატონო მურმან!

მზე აიკრიფა ქართლის მდელიდან,
რარიგ შორია ახლა იქამდი...
მე რომ მცოდნოდა, ქსანს რა ელოდა,
ალბათ წინა დღით თავს მოვიკლავდი.

ერთურთის ტკივილს ვეღარ
ვპატრონობთ,
ვეფხვს უწინ მოყმის დედაც ტიროდა,
ეგეთ ლექსს, ალბათ, მურმან ბატონო,
სხვა სიმაღლე და გული სჭიროდა.

ვინც თავს იმართლებს, სუყველა ცრუა,
ჯერაც ხმიანობს იმ დღეთა ექო,
აფხაზს და ოსს ხომ არ ეყოთ ჭკუა,
იმას ვტირი, რომ არც ქართველს ეყო.

წახდა, წავიდა ცხოვრება ბრუნდად,
ცრემლია ახლა აქაც და იქაც,
ძმათა ერთია სიკვდილი მუდამ,
ძმათა ნაჭრევის სხვაობა ვინ თქვა.

ერთი სახმილის ცეცხლი გვგზნებია,
შენ მოგხვდა ტყვია,
თუ ამ გულს ასცდა...
ჩვენს შორის ახლა სისხლის ტბებია
დროში ნაჭედი ფიცვერცხლის ნაცვლად.

სუყველამ ვცოდეთ და ნულარ ვდაობთ,
უნდა აყვავდეს გზებზე სოსანი...
როდემდე, ჩემო აფხაზო ძმაო,
როდემდე, მოდგმავ დავით სოსლანის.

რომ არ დაინთხეს კვლავ მტრობის
გესლი,
კვლავ არ წავკლევოს ზაკვამ და შურმა,
დაიწერება ისეთი ლექსი,
ვითომ ხვალ ან ზეგ, ბატონო მურმან?!

გვერდზე ისე ნუ ჩამივლი

თივის სუნი მოსდევს ურემს,
თრიმლი ჩამოსისხლავს კბოლეს,
იმნაირად ნუ მიყურებ,
ვითომ ჩემთვის არ კვდებოდე.

ბნელს მისტოპავს თეთრი კვიცი,
მთები ჭირხლით იფერება,
ჩემი ლექსი, შენც ხომ იცი,
მხოლოდ შენთვის იწერება.

აოქროვებს მთვარის ლებნის
ფეროვნება ტყეს და ახოს,
დღეს ხომ იმად მემალეები,
ხვალ რომ უკეთ დამენახო.

არც ყმა მყავდა ოქროს დილით,
არც ვყოფილვარ მონა მარტო,
გვერდზე ისე ნუ ჩამივლი,
რომ სიკვდილი მომანატრო.

ამ ღამით

რა ვუყოთ,
მტრებად შეგვეყარა ბედმა,
ორნივ ლაღნი და
ცეცხლის მლოკავნი,
თუ დამასწარი,
შეგარგოს ღმერთმა,
სადაც დამჯაბნი,
იქვე მომკალი.

მაგრამ ამ ღამით,
მთვარე რომ წიწვებს
დამზერს,
გამშორდი უჩქამ-უხინჯოდ,
მკლავზე მზისფერი
სწორფერი მიწვეს
და უნებურად
არ გამიღვიძო.

აპრილი მოდის

მოდის აპრილი, –
დრო საოცარ ხმათა და ფერთა,
შაშვის გალობა შეემსხვრევა
ვნებით ცის კიდეს,
კარს შემოგიმტვრევს სიყვარული
შროშნებთან ერთად
და ასაკს შენსას
სულ ფეხებზე ჩამოიკიდებს.

ნუ გაიხსენებ ჩავლილ დღეებს
დარდით და სევდით,
მიენდე იღბალს
და განგების ნებას ადროვე,
ეგ სიყვარული,
როგორც ბოლო სიმღერა გედის,
სულ სხვა სამყაროს
სხვა ნაპირთან მიგაახლოვებს.

ინთება გული,
გათოშილი ყინვით და სეტყვით,
რომ არ ელოდი,
იმნაირი სინაზით გალობს
და მუხლმოდრეკით
უზენაესს მადლობას ეტყვი,
უკანასკნელი,
ღვთაებრივი საჩუქრის გამო.

მოდგა აპრილი, –
დრო საოცარ ხმათა და ფერთა,
შაშვის გალობა შეემსხვრევა
ვნებით ცის კიდეს,
კარს შემოგიმტვრევს სიყვარული
შროშნებთან ერთად
და ასაკს შენსას
სულ ფეხებზე ჩამოიკიდებს.

მე ვითომც არ დამინახავს...

სიო ურხევდა წამწამებს,
ლხინის თავს იჯდა ინახად,
ვერც ახლოს მისვლა შეჰბედე,
ვერც იმის კითხვა:
„ვინა ხარ?“

სურვილით ფერი გკრთებოდა,
თუმცა ბროლი და მინა ხარ,
მოჰხვიე ხელი,
აკოცე
მე ვითომც არ დამინახავს.

რანაირი გაზაფხული მოვა

ქარი ახლა საალერსოდ მიწვევს,
იამინდა, გადაილო თოვამ...
ნეტავ, ჩვენ რომ არ ვიქნებით, იმ წელს
რანაირი გაზაფხული მოვა.

კვლავ ეს ფერი თუ ექნებათ ნისლებს,
ამ ცის თაღებს, ცისფრად შემოგარსულთ,
ან ტყემალი ემსგავსება ისევ
ქორწილიდან გამოპარულ ასულს.

მთებსა ვძრავდით სასურველის პოვნად,
ვგავდით ჟინით მყვირალობის ირმებს,
ან იმქვეყნად მიგვდევს ვინმეს ხსოვნა,
ან ამქვეყნად ვენსომებით ვინმეს?!

ქარი ისევ საალერსოდ მიწვევს,
სულს მოსწყურდი... გადაილო თოვამ,
ნეტავ, ჩვენ რომ არ ვიქნებით, იმ წელს
რანაირი გაზაფხული მოვა.

გადავიბრალებ

ისურვე, ბედმაც ასე ინება, –
წახვედი, მეც სხვის კერას მიმგვარეს...
ოღონდ შენ გული ნუ გეტკინება,
სუყველაფერს მე გადავიბრალებ.

არ აგადევნებ ავ თვალთა მზერას
და რომ ღვარცოფი აგცდეს ჭორების,
ვიტყვი, რომ თითქოს მიზეზი მე ვარ,
ჩვენი განდგომის და განშორების.

რა ხნიდან ვუძლებ დროის გრიგალებს,
რა ხნიდან ვმაღავ ყველა ჭრილობას,
სწორედ ამიტომ მე დავიბრალებ
შენს ღალატსა და შენს გულგრილობას.

გახსოვს, თვალეში რა სევდა მქონდა,
შენ მაინც შენს გზას გაჰყევ ნელიად...
მე დავიბრალებ სუყველა ცოდვას,
რაც არასოდეს ჩამიდენია.

ისურვე, ბედმაც ასე ინება, –
წახვედი, მეც სხვის კერას მიმგვარეს...
შენ ოღონდ გული ნუ გეტკინება,
სუყველაფერს მე გადავიბრალებ.

ღაპრით ახლოუხი

* * *

მზის საუფლოში დავიბადე, მზისგან მოვდივარ და ამიტომაც გარიდებდით თვალებს ნამიანს. ჩემი სამშობლოს ხავსისფერი ტაძრის ლოდი ვარ, შენი ქონგურის ჩუქურთმა ვარ, ავე მარია!

მე თუბალი ვარ, მესხი ვარ და კოლხთა ბადიში, დედა ვუტირე, ვინც ჩემს მიწას მტვერი ადინა... მოყვარეს გული გავუღე და მტერს კი ბოდიში, თუ დაამიწა ჩემს ეღეშში ავმა წადილმა.

მე მიუღლეწე ასურელებს ბედის კარავი, ვპირველობდი და მომყვებოდა ტომი ხალღების. ისე მოვედი, არ დაუთმე არსად, არავის... ღვთის მონა ვარ და სიკვდილითაც უფალს ვბარდები.

გამოვიარე ქვის ხანა და ხანა ოქროსი, წარსულში დარჩა სიდიადით აქეს რომელიც... არ გამიცვლია შაჰის ხმალზე ციხის ბოქლომი, არ შემხვედრია უძლეველი მაკედონელი.

მე დავიბრალე არტანთან აზოს სიკვდილი, ჩემი ბრალია ფირუზისფერს დღესაც რომ ჰგავს ცა... მაწამეს, მაგრამ არ ვყოფილვარ სასომინდილი, როცა დასჭირდა, ინდოეთში ვახლდი გორგასალს.

მზეს წვიმა ცვლიდა, ღრუბლისფერი იდგა ამინდი, ელვა და ჭექა მიღეწავდა ზოგჯერ დარაბებს, ათასჯერ დაჭრილს სისხლიანი მეცვა ქლამინდი, სამასი წელი გავუძელი იმ ყრუ არაბებს.

მცხეთაც ავაგე, ნიკორწმინდაც, ხანძთაც, ბედიაც... და ღვთის ტაძრიდან, ღვთის სახლიდან ღმერთს მივესალმე.

მემკვიდრე ვიყავ სამი ტახტის, ესეც ბედი, აფხაზეთიდან გავამეფე ბაგრატ მესამე.

დიდგორის ველზე დავამარცხე ურიცხვი მტერი, ვიშამქორე და დავაჩოქე რუმის სულთანნი და როცა მწვერვალს გავუსწორდი, ვითარცა ერი, თურმე მონღოლებს გვიმზადებდა ბედი მუხთალი.

წახდა ქართლი და გადარჩენა ისევ ვივალე, ჟამი – ბედკრული ამოსუნთქვას როდი მაცლიდა... უფლის განგებით მხსნელად მოველ, მოველ ბრწყინვალედ, ოსიც, მონღოლიც გადავრეკე ჩემი ქართლიდან.

მეთხუთმეტედან კვლავ მესმოდა ხმები ველური, არაბს და მონღოლს ჩაენაცვლა მტერი ახალი; არ გვასვენებდა ბარლასელი კოჭლი თემური და დავკვიტოვა ნასოფლარი, ნავენახარი.

დაგვეყვს, დაგვემალეს ცალკე ქართლად, ცალკე კახეთად, ცა იქცეოდა, ერთმანეთთან როცა ვომობდით... იშიშვლა ხმალი სვიმონმა და უფალს გახედა, თრიაქით მთვრალი დარაჯობდა მამულს ბოლომდე...

ბევრჯერ ჩავხედე წყვდიადისფერ სიკვდილს თვალებში, მაინც არ დავთმე, ბებერ ქსანზე ციხე ავაგე. გადავიტანე თურქთა, სპარსთა, ლეკთა თარეში, რა ვუყოთ, თუკი ბოლო ბრძოლა რუსთან წავაგე...

ისევ ომში ვარ, დაღმართიდან ვეძებ აღმართებს, ამ ბინდისფერსაც გადაუვლის სხივი დილისა, დავგვიბრუნდება უფლის ნებით ის, რაც წავგვართვეს, ჩემს საქართველოს ხატი იცავს ივერიისა...

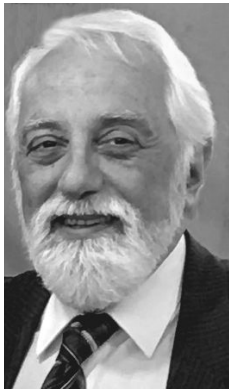
მზის საუფლოში დავიბადე, მზისგან მოვდივარ...

ქსნის ხეობას

ველარ ვიშუმებ ჩემი წყალ-ჭალის ნატყვიარს, მინდა დავბრუნდე, მაგრამ გზა ჯერაც არ ჩანს... იქ დედაჩემის ნაფეხურები ატყვია, იქ საფლავების ცივი ლოდინი დარჩა.

ვფურცლავ დღიურებს – ატირებულებს ბალღვით, ისევ ვინახავ ქსანზე მოწვევტილ ყვავილს... დავენეტები ხიზნის მანტიით დაღლილი და მონატრება გულში ხარივით ბლავის!

ივანე ჯავახიშვილი - 75

ვულოცავთ!

ბატონ ივანე ჯავახიშვილს ვულოცავთ 75 წლის იუბილეს და ქართული კულტურის რაინდის წოდებას! იგი სახელოვანი მთამსვლელების – სიმონ, ალიოშა და ალექსანდრა ჯავახიშვილების შთამომავალი და მათი ღირსეული მემკვიდრეა.

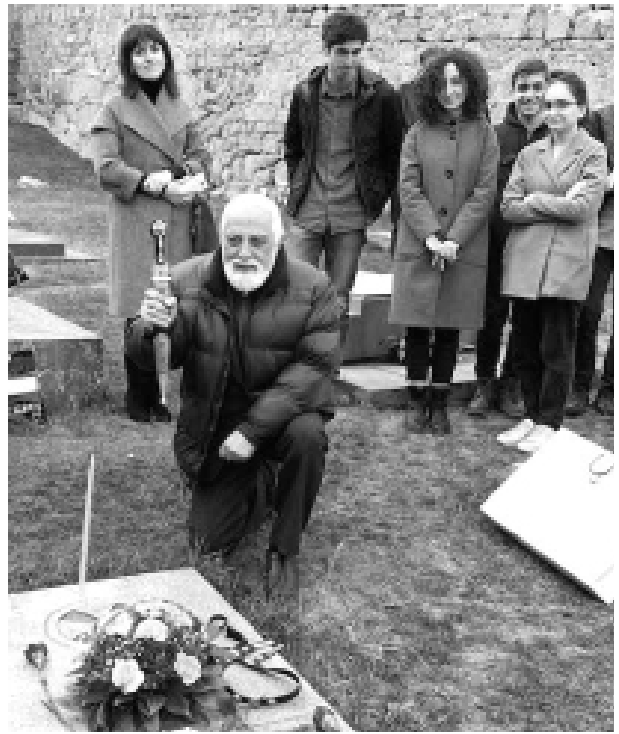
ჩინებული ჟურნალისტი, მეცნიერი, პედაგოგი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი, არაჩვეულებრივი ადამიანი, უერთგულესი მეგობარი, ალალმართალი კაცი... სიტყვები არ გვეყოფა მის დასახასიათებლად.

მისი ღვაწლი ჟურნალისტიკაში ფასდაუდებელია. რადიოპროგრამა „ჩვენი საგანძური“ შაბათობით გადიოდა საზოგადოებრივი რადიოს ეთერში და უამრავი მსმენელი ჰყავდა. გადაცემა მოიცავდა თითქმის ყველა სფეროს – კულტურას, მეცნიერებას, განათლებას, ხელოვნებას... წარმოაჩენდა ადამიანებს, რომელთა მოღვაწეობა მართლაც საგანძური და ფასდაუდებელია ჩვენთვის.

ქართული სპორტის, კულტურის, ემიგრაციის ამბადარი და ქომაგი ივანე ჯავახიშვილი საქართველოს დამსახურებული ჟურნალისტი, საქართველოს სპორტის დამსახურებული მოღვაწეა.

ვუსურვებთ, ასეთივე შემართებით კვლავ დიდხანს ეღვაწოს ერისა და ქვეყნის სასიკეთოდ!

ლიტერატურულ ჟურნალ „ანეულის“ რედაქცია

ივანე ჯავახიშვილს – ექსპრომტად!

დახვალ მყინვარწვერის გამოხედვით,
სხივი იაკინთებს ბინდიდან,
თითქოს მწვერვალიდან ჩამოხვედი,
ისევ მწვერვალისკენ მიდიხარ...
სიმონ, ალიოშა, ალექსანდრა...
სამი საფიცარო სახელი,
დილით ყაზბეგისკენ აგემეზავრა
ნისლი, დარიალის ნამღერი...
შენი სამშობლოა საქართველო,
აუღებელია ბირთვისი!
ჯავახიშვილების სასახელოდ,
მთაზე მაღალი გაქვს სინდისი!
თითქოს, მწვერვალიდან ჩამოხვედი,
ისევ მწვერვალისკენ მიდიხარ!
დახვალ მყინვარწვერის გამოხედვით,
ფრენით არწივების ჯიშის ხარ!

თამარ შაიშუმლაშვილი

P.S. ეს მილოცვა უკვე იგეგმებოდა, როცა შვიტყვემ, რომ ლევან ბოთუას დაბადების დღეს, მცხეთაში, ღიმი მწერლის საფლავთან, მთამსვლელ ჯავახიშვილთა შთამომავალს – ივანე ჯავახიშვილს გადაეცა ქართული თავადიშვილური ქამარ-ხანჯალი, ბოთუაშვილისა და ჯავახიშვილის ალპინისტურ-რაინდული მემობრობის მრთობულობის ნიშნად!

ნაბზახი ჯანაშვილი

ანუ მკვდარ ზღვაზეც არის სიცოცხლე

ძველი, ფრთიანი გამოთქმაა:

– მოგზაურობა ჩვეულებათა მტერიაო... და მართლაც, ამ დროს ხშირად იცვლება, და რადიკალურადაც, ჩვენი მდინარების კალაპოტი, ნირი და ხასიათი, და ზოგიერთ, რჯულზე უმტკიცეს ჩვეულებასზეც უარს ვამბობთ... ახლა, ზუსტად რომელზე და რომელზე არა, ნუ გამოძეკიდებით, აი, პრინციპი კი, ვგონებ, გასაგებია.

და თუ აქ იოლად ვთანხმდებით, არც ეს, მეორე მორაული უნდა იყოს უცხო ჩვენისთანა, საბჭოურ სკოლაგამოვლილი პერსონებისთვის:

– კაცი გზაში იცნობაო... ესეც გააქსიომებული პოსტულიტია ლამის, ანუ გარდუვალობა, როცა, გვინდა, არ გვინდა, შეულამაზებლად ვავლენთ ჩვენს პიროვნულ მეს და სახეს...

აქ უკვე ვეღარ ვმანიპულირებთ რიბი-რაბო ზიგზაგებით, რითაც ვთავმომწონებდით ყოველდღიურობის საცალფეხოში, და რასაც ამოსაცნობ და სავიზიტო ბარათადაც ვაფრიალებდით ამოების ბასრწანნაგა ლაბირინთებში... ყოველ შემთხვევაში, დრომდე, ვიდრე ყველა მეზურგჩანთე (სუბიექტი) თავის ადგილს გაარკვევდეს და ლიდერისა და აუტსაიდერის ფუნქციაც (ობიექტურად) გამოიკვეთებოდეს.

აი, სწორედ ამ რენტგენული დასხივების მერეა, რომ ვმულა-ვნდებით ლაკმუსის ქაღალდით... ვმულა-ვნდებით და ვტივტივებთ ზედაპირზე ჩვენივე ვერშენილბული ქვეშევეშობითა თუ ყელყელაობით, ხელმარჯვეობითა თუ ქვეშაფსიობით, და მივალოთ და მივსერავთ ცხრა მთას და ცხრა ზღვას...

ვმოგზაურობთ, ანუ...

• – თქვენ წინაშეა უნიკალური ბუნებრივი წყალსაცავი, ტბა, რომელსაც ებრაულად „იამ ჰა-მელან“ – მარილიანი ზღვა ჰქვია და რომელსაც ძვ.წ. აღ-ის ჯერ კიდევ II საუკუნის ბერძენმა მეცნიერმა პავსანიამ „მკვდარი“ უწოდა თავისი განსაკუთრებულობის გამო – ენერგიულად, სახიდან ღიმილმოუშორებლად გვეჭიკჭიკება რუსის ცისფერთვალეა გიდი მარინა და თითქმის ყოველი წინადადების ბოლოს თავისი ტურსააგენტოს რეპუტაციას ცხვირწინ სარეკლამო როლიკით გვიფრიალებს:

– ბატონებო, ისარგებლეთ „რუბინის“ მომსახურებით, მისი არეალი მოიცავს არა მხოლოდ ისრაელის საექსკურსიო სივრცეს... ხოლო რაც შეეხება მკვდარ ზღვას... აქ თქვენ ვერ დაძებნით მისთვის დამახასიათებელ სიცოცხლის ნიშანს, თევზს და მისთანას, და რაღა თქმა უნდა, ვერც ჩვეულებრივ, წყალმცენარესა თუ სხვა ინფრასტრუქტურულ რეციდივს(!) – აშკარად, „უცხო სიტყვათა ლექსიკონით“ გვეკვლევა ჩვენი მოქერაბრიუნეტკო და შიგადაშიგ მაცდუნებელი ღიმილის მოდრეიფე ფთილებს ფლირტის ბარათებით უშურველად გვინაწილებს.

– იგი ზღვის დონიდან ყველაზე დაბალ, მინუს 427 მეტრზე მდებარეობს და მას ხშირად მსოფლიოს მე-8 საოცრებადაც მოიხსენიებენ.

– სხვათა შორის, მარილიანი ზღვა თანახშიცაა ნახსენები. მის ადგილას ერთ დროს უძველესი ქალაქები – სედომი და ამორა არსებულა, სადაც იმდენად მომრავლებულიყო ცოდვა და გარყვნილება, რომ გამჩენის გადაწყვეტილებით ორივე ქალაქი ცეცხლისა და გოგირდის წვიმებში ჩამწვარ-ჩაფერფლილა... აი, მათ ადგილზე გაჩენილა ეს „მკვდარიც“...

– „უვაჟამაია“ მარინა – თითი არ აუწევია, თორემ ნამდვილად დამჯერი და ფრიალოსანი მოწაფესავით, კრინით, „ჩაეკაკალინკა“ გიდს გაურკვეველი ასაკის, მწითური, „ახალი რუსის“ ტიპის წმინდად თავგადახოტრილი თეთრცილინდრშავსათვალისანი მუჟიკი, რომელიც ჩემს წარმოსახვაში, მომენტალურად, ნიკიტა სერგეევჩიჩად „მოგენსეკდა“, იმ ნიკიტად, რომლის სადღეგრძელოს, მამანემი, ბავშვი ვიყავი, მახსოვს, რატომღაც ლუდითა და ჩიბუხ-მომარჯვებული სვამდა... და რომელიც, მართლაც ტურისტი აღმოჩნდა შორეული კი არა, ახლა უკვე უშორეულესი ჩუკოტკიდან.

– ინტერნეტში ამოვიკითხე, რომ „მკვდარ ზღვაში“ მენდლეევის სისტემის თითქმის ყველა ელემენტი მოიპოვება და რომ ტრადიციული გაგებით აქ ცურვა არ შეიძლება – გამოამზეურა თავისი „ფეისბუკ“ განათლებულობა „სიმინდის მიწურინის“ პროტოტიპმა და ზემოდან გადმოგვხედა.

– ოო, არც ცურვა და არც ყვინთვა, მით უმეტეს, გახელილი თვალებით – გაელაქუცა და ჟესტებში „განდაგანას“ ელემენტები გაურია ჩვენმა (ერთ დროს ჩვენმა) არამარტო ნერწყვჩასაყლაპმა და ყო-

ფილ თანამიწაწყლელს წამწამები „მივალკებივით“ მიუსამხამა:

– „ესტაწი“ დამსვენებლებს, რომლებიც პირველად ეწვევიან მკვდარ ზღვას, ვთხოვ, გაითვალისწინონ ეს გარემოება და ზოგიერთ რჯულზე უმტკიცეს ჩვეულებაზეც უარი თქვან!

•

ასე დაიწყო ჩემი სამღვინი სააგარაკო ვოიაჟი. უპირველესად, თუ დაგვიანებული არაა, მკითხველს მსურს ვთხოვო, აქედანვე შეეგუოს ჩემს მწერლურ აზირებას და უპირობოდ მიმიღოს... ისეთი, როგორიც ვარ, და თანაც, ფანტაზიაც მოიშველიოს და ხატონად წარმომიდგინოს მე – 60-ს გადაცილებული, არცთუ ხისული² „გრუზინი“ ორტოტა, მუხლქვემო „შორტიკის“ ამარა როგორ ჯანდაჯან (გვარიც ხომ მიწყობს ხელს) ვეჯგვიმები ახლა უკვე ლესია უკრაინკას თანამემამულე, არანაკლებ გულკეთილ და გულ(ხელ)მისავლებ მუხლზემოტკაველნახევარფეხიფეხგადანადება, არც მთლა „ფისუნნი“, მარა მაინც საალხან-ჩალხანედ ისერა მოლარე-ადმინისტრატორს, და სადაც ჩვენს შორის ასეთი დიალოგი ინასკვება:

– ქალბატონო... თქვენი სახელი?.. დიახ, ქალბატონი ლუდა, მე მესმის თქვენი დაინტერესება და ისიც, როცა მთავაზობთ 40-წუთიან სამედიცინო მასაჟს და მიქებთ და მიდიდებთ მასაჟიორსაც... მაგრამ, გეთაყვა, ამიხსენით, რაში გამოიხატება ეს სამედიცინობა და რას შეცვლის იგი ჩემში დროის ამ მცირე მონაკვეთში?

– ოო, თქვენ უალრესად კმაყოფილი დარჩებით, დამიჯერეთ... გრიგორი (ასე ჰქვია ექიმ-მასაჟისტს) გამოცდილი პროფესიონალია, სხვათა შორის, იგი ციმბირელია და არ გაგიჭირდებათ მასთან კონტაქტი შესვლა (ცუდი ქართულია, გეთანხმებით), ჩვენებურია მაინც,

„რუსკაგავარიაში“...

– ბოდიშს კი ვიხდით, ქ-ნო ლუდა, დღეს კი აღარაფერია გასაკვირი, მაგრამ... მაინც, რა შემატყვევთ ასეთი? – აშკარა ლაღობის იშტაზე მომიყვანა შექმნილმა „აბსტანოვკამ“...

– და რატომ უნდა გამიკეთოს მასაჟი მამაკაცმა, მითუმეტეს ციმბირელმა, და თანაც, მაინცდამაინც გრიგორიმ?... აი, ციმბირელი ქალისგან კიდევ აიტანდა კაცი...

– ვერ მიგიხვდით, ბატონო... თქვენი სახელი? ნუგზარ? ოჰ, რა ძნელი წარმოსათქმელია, დიახ, ბატონო ნუგზარ, მასაჟი მასაჟია და რა მნიშვნელობა აქვს, ქალი გააკეთებს თუ კაცი... თანაც, გრიგორი კარგი სპეციალისტია...

– ოო, პრინციპული, ქ-ნო ლუდა! თქვენ ალბათ არ გსმენიათ, თორემ გემახსოვრებათ, რომ ჩვენთან „სოვეტსკაია გრუზიაში“, მასაჟს სხვა დატვირთვა, ხოლო იმ „დატვირთვას“ შესაბამისად, სხვა „განტ-

ვირთვა“ ჰქონდა...

– ვერ გავიგე, ბატონო უზგარ...

– კარგით, ავიხსნით... თქვენ როდის ამოჟრიამულდით ისრაელში, ქ-ნო ლუდა?

– 91-ში, როცა „რუსული ალია“ დაიწყო.

– ანუ როცა თქვენც გაგახსენდით, რომ ერთ დროს ებრაელები იყავით, არა?

– დიახ, ალბათ...

– და ნუთუ ასე მალე გადაგრუსულდით, რომ „პერესტროიკამდე“ სსრკ-ში სექსი არ იყო?

აქ ლუდამ თვალები „რადუგასავით“ მორკალა და აშკარად ტუჩი მოიკვინტა.

– და რატომ ასეთი „ნაივნიმი გლაზამი სმოტრი-წე“ ქ-ნო ლუდა? – ამოსუნთქვა არ ვაცალე, ისე განვაგრძე მისი მობლანდვა საქართველოს უახლესი ისტორიის პერიპეტებით – დიახაც არ იყო, და ამიტომ ჩვენ – „გრუზინები“ იძულებულნი ვიყავით, იმ თქვენი „ტყირპიანის“ გადამიკვინტი, კონსპირაციულად, ღვინისთვის კვასი, სექსისთვის კი მასაჟი გვეწოდებინა!

აქ ლუდამ ტუჩი მეორედ ჩაიკვინტა.

– კარგი ვეცდებით გასაგებად ავიხსნათ – დათმობაზე წავდები და ნაბიჯი ცეზარივით წავდგი წინ...

– აი, მისმინეთ, როგორი იყო, ვთქვათ, ჩვენი ქალაქის ტურბაზიდან (ლუდა მაინც ვერ გაიგებს, აი, ჩემს ერთგულ და მომთმენ მკითხველს შევასხენებ, რომ ეს ის ტურბაზაა, სადაც „ბოზების ღირექტორად“ (პატენტი მისია) გამწესებული გოგი ვასილიჩი (ნათელში ამყოფოს – ნ.ჯ.) მუდმივად თავის მექალთანე სანტექნიკოსს დაეძებდა, რომელიც მაინცდამაინც იმ ონკანში ჭრიდა რეზბას, და, შესაბამისად, იმ ოთახშივე ხმარობდა თავის „ბეზატკაზნ რაზვადნოის“ სადაც მარტონელა რუსის ტურისტკა იღებდა... ბინას და დროებით, თუმცა აქტიურად, ისვენებდა) გამოსული კაიბლომ კვასნაგემი „გრუზინების“ მაშინდელი „ბაზარი“

– გაუკეთე მასაჟი ლუდას?

(აქ ლუდა დაკვირვებით მაცქერდება, რაც ოდნავ შიშნარევში გადადის, მერე კაბას მუხლისკენ ექაჩება, რაც მაინცდამაინც არ გამოუდის, და ძალზედ დაბალი ხმით, გულუბრყვილოდ მეკითხება):

– „ა პაჩემუ იმენნა ლუდა“?

– კარგით, ნუ გავართულებთ იყოს ჟანა... – „ვუთ-მოზ“ მე დიდსულოვნად და ჩემს ორტოტა შორტიკს მეტი დამაჯერებლობისათვის ღიპის ეკვატორტთან „ვასტოპებ“...

– გაუკეთე მასაჟი ჟანას?

– ერთჯერადი იყო თუ გაგრძელებებით?

– აჰ, საღამოს რესტორანში დაპატიჟე?

– „ა დრუგა ვაზმიოტ“?

აქ მე თეატრალურად გამოლილი ხელები თეატრალურადვე გამოლილი მრჩება, რადგან ლუდას გონებაში, როგორც ჩანს, რაღაც ნათდება და ისე ხალისიანად, და რაც მთავარია, გილკეთილად კისკისებს

(თავის უკან გადაგდებით, თანაც) რომ მე ის „ტურბაზა“ მახსენდება, სადაც „ბოზების“ დირექტორად... აჰ, ეს ხომ უკვე ვთქვი... მაგრამ მე ისიც მახსენდება, რომ ჩემი „ტურბაზა“ რახანია ნომერში მელის!

• გრიგორიმ (ციმბირელმა) მართლაც ციმბირულად მიმამასაჟა...

მანვე („მეჟღე პროჩემ“ დოცენტმა და ყოფილმა ქირურგმა) გამაფრთხილა, რომ მე ოსტეოქონდროზის სიმპტომები მაქვს, თუმცა ეს ასაკობრივია და თანაც „ს ეწიმ მოჟნა ჟიწ“!

• და მაინც, მთელ ამ სააგარაკე ბლიცკრიგში ყველაზე დასამახსოვრებელი და პომპეზური მოგზაურობის ბოლო, დამაგვირგვინებელი აკორდია.

ჩვენი დაბრუნება ტურბიუროს განაწესით, იმავე მძლოლით, იმავე ავტობუსით და იმავე ცისფერთვალეა მარინას ესკორტით სამი დღის შემდეგ შედგა – შესაბამისად, იგივე დამსვენებლებით.

ავტობუსში ასვლისთანავე ჩემი მზერა ერთმა თავახვეულმა, შავსათვალის მამაკაცმა მიიპყრო, კონდიციონერის ჭავლს პირისახისკენ რომ მიმართავდა და არცთუ შევებით ოხრავდა...

– „ნიკიტ სერგევიჩ“?! – უცბად, რაღაც შტრიხით მეცნო ჩუკოტკელი და ისე ხმამაღლა და სპონტანურად შემოვძახე, თავადვე გამიკვირდა.

– „შტო სვამი, შტო სგოლოვოი“? – მეთქი... დავამატე.

ჩუკოტკელმა მყის ხელი უშვა კონდიციონერის ღილაკს, სათვალე მოიხსნა, დამაკვირდა, რა თქმა უნდა ვერ მიცნო და მაინც, მშვიდად მომიგო:

– „სგოლოვოი ვსიო ვპარიადკე, ჩუწ გლაზა ბალიატ“ – მერე ისევ დამაკვირდა, კიდევ უფრო ვერ მიცნო და უკვე გაბრაზებით ჩაილაპარაკა:

– „ა მეჟღე პროჩემ, ია ნე ნიკიტა სერგევიჩ“ გენაცვა ლე, „ა ინოკენტი არსენიევიჩ, შტო, კაკ ვი პანიმაიწე, ნე აღნო ი ტოჟე“.

რა გითხრათ...

თუ ამ „გასპაძინ ხაროშისთვის“, სახელისა და მამის სახელის შეცვლა „ნე აღნა ი ტოჟე“, ჩემთვის ხომ სულაც ერთი ოდელია-დელია იყო (რუსულად სხვა, სამასოვანი, ხატოვანი კომბინაციითაც შეიძლება) მით უფრო, იმ შემამჩნევლად გადაპრანჭულ-აქცენტირებული „გენაცვალეს“ მერე, მაგრამ... მე ამას ხმამაღლა ხომ არ ვეტყვოდი, მით უმეტეს ყოფილი საბჭოური „ობლაკო მორალე“ – წარმოების ახლა უკვე ისრაელელ ქალთა თანდასწრებით... მაგრამ როცა ჩვენმა მოქერაბრიუნეტკამაც გულკეთილად გადაიკისკისა და ხელები „აჭარულივით“ ჩაკვანწა, „ინოკენტი არსენიევიჩმა“ იკადრა და ყველაფერი დაწვრილებით ჩავვი „შიროკასტრანამაიარაღნაია“ – ვა, რომლის რეზიუმესაც აქვე გთავაზობთ:

– წუხელის ბიჭებმა ცოტა გადაკვარით – ბოლო ბანაობის აღსანიშნავად და გამოსამშვიდობებლად ზღვაზე გავედით. ამ დროს ალკოჰოლის გავლენით იყო თუ სიცხის, ვერ დავიჟინებ, მაგრამ ჩემი სააზროვნო „ქეისი“ საკმაოდ დაბინდული გახლდათ.

– ერთი სიტყვით, ნაპირს მიუახლოვდი თუ არა, გამახსენდა „წითელი მზე შავი ზღვა, ზღვაზე თეთრი აფრები“ და დაუფიქრებლად შევდგაფუნდი ამ მარილის საბადოში... და თანამეინახეთა განწირული კვილი მაშინდა მომწვდა, როცა ხელგამლილი შიგ თავით ვეშვებოდი...

– ვიდრე ჩავეყვინთავდი, კი ჩამერთო „პროგრამა“, და ისიც გამახსენდა, რა შეიძლებოდა მოჰყოლოდა ამას, მაგრამ... დავგიანებული იყო უკვე...

– ამ დროს გამოფხიზლებულმა, თვალბეც გაკვირვებით დავაჭყციტე და... ასე აღმოვჩნდი მენდელეევის ქიმიური ელემენტების სისტემაში...

– მერე აღარაფერი მახსოვს, უფრო სწორად, მახსოვს, რომ თვალბეც მეზრდებოდა და მეზრდებოდა... ახლაც იგივეს ვგრძნობ...

ავტობუსი მალა-მალა მიიწვედა და მსოფლიოს მე-8 საოცრებასაც მინუს 427 მეტრზე ტოვებდა.

მე დამსვენებელთა მოურიდებელ როზროზში (რა ვართ მაინც ეს „იზრაელწიანელები“, როგორ მომენტალურად, კომუნიზმის ხარაჩოების ჩამოშლისთანავე დავკარგეთ პიონერული ზრდილობა და კომკავშირული მორიდება) მიუახლოვდი თვალბეცსაიებულ ჩუკოტკელს, და ნახევრადსერიოზულად, ე.ი. მსუბუქად მივუსამძიმრე, ანუ წარმოვთქვი „რეჩი“, რომელიც თუ ისტორიაში მჭერმეტყველების ნიმუშად არ შევა, ამით კაცობრიობა სრულებითაც არ დაზარალდება.

აი ისიც: – „ოტ იმენი ვსეს ნაროდოვ ბივშევა სოიუნა საჩუვსტეუიუ ი ყელაიუ სკორეიშჩეგო ვიზდოროვლენიე... ჩესტ იმეიუ... ვამ ვჩერაშნი ზემლიაკ იზ სოლნეჩნიო“...

„ტრულიაილას ფული რად უნდა,

ტრულიაილა თვითონ ფულია“...

მოულოდნელად, ხმააწეულზე ჩაერთო მაგნიტოფონი და ჩემი გაცეცხის სინდიფი ამჯერად ზღვის დონიდან +427 მეტრზე ავარდა!

აბა, რას წარმოვიდგენდი, ან ვინ იფიქრებდა, თუ ეს ჩვენი ავტობუსის წყნარი და უთქმელი მძლოლი, მორჩილად და ზრდილობიანად რომ გვემსახურებოდა ამ ხნის მანძილზე... ჩვენებური, ვანელი, დღეს აშკელონელი ისაკ შალვოვიჩი აღმოჩნდებოდა!

დაგენაცვლე!

.....

1. თანახი – წმინდა წიგნების ერთობლიობა, აბრევიატურა სიტყვებისა:

თ-თორა (წმინდა წიგნები)

ნ-ნევიმ (წინასწარმეტყველნი)

ხ-ხტოვიმ (წმინდა წერილები)

2. ხისული – (ივრ) – ჩამოწერილი

გზა დაუსრულებელი

ვლადიმერ და სიცხით გათანგული გავცქერი ფერეიდინისკენ მიმავალ გზას, რომელიც, გადახრუკული, მზით ნაგვემ მთებს შორის მოიკლაკნება. ეს უდაბნო თითქო ღმერთისგან შერისხულ ადამიანთა საცხოვრებლად ამოერჩიათ ირანის შაჰებს. რაღა მაინცდამაინც აქეთ, რაღა მაინცდამაინც ამ უსიცოცხლო ტრამალებზე. შორს ჰორიზონტის ხაზით მოჩანს თავლისმომჭრელი სითეთრე. იქიდან უდაბნო იწყება, ქვა-ლორდიანი ტრამალი მთავრდება და მერე მარილიანი უდაბნო.

რა დაშავეს ეგეთი, განა რა ცოდვა ჰქონდათ. გზა არ სრულდება, თითქო სამყაროს კიდემდე უნდა იარონ და უდაბნოში გაჭრილ გზაზე უნდა დაასრულონ წუთისოფელი. მუხლში ძალაწართმეულები მალ-მალე გაჩერდებიან, უკან გაურბით მხერა. ცრემლიანი მხერა საქართველოსკენ რჩებათ. ყველაფერი დამთავრდა, ივანე... დასრულდა, წერტილი დაესვა. ფეხდაფეხ მოგდევს მიქელ-გაბრიელი, სადაცაა მოგეწევა, სადაცაა სიკვდილის შეხებას იგრძნობ. სიცხით გათანგული ხალხის გოდება ჩაესმის. მუხლები ეკვეთება, დაუძღურებულ ბებერ სხეულს ვეღარ ერევა. ბინდი ეკვრება ბისტიან თვალბზე. როგორ მომერიე, როგორ დამამარცხე, იქ... იქ მაინც წაგექციე, იქ მაინც დაგეჩოქებინე, ჩემს კარ-მიდამოზე დაგნებდებოდი. რატომ გამიმეტე ასე ჰა... ამოიხავლა და ცას აჰხედა. მათრახის სუსხი იგრძნო გალეულ ბეჭებზე. დაღრევილ სახეგაშხმარტლულ, წვერიან სპარსელს შეაცქერდა.

– რა გინდა შენ, ურჯულო შენა, წუთებილა დამრჩა, დამაყე ცოტა ხანს. ისევ გადაჰკრა მათრახი სპარსმა. პირქვე წაემხო ბერიკაცი. ბლავილით შესცქერიან მეზობლები. ადგომა აღარც უცდია, მიწას ეხუტება ივანე, სახე სისხლით მოესარგლა. სპარსი გამეტებით ურტყამს მათრახს. მიწას ეხუტება ივანე, ნუნებდაგლევილი თითებით ფხოტნის მიწას. გზა-დაუსრულებელს მიჰყვებიან სამშობლოდან აყრილი

ქართველები. უკან დარჩათ აკვამლებული, გადაბუგული სოფლები და გაჩეხილი ვენახები. მიწას ეხუტება ივანე. იცინიან, ხითხითებენ სპარსელები და მიერეკებიან ქართველებს. ჭიხვინებენ დასიცხული ცხენები, ურმების ჭრიალი ერთვის ცხენების ველურ ბგერებს. შიგადაშიგ გინება ისმის, წყევლა და მოთქმა.

– რა გინდათ ჩვენგან, რით ვერ გაძებით ჩვენი სისხლით, რით ვერ დარწყულდით. ხანდახან შეჩერდებიან სპარსი მხედრები მობრუნდებიან, მედილურად გაჰხედავენ „ნადავლს“.

არც ჩვენ გვაწყენს წალკოტში ცხოვრება, ბრძენი ხელმწიფეა შაჰაბას, ბრძენი. უკვე წარმოუდგენიათ ირანელებით დასახლებული საქართველო. ბრძენი კაცია შაჰ-აბას. მიწას ეხუტება ივანე და რაღაც უცნაური ხმები ისმის. ჭვინტს ურტყამს ირანელი ჯარისკაცი, რომელსაც მკვდარი ჰგონია უკვე მოხუცი. უკანასკნელი წუთები უღვას ივანეს და მიწას უსმენს, თითქო სულის სხეულთან გაყრის ჟამს უნდა ამოხსნას მიწის საიდუმლო. თვითონაც მისი ნაწილია, მისი წიაღიდან წამოსული და ემშობლიურება მიწიდან ამოსული ხმები. არ ეჩვენება. მთავრდება ყველაფერი. ცოტა ხანში ჩაიფერფლება მისი ნატანჯი სიცოცხლე. შრომასა და ომში გალეული სიცოცხლე. ხმლის ქნევასა და ვაზის მოფერებაში განვლილი წლები. ხმალი... ხმალს ვინლა მისცემს. ხმლის ქნევის თავი სადღა აქვს, სამაგიეროდ... ვაზის ფოთლები აქვს უბეში შენახული და ისეთი შეგრძნება აქვს, თითქო მარადისობას ეხებოდეს. ვაზის ფოთლები ბებერ სხეულს სიცოცხლის წყურვილს ანიჭებს.

– პაპიი, რატომ გიყვარს ვაზი ასე, რატომ ეფერები? მიწიდან ამოსულ ხმებს მისი შვილთაშვილის ხმა შეერია.

– ვაზი...

– ჩაფიქრდა ივანე, – ჩვენა და ვაზი ერთად გაგვიჩინა უფალმა. სანამ ჩვენ ვართ, ვაზიც იქნება, სანამ ვაზი იქნება, ჩვენც ვიქნებით. აბა იმ გაჩეხილ, გადამწვარ ვენახს გახედე. ვერ მოსპეს ურჯულოებმა, მოვა გაზაფხული, დაიწყებს მიწა სუნთქვას, მზეს ღალა ჩაუდგება და ნახე როგორ დაიდრება ეგ დალოცვილი, უფრო გაძლიერდება. ქართველებიც ეგრე ვართ. ჩვენი წინაპრები განა ჩვენზე ნაკლებ დღეში იყვნენ, განა მაშინ არ იყო შემოსევები?

– შაჰ-აბასი მაშინაც იყო?

– მაშინაც იყო, ეგ სულ იყო და იქნება. მაგრამ ჩვენც ხო ვართ... ჩვენც ნახანძრალი და გაჩეხილი ვაზით ვძლიერდებით.

რატომ? ამას ვინ ახსნის, ეს იმან იცის მხოლოდ, ვინც ვაზი და ქართველი კაცი ამქვეყნად მოიყვანა. ვაზს რო ვეფერები, ვაზს რო ვუვლი, ესე მგონია, შვილო, ღმერთს მადლობას ვწირავ. ეს არი ჩემი სამადლობელი გამჩენის მიმართ. ივანე... დაიგუგუნა მიწამ. სისხლი შედედა, შეახმა სახეზე, ხარაბუზები

ესევიან ივანეს.

– მოკვდა? – ისევ ამოარტყა ჭვინტი სპარსმა. ცხენმა დაიჭიხვინა, თითქო მოხუცი გლეხის გულის ფეთქვას გრძნობდა შავ-შავი არაბული ულაყი. „დიდხანს გაგრძელდება ტანჯვა. დიდხანს გაგრძელდება თქვენი გოლგოთა, მაგრამ ბოლო კეთილია“... მიწას ეჩურჩულება ივანე. „ვერა ვერ გაძლებ, არ შემოდლია, სადაც ამდენი ქართველი მიიბარე, სადაც ამდენი ცხედარი გააპატიოსნე, ერთი კაცი რაღა გაგიხდა. ნუ გამიშვებ, გევედრები, ნუ გამიშვებ. ბარემ აქ დამტოვე. მეც ხომ შენი ნაწილი ვარ“.

– მერე სხვები... აბა გახედე რამდენი სევდამწარებული ქართველი მიუყვება შორეულ გზას. არც იმათ უყვართ შენზე ნაკლებად ქართული მიწა. არც ისინი არიან შენზე ნაკლები ქართველები. იმათ რა ვუთხრა, იმათ რა პასუხი გავცე.

– გევედრები! – ამოიგმინა ივანემ, – მე მაინც წამსვლელი აღარა ვარ აქედან. ვიცი, რო ისევ მოვალ. ხორციელად მოვალ. შეიძლება ვაზად მაქციოს უფალმა და ამ დალოცვილ მცენარეში ჩასახლებულმა გავაგრძელო არსებობა. ჩემი სიკვდილი ვერც იოლი არ არის. ამოვიხეთქავ, მტევნებს მოვიხსამ, მზეს გავუმიჯნურდები, მერე ჩემთან დაწვება მზე, ოქროს სხივებით აავსებს ჩემს მტევნებს და სამშობლოში დაბრუნებული ქართველები შიშველი ფეხებით დამწურავენ, ბადაგად დამაბინავებენ. ბოლოს დავღვინდები. ქვევრს სარქველს მოშვლიპავენ და ღმერთის სადიდებლად დამარაკრაკებენ. ამაზე დიდი უკვდავება რა გინდა ივანე.

– ხომ აგისრულე თხოვნა? – ეჩურჩულება. კი არ მიდის, მტრედღვით მიფრინავს ივანე. რა მსუბუქი ყოფილა სული. სიბერის ლუკმად ქცეულ სხეულს ძლივსლა ვერეოდი... გზადაუსრულებელს მიჰყვებიან ქართველები. ერთმანეთში ირევა ურმების ჭრიალი,

ცხენების ჭიხვინი, ყვირილი, მოთქმა... თანდათან მტვრის ღრუბელში იძირება უკან მოტოვილი სამშობლო. შედგებიან, მოიხედავენ, პირჯვრის წერით ეთხოვებიან და მერე ისევ აგრძელებენ გზადაუსრულებელს.

– სულ ასე არ იქნება, დავბრუნდებით, ღმერთი არ გაგვწირავს. არ შერჩება ჩვენი ცოდვა შაჰ-აბასს. თანდათან მტვრის ღრუბელში იკარგება სამშობლო, ბუნდოვნად ჩანს მშობლიური მიწა, რომელიც ტირილით ეთხოვება შვილებს. თუმცა ირანისკენ მიმავალი ქართველები მიწის ტირილს ვერ ამჩნევენ.

– მოვა დრო და დავბრუნდებით.

– მოვა დრო და დავბრუნდებით.

– ისევ დავბრუნდებით. მაინც ვერ დავგამარცხებენ... – გუგუნებს გზა.

– ნუ იღრიჯებით, ეგონებათ, რო დამარცხებულები ვართ.

– ქართველო, ხელი ხმალს იკარ... – მღერიან გაიურები, – ცხენი მოატრიალა ასისთავმა. ყური წაუგდო. გზისპირზე რამდენიმე დავარდნილი ადამიანი შენიშნა. სულს ებრძოდნენ.

– ალბათ მომეჩვენა, – გაიფიქრა, ცხენი შემობრუნა და ისევ მოესმა.

– ქართველო, ხელი ხმარს იკარ... – ათისთავს მოუხმო.

– მღერიან, თუ მეჩვენება? – მღერიან, – თავი დაუქნია ათისთავმა, წითელი წვერი მოიქექა და მელიის თვალელები მოწკურა.

– გზადაგზა იხოცებიან და მაინც მღერიან. ბრძენი კაცია შაჰ-აბას, – ხმამაღლა წარმოსთქვა ასისთავმა და ნაიარევე შუბლზე ხელი გადაისვა. იქ... ამათი დაჩოქება... ათისთავს ხელი აუქნია, ტყვეებს მიხედო და ათასისთავის მიერ ნაჩუქარი ჟღალი ულაყი შემობრუნა.

ვულოცავთ!

პროფესორს, ფილოსოფიის მეცნიერებათა დოქტორს, ლიტერატურულ ჟურნალ „ანეულის“ სარედაქციო გაერთიანების წევრს, ბატონ რევაზ ბალანჩივაძეს საქართველოს დამსახურებული ჟურნალისტის წოდება მიენიჭა.

ვულოცავთ ბატონ რეზოს დამსახურებულ ჯილდოს და ვუსურვებთ, კვლავაც ჩვეული ენერჯით ეღვაწოს ქართული ჟურნალისტიკის პარნასზე.

ლიტერატურულ ჟურნალ „ანეულის“ რედაქცია

ლალი ურდულაშვილი,
ფილოლოგიის დოქტორი,
თბილისის სასწავლო
უნივერსიტეტის
ასოცირებული პროფესორი

„ცისფერყანწელი“ ფსიქოლოგიურ-ჰემოქემიებითი პორტრეტები

ნინო ჩხიკვიშვილის ორი რომანის მიხედვით – „უკანასკნელი „ცისფერყანწელი“
და „მე პაოლო ვარ“

ნინო ჩხიკვიშვილის წიგნი „უკანასკნელი „ცისფერყანწელი“ კოლაუ ნადირაძისადმი მიძღვნილი ბიოგრაფიული რომანია. „ცისფერი ორდენის ამაყი რაინდი“, – ასე იხსენიებს წიგნის დასასრულს ავტორი კოლაუს, თუმცა, აქვე გვინდა შევნიშნოთ, რომ კოლაუზე შექმნილი რომანის მთავარი თანაპერსონაჟი უდავოდ არის პაოლოც, კოლაუს უსაყვარლესი ძმა და ერთგული მეგობარი. მწერლის მიერ კოლაუზე მოთხრობილ თითოეულ პასაჟში, კოლაუსთან ერთად, თითქმის ყველგან უკლებლად ჩანს პაოლოს პიროვნება, მისი შეუცვლელი როლი და მნიშვნელობა უკანასკნელი „ცისფერყანწელის“ ცხოვრებაში, ზოგადად, სიმბოლისტ პოეტთა ლიტერატურულ სივრცეში, თუნდაც ეპოქის საზოგადოებრივ ყოფაში.

რომანი კომპოზიციურად ისეა აგებული და იმდენად საინტერესოდ ვითარდება მოვლენები, რომ მკითხველს უჩნდება სურვილი სულმოუთქმელად ჩაიკითხოს ბოლომდე. ერთი ამბავი ცვლის მეორეს, მოგონებები უკავშირდება ქართული მწერლობისა და კულტურის თვალსაჩინო პიროვნებებს, რომლებმაც თავიანთი სიტყვა თქვეს ხელოვნების სხვადასხვა დარგში. კოლაუს პიროვნება შთამბეჭდავად ჩანს თითოეულ მოგონებასა თუ ცალკეულ ეპიზოდში. ზოგჯერ ავტორი საჭიროდ მიიჩნევს, ლირიკული წიგნის მსგავსად გამოხატოს საკუთარი დამოკიდებულება პოეტის მიმართ, მსუბუქი მინიშნებებით წარმოაჩინოს ის განწყობა, რაც ნათელ ზოლად გასდევს რომანს. უფრო ხშირად კი თხრობისას გადმოგვცემს ნოველის მსგავს ეპიზოდებს და მკითხველის განსჯის საგნად ტოვებს მონათხრობს. ყოველი სტრიქონი განმსჭვალულია ყანწელის უდიდესი სიყვარულით. ეს განცდა ავსებს და ალამაზებს წიგნის თითოეულ

ფურცელს. წერის მანერა, მწერლის სტილი სადა, გამჭვირვალე და უბრალოა, ამ უბრალოებაში ცნაურდება ის რიდი და მოკრძალება, რითიც აღვსილია ავტორის „მე“. შინაგანი ღინამიზმი, ძალზე გაწონასწორებული, არისტოკრატიულად დახვეწილი ემოციური ინტელექტი იგრძნობა თხრობის მდინარებაში. ავტორისთვის სიტყვა არ არის ოდენ აზრის გამოთქმის ვერბალური საშუალება, არამედ გამოსახვის უნივერსალური სიმბოლო, სადაც განცდა და აზრი ერთმანეთს თანხვედა.

საუბრობს რა მწერალი კოლაუ ნადირაძეზე, ის ნებით თუ უნებლიეთ ასახავს იმ ქარტეხილებით აღსავსე ეპოქას, რომელსაც სასწაულებრივად გადაურჩა პოეტი. თავად მწერლისთვის პასუხაუცემელ შეკითხვად რჩება: რამ გადაარჩინა კოლაუ? იქნებ იმან, მსჯელობს ავტორი, რომ პოეტს არ უყვარდა ხმაურიანი გამოსვლები, ყოველთვის ჩრდილში დგომას ამჯობინებდა, ანდა როგორც მწერალი მიუთითებს, ის ბერიას ხელს არაფერში უშლიდა. სასიამ-

მოვნო ფაქტად კი რჩება, რომ „ცისფერყანწელთა“ უკანასკნელმა მოჰიკანმა თითქმის საუკუნე განვლო და თუმცა თვალისჩინდაკარგული, შინაგანი ღირსების უმაღლესი შეგნებით აღესრულა.

ვეფქრობთ, ძალზე ოსტატურად იხსენებს ავტორი ვანო ჩხიკვაძის ერთ-ერთი მოთხრობის პასაჟს, სადაც ფსიქოლოგიური სიზუსტით წარმოჩნდება უკვე მოხუცი ყანწელის კვლავაც ჭაბუკური შინაგანი სამყარო. რომანს მრავლისმეტყველ და სრულყოფილ სახეს სძენს პოეტის მეუღლის, ქალბატონი ნორას მოგონებები, ვალერიან მიზანდარის ბარათები, მიქელ პატარიდისა და ყანწელის მიმოწერა, კოლაუს შეხვედრა ჯონ სტიანბეკთან, სერგო კლდიაშვილისა და შალვა კაშმაძის წერილები... წიგნის ნარატივი აცოცხლებს ეპოქის სულსა და მაჯისცემას. თითოეული დეტალი პოეტის ცხოვრებისა მწერლის მიერ საინტერესოდ და ამომწურავად არის გაშუქებული, რაც ავტორის ღირსებაზე მეტყველებს.

ვრცლად მიმოიხილავს ნინო ჩხიკვიშვილი იმ ლექსის შექმნის ისტორიას, რომელმაც პოეტი „ფარზე აზიდა“. ეს არის „1921 წლის 25 თებერვალი“. ლექსი დაიწერა მანამდე ბევრად ადრე, ვიდრე საზოგადოება მას გაიცნობდა. 60-იან წლებში შექმნილი ეს ლირიკული შედეგრი ბედის ირონიით ოქტომბრის სოციალისტური რევოლუციის 70 წლისთავისადმი მიძღვნილ კრებულში დაიბეჭდა. წიგნში ავტორი დაწვრილებით მოგვითხრობს და გვაცნობს მწერალთა კავშირში ჩატარებული იმ საგანგებო სხდომის შესახებ, რომელზედაც „დაგმეს“ კოლაუს ეს ბრწყინვალე, პატრიოტული სულისკვეთებით გაჟღერებული ლექსი. აქვე ჩანს მწერალთა კავშირის მაშინდელი ხელმძღვანელობის პატივისცემით სავსე დამოკიდებულება უკვე მსცოვანი პოეტის მიმართ. მათ, რბილად რომ ვთქვათ, უსიამოვნებისაგან იხსნეს პოეტი.

გვინდა მოკრძალებით შევნიშნოთ, რომ მწერალი თითქოს ნაკლებ ყურადღებას უთმობს კოლაუს შემოქმედებითი პროცესის მიმოხილვას. როგორ იქმნებოდა მისი პოეზია? თუმცა, როგორც პოეტის ქალიშვილი აღნიშნავს, კოლაუს უზომოდ უყვარდა კლასიკური მუსიკა და ასეთ მუსიკაში განსაკუთრებული ჩაღრმავების შემდეგ აუცილებლად იბადებოდა რაღაც ახალი. თავად კოლაუს კი ღრმად სწამდა, რომ პოეტად უნდა დაიბადო, არ არსებობს ლექსის კეთების ხელოვნება. ყველაფრის კეთება შეიძლება, გარდა ლექსის კეთებისაო. კოლაუს, როგორც „ცისფერყანწელთა“ ორდენის ყველა წევრს, მიაჩნდა, რომ ქართული პოეზია ევროპული რადიუსით უნდა გამართულიყო.

ნინო ჩხიკვიშვილი ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ ტერმინი ფუნაგორია სწორედ კოლაუ ნადირაძემ დაამკვიდრა ჩვენს ლიტერატურაში და ასახელებს კოლაუს მიერ შეთხზულ არაერთ ფუნაგორიას.

საგულისხმოა სერგო კლდიაშვილის კოლაუსადმი მიწერილი ერთ-ერთი წერილის სტრიქონები. იქნებ

ზოგადად სიმბოლისტური პოეზიის, კონკრეტულად კი კოლაუ ნადირაძის ლირიკის ოქროს გასაღებად გამოდგეს ეს სიტყვები: „ძალიან ხშირად ვერ განმარტავ, თუ რაშია ნამდვილი ლექსის ასეთი ძალა, ვერ იტყვი, რატომ შეგიტრიალებენ სულსა და გულს, მაგრამ ისინი მუდამ აგამღელვარებენ და რალაცნაირი ზეობით აგივსებენ სულს“.

კლდიაშვილის ეს წერილი მართლაც სულის ამაფორიაქებელი შეხმიანებაა მეგობართან. თავად მწერალიც მართებულად შენიშნავს: „სიყრმის მეგობარი, კოლაუს პიროვნულ პორტრეტთან ერთად, შემოქმედებით პორტრეტსაც ხატავს“.

კოლაუს გამოჩენას ლიტერატურულ ასპარეზზე იმთავითვე მოწონებით შეეგება სიმბოლისტური პოეზიით აღფრთოვანებული საზოგადოება, თუმცა, სიმართლისათვის უნდა ითქვას, რომ მათი რიცხვი დიდი არ იყო. განსაკუთრებით თბილად მიიღეს კოლაუს კრებული „ბალდახინი“. ნინო ჩხიკვიშვილი მისთვის ჩვეული გულისხმიერებით გვამცნობს სიმბოლისტური სკოლის წარმომადგენელთა (ვ. გაფრინდაშვილი, შალვა კარმელი) მაღალ შეფასებას აღნიშნული კრებულისა. უყურადღებოდ ვერ დავტოვებთ მწერლის იმ მოსაზრებას, რომელიც კრებულის სათაურს უკავშირდება. იქნებ „ბალდახინიც“ იმიტომ უწოდა პოეტმა თავის პირველ კრებულს, რომ უნდა დაესამარებინათ პროვინციული პოეზიაო. იქნებ ეს სათაური პოეტის სულიერი მდგომარეობის გამომხატველიაო, – განაგრძობს რიტორიკული შეკითხვით მსჯელობას ავტორი.

კოლაუ განსაკუთრებული სიყვარულით იხსენებდა ქუთაისში გატარებულ წლებს, კლასიკურ გიმნაზიას, სადაც ქართულ ენას ასწავლიდა მისთვის საყვარელი პედაგოგი მელიტონ ჩოგოვაძე. ყანწელი თავად იყო მხილველი იმ საოცარი ფაქტისა, როცა აკაკის იუბილეს გამო ეტლში შებმული ცხენები გამოხსნეს გიმნაზიელებმა და თავად მიაბრძანეს მგოსანი თეატრის შენობამდე.

ავტორი რომანტიკული ფერებით აღწერს პოეტის მგზნებარე სიყვარულს მესამე მეუღლის – ნორას მიმართ. ეს სიყვარული მას სიცოცხლის ბოლომდე გაჰყვა.

მწერალი საკუთარი აზრის დასტურად მოიხმობს თამაზ ჩხენკელის მოსაზრებას კოლაუს პატრიოტული ლირიკის თაობაზე და მიიჩნევს, რომ სამშობლოს ესოდენ მტკივნეული და მტანჯველი განცდა გამორჩეულად შთაბეჭდავია ცისფერყანწელი მოჰიკანის შემოქმედებაში. ეს განცდა ყველაზე მძაფრად იგრძნობა კოლაუს ლექსში „ოცნება საქართველოზე“, რომელიც, შესაძლოა, გალაკტიონის „მაშულსაც“ კი გაუთანაბრდესო.

ნინო ჩხიკვიშვილი საგანგებოდ საუბრობს მიქელ პატარიდისა და კოლაუს მიმოწერაზე. მათივე იდეის მიხედვით, ეს წერილები წიგნად უნდა აკინძულიყო „დილოგების“ სახით, თუმცა, აღმოჩნდა, რომ მათ

ჩანაფიქრს ხორცშესხმა არ ეწერა. მიმოწერიდან ირკვევა, რომ ეს მეგობრობა ორივესთვის ძვირფასი იყო.

მრავალმნიშვნელოვნად იხსენებს მწერალი მიქელ პატარიდის ვაჟის, ბატონი რამაზ პატარიდის შეფასებას მამისა და მისი მეგობრის ცხოვრებისეული ხედვის შესახებ. მიქელი პროტესტის ნიშნად სამუდამოდ გაშორდა თბილისს, ხოლო კოლაუ – წარსულში „გამოიკეტა.“ წარსულში გამოკეტვას თავად ავტორი ყანწელის შინაგან ემიგრაციაში მყოფობას უწოდებს.

მწერლის სასახელოდ უნდა ითქვას, რომ წიგნში მკაფიოდ არეკლილია ის დაწვრილებითი ცოდნა და ანალიზი ცისფერყანწელთა ცხოვრებისა და მოღვაწეობისა, რასაც იძლევა მათი თანამედროვე თუ შემდგომი დროის სამეცნიერო და პუბლიცისტური ლიტერატურა. ამ მხრივ ნინო ჩხიკვიშვილი დაუცხრომელ მკვლევარად გვევლინება სიმბოლისტური პოეზიის წარმომადგენელთა შემოქმედებისა. ის გამოწვლილვით სწავლობს თითოეულ დოკუმენტურ ფურცელს და მწერლის ოსტატობით იყენებს თავის რომანებში.

ნინო ჩხიკვიშვილი საგანგებო ყურადღებას უთმობს ყანწელის – როგორც ჭეშმარიტად ნიჭიერი პროზაიკოსის – უნარსა და შესაძლებლობებს, რაც თავად მიხეილ ჯავახიშვილს არ დარჩენია შეუნიშნავი. მწერალი მაღალ შეფასებას აძლევს კოლაუს ავტობიოგრაფიულ ნარკვევს, რომელშიც გამოვლინდა ყანწელის მიმზიდველი, რომანტიკული წერის მანერა და რომელიც თავისთავად წარმოადგენს პოეტის „სულიერ პორტრეტს“. როგორც კოლაუს შემოქმედების უბადლო მცოდნე და „მჩხრეკელი“, ნინო ჩხიკვიშვილი საგანგებოდ ხაზს უსვამს პოეტის მთარგმნელობით საქმიანობას. ცისფერყანწელთა უკანასკნელი მოპიკანი ფლობდა გერმანულ და ფრანგულ ენებს, რუსულს – შესანიშნავად. ძირითადად თარგმნიდა რუსულიდან. მიუხედავად იმისა, რომ მას სასტიკად სძულდა რუსეთი, როგორც დამპყრობელი, დიდ პატივს მიაგებდა რუსულ ლიტერატურას და თარგმნიდა რუს კლასიკოსთა ნაწარმოებებს.

ამაღელვებელი და ფაქიზი მხატვრული ფერებით ხატავს მწერალი ყანწელის უკანასკნელ დაბადების დღეს, თბილისურ საღამოსა და იმ მისტიკურ იდუმალეებას, რომელიც აცოცხლებდა უკვე შორეულ წარსულში ჩარჩენილ, იმქვეყნად გარდასულ დაუვიწყარ, ძვირფას სახეებს, ცისფერყანწელთა ძმობას.

ნინო ჩხიკვიშვილი რომანში წარმოაჩენს გრიგოლ რობაქიძის პიროვნებას, როგორც ქართული სიმბოლიზმის სულის ჩამდგმელსა და იდეურ მედროშეს. თუმცა, ვფიქრობთ, უფრო მკვეთრი შტრიხებით შეიძლებოდა გამოკვეთილიყო გრიგოლ რობაქიძის ზეგავლენა და როლი ცისფერყანწელთა ორდენის ლიტერატურულ მოღვაწეობაზე. მით უმეტეს, არსებობს მოსაზრება იმის თაობაზე, რომ თავად სახელწოდება „ცისფერი ყანწების“ შექმნა გრიგოლ

რობაქიძეს მიეწერება.

გვერდს ვერ ავუვლით ქართული სიმბოლისტური სკოლის წარმომადგენელთა ლიტერატურული ნაღვაწის კოლაუსეულ შეფასებას: „ჩვენ შევექმნით ლიტერატურული სკოლა, ჩვენ დღევანდელ პოეზიას ვუანდრძემთ ის, რაც ახლა აქვს – ისტორიულად ჩვენი მისია შესრულებულია“.

თუ აკაკისთვის ხატი იყო სამშობლო, ხოლო სახატე – მთელი ქვეყანა, კოლაუსთვის ეს ხატი იყო ლექსი, ხოლო სახატე – პოეზია, რა თქმა უნდა, სახისმეტყველური მნიშვნელობით.

ნინო ჩხიკვიშვილის მეორე წიგნი სახელწოდებით „მე პაოლო ვარ“, უშუალოდ პაოლო იაშვილს ეძღვნება. იგი თითქოს ლოგიკური გაგრძელებაა რომანისა „უკანასკნელი“ „ცისფერყანწელი“. მწერალი მისტიფიკაციას უწოდებს პაოლოზე შექმნილ რომანს. იყენებს რა სიზმრისეული ხილვის ხერხს, ავტორი ხატავს სასამართლო სხდომის მიმდინარეობას, რომელზეც წარმოდგენილია იმ პერიოდის ლიტერატურულ მოღვაწეთა სრული სპექტრი. დაკითხვის პროცესში აშკარად წარმოჩნდება თითოეული მათგანის პიროვნული სახე. მოგონებები პაოლოზე, განსაკუთრებით მისი სიცოცხლის ბოლო დღეების განხილვა, მიანიშნებს არა მხოლოდ პაოლოს პირად ტრაგიკულ ბედზე, არამედ იმ საბედისწერო ეპოქაზე, რომელმაც შეიწირა თითქმის ყველა ცისფერყანწელის ფიზიკური არსებობა. მოსამართლისა და პროკურორის რეპლიკებში, მათს ცალკეულ ქმედებასა თუ შესატყვისში, შესანიშნავად ირეკლება კომუნისტური დიქტატურის, როგორც „წითელი ურჩხულის“, შემზარავი არსი. ეჭვი, სიძულვილი, შიში, დასმენა, ურთიერთდაპირისპირება, სხვისი გაწირვა საკუთარი თავის გადასარჩენად, – აი, უზნეობის დიდი ჭაობი, რომელშიც იყო ჩაფლული კომუნისტების ავანგარდში მდგარი ცალკეული მოხელე თუ ჩინოვნიკი. ისინი ამ პოლიტიკურ ჭაობში ძირავდნენ მთელ წარჩინებულ, ღირსებით სავსე საზოგადოებას პირდაპირი თუ გადატანითი მნიშვნელობით.

მწერალი რეალისტური ფერებით, დოკუმენტური მასალის ღრმა ცოდნითა და ანალიზით, ინდივიდუალიზმის ღრმა შეგრძნებით იმდენად დამაჯერებლად გადმოგვცემს იმიტირებულ სასამართლო პროცესს, რომ მკითხველს გაცეცების გრძნობა ეუფლება, როდესაც სერგო კლდიაშვილისა და კოლაუს სატელეფონო საუბრით იგებს მის არანამდვილობას.

სიზმრის ელემენტი იჭრება თხრობაში შედგეგაც, როცა კოლაუს პერსონაჟი აგრძელებს სიზმრად ხილული ამბის მოყოლას. კოლაუს მფარველი ანგელოზი მიუძღვება საიქიოში, იქ, სადაც ყველა ცისფერყანწელს დაუვანებია. პირველად მას ეგებება პაოლო, აქვე არიან შალვა კარმელი, სანდრო ცირეკიძე, სერგო კლდიაშვილი, ვალერიანი... ამ რომანსაც გრიგოლ რობაქიძის აჩრდილი თან სდევს, როგორც იდეური მასაზრდოებლისა. და ისევ პაოლო... ყველ-

გან პაოლო... თითოეულ ეპიზოდში ნიშნულად ჩანს პაოლოს სულიერი პორტრეტი, განსაკუთრებით კი შვილისადმი მიწერილ წერილში კანთიელად გამო-სჭვივის მისი შინაგანი „მე“, ესოდენ ამაღლებული, მგრძობიარე და უმაღლესი სულიერი ფასეულობე-ბით გამორჩეული. შეუძლებელია ემოციის გარეშე წაიკითხო მისი ხილვით აღტაცებული მარო მაყაშ-ვილის დღიურის ჩანაწერი, შემდეგ კი მწერლის მდი-დარი ფანტაზიით ხორცშესხმული და რეალობასთან წილნაყარი პაოლოს ტრაგიკული აღსასრული... პოეტის სულის წარმოსახვითი მოგზაურობა პარიზში, ქუთაისის გიმნაზიაში, კაფე „ქიმერიონში“. წყალ-წითელას წისქვილში, გოგლას ოჯახში, დიალოგი ვაჟასთან, ახლობლებთან...

საბჭოთა ხელისუფლებამ პაოლოს თვითმკვლ-ელობა რეჟიმის წინააღმდეგ მიმართულ პროვოკაციად მონათლა. ეს საუკუნის გასროლა იყო.. ამ ტყვეით პაოლომ მხოლოდ თავის თავს არ ესროლა... თავად ყანწლებმა პაოლოს ეს ნაბიჯი მათსავე გადასარ-ჩენად გამიზნულ გმირულ ქმედებად მიიჩნიეს. ბერიამ სასტიკად აუკრძალა ყველას გამოეხატათ თანადგომა ოჯახის მიმართ და პატივი მიეგოთ პაო-ლოს ხსოვნისათვის. მხოლოდ კოლაუ არ შეუშინდა ხელისუფლის რისხვას და გაჰყვა უკანასკნელ გზაზე ძვირფას ცხედარს.

პერსონაჟის ფსიქიკის ნიუანსური წვდომით წარმოგვიდგენს გარდაცვლილი პაოლოს სულის მოძრაობას ნინო ჩხიკვიშვილი. მკითხველში ეჭვის ნატამალსაც არ იწვევს მწერლური სიმართლე. მას ბოლომდე შესისხლხორცებული და გასიგრძე-განებული აქვს ემოციათა სიმძაფრე და უტყუა-რობა., რასაც ასეთი სიფაქიზითა და სისათუთით გადმოგვცეს ავტორი. ზოგი დეტალი რომანში მეორდება. მაგ: პაოლოს მოსკოვიდან გამოგზავნილი წერილი, კოლაუს შეხვედრა ჯონ სტაინბეკთან, რო-დიონ ქორქიას ჩანაწერი, ქაიანური... კინოკადრებად იშლება მკითხველის წარმოდგენაში მწერლის მიერ დრამატურგის ნიჭიერებით გადმოცემული თითოეული პასაჟი, ხელშესახებად ცოცხლებიან „საფირონისფერ ნისლში“ ჩადირულ მშფოთვარე პოეტთა ლანდები და მათ შორის „ანტიკური ღმერთკაცის დარი“ ნამდვილი დენდი – პაოლო, სამშობლოსა და პოეზიის მზით გულდამწვარი.

ნინო ჩხიკვიშვილმა თავისი რომანებით ხელ-თუქმნელი ძეგლი აუგო ცისფერყანწელთა სამძოს, რომელთაც ფიცი დადეს ქუთაისში, ბალახვანის ქუჩის ერთ მყუდრო სადარბაზოში, კუბოს კარამდე შეუბღალავად მიეტანათ ეს სიყვარული და ვაჟა-ცურად აღასრულეს კიდეც ეს ფიცი.

„სამშობლოს ცაზე პოეზიით მიღურსმულები“, – ასე განსაზღვრა ნიკოლო მიწიშვილმა „ცისფერყან-წელთა“ როლი და მისია. ეს შეფასება მათ უდავოდ დაიმსახურეს.

ერთი ლექსი

ენგური

უძღვნი ბატონ ნოდარ ჯოჯუას... ჩვენ ენგურის ხიდზე ვიდექით, მან ვერ შეჰბედა ფენის დადგმა, შორიდან უყურებდა და მონატრებით გასცქეროდა მშობლიურ აფხაზეთს... არასოდეს დამავიწყდება მისი ტკივილით დასერილი სახე!

მიდის ენგური...
 მიაქვს ტალღებით
 ქართული მიწის მადლი და სითბო!
 მიდის ენგური...
 სველი თვალებით
 დაემებს წარსულ დიდების სიტკბოს!

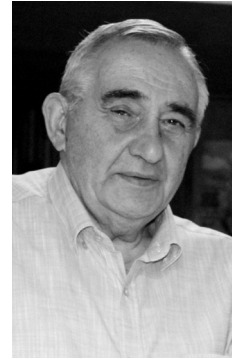
მიდის ენგური...
 ორ ნაპირს შუა
 მძიმედ შეუდგამს ბეჭებზე ხიდი!
 ლოცვას ჩურჩულებს –
 გადაძიარეთ...
 გადაძიარეთ! – დროა, შერიგდით!

მიდის ენგური...
 კოლხურ ფილტვებით
 ზანტად ისრუტავს დახვრეტილ ჰავას...
 გაღმა ნაპირი
 დანალმულია! –
 ჯერ სიყვარული ხიდზე ვერ გავა!

მიდის ენგური...
 მშფოთვარე ტალღებს,
 როდი სჩვევია სისუსტე, დაღლა!
 მიდის ენგური...
 თეთრი ზვირთებით
 შლის ნაპირებზე ლალატის დამდას!

მიდის ენგური...

ციცილო პაპუციძე

სიყვარულის ქალბატონი

„მე თქვენ მიყვარხართ“

უკვე ოთხ წელზე მეტია, რაც ერთ-ერთი ძალზე საპატივცემულო ქალბატონის ე.წ. ფეისბუქის გვერდზე ყოველ სისხამ დილით ჩნდება ასეთი სიტყვები: „მე თქვენ მიყვარხართ!“.

ძნელი ამოსაცნობი არაა ამ მაგიური სიტყვების ფასი ნებისმიერი ადამიანისათვის. წარმოიდგინეთ: იღვიძებთ დილით, რთავთ კომპიუტერს და ზოგიერთი ჩვენი საინფორმაციო საშუალებების მსგავსად კი არ „მოგახარებენ“ – რამდენი ავარია მოხდა წუხელ ღამით, რამდენი ადამიანი დაიღუპა, რამდენმა მიიღო მძიმე ტრამვა, რამდენი ადამიანი რეანიმაციის განყოფილებაში გადაყვანილი ხელოვნურ სუნთქვაზე, არამედ სიყვარულს გიცხადებენ, სითბოთი გავსებენ, დადებითი ემოციით გმუხტავენ, ისეთ განწყობას გიქმნიან, რომ იგი მთელი დღე მიგყვება. სიცოცხლე გიხარია, გულით გემღერება. ფიქრობ: ღმერთო, რა კარგები არიან ადამიანები იმიტომ, რომ მათ მე უყვარვარ! რა კოსმიური ენერჯის მატარებელია სიტყვა „მიყვარხარ“.

ჰოდა, ამ სიყვარულის გამო, ადამიანებისადმი ამ საოცარი თანადგომის, მხარდაჭერისა და მეგობრობის გამო მაღლიერმა ხალხმა იმ ადამიანს, რომელიც ამ სიტყვებით აღვიძებს დაახლოებით 5 ათასადე მის ფეისბუქელ მეგობარს „სიყვარულის ქალბატონი“ უწოდა. თავის მხრივ, ამ ქალბატონმა ხალხის მაღლიერებას მაღლიერებითვე უპასუხა და თავისი სცენარით /რამდენადაც ვიცი, ცნობილ ქართველ პოეტთა ლექსებით შექმნილი კომპოზიციით / მოამზადა სპექტაკლი, რომელსაც „მე თქვენ მიყვარხართ“ დაარქვა და რომელსაც ძალიან მალე შესთავაზებს მაცურებლებს.

ის ქალბატონი კი, რომელიც ამ ჯადოსნური სიტყვებით აღვიძებს ქალაქს, განსაკუთრებით იხა ვეფხვაძე – მრავალმხრივად ნიჭიერი ადამიანი – სცენარისტი, პოეტი, პუბლიცისტი, მრავალი წიგნისა და სტატიის ავტორი, რეზო თაბუკაშვილის სახელობის სახალხო ლიტერატურული თეატრის დამაარსებელი და სამხატვრო ხელმძღვანელი, რეჟისორი და მსახიობი.

ამ ზემოხაზოვლილ საქმიანობათა შორის სარეჟისორო და სამსახიობო ხელოვნებამ ისე გადაწონა ყველა დანარჩენი, რომ ქალბატონი იხაზე არსებითად მისი დადგმული მონო სპექტაკლებითა და მის მიერ შექმნილი სახეებით მსჯელობენ. არადა, ეს მისი მოღვაწეობის მხოლოდ ერთი სფეროა, მეორე, არანაკლებ მნიშვნელოვანი, მისი საკვლევადიებო ბელეტრისტულ-პუბლიცისტური საქმიანობაა, მის მიერ დაწერილი 12-ზე მეტი წიგნია, რომელთაგან უმეტესობა მის საყვარელ კუთხეს, მის სალოცავ ხარაგაულს ეძღვნება, იმ ხარაგაულს, ურომლისოდაც მას სიცოცხლაც კი ვერ წარმოუდგენია. აკი წერს კიდევ ხარაგაულისადმი მიძღვნილ ერთ-ერთ ლექსში: „არ შემიძლია, მე ვერ ვიცოცხლებ, /შენს გარეშე და შენს უნახავად“.

აქ ქალბატონი იხას კიდევ ერთი ლექსი უნდა გავიხსენო – სარკამარტოდ საგანგებო სერტიფიკატი რომ დაიმსახურა, როგორც ხარაგაულისადმი მიძღვნილმა საუკეთესო ლექსმა. ერთ ადგილს მოვიტან ამ ლექსიდან: „მოვიარე ბავშვობა, / მზელიმილა ველები, /ფიქრის მიძვად ავასხი /ასკინკილა დღეები“.

მაგრამ დაუბრუნდეთ ისევ ქალბატონი იხა ვეფხვაძის საოცარად დადებითი განწყობის შექმნილ მისალმებას. სასიხარულო ისაა, რომ ამ იდეას ბევრი არა მარტო მხარდამჭერი გაუჩნდა, არამედ – უამრავი მიმბაძველიც... ასე რომ, დღეს, ქალბატონი იხას წაბაძვით, ათასობით ადამიანი ყოველ დილით ასე ესალმება ერთმანეთს: „მე თქვენ მიყვარხართ!“ ზედმეტია ალბათ, იმის მტკიცება, რა აუცილებელია ამგვარი მისალმება დღეს ამ „შემოიღო, შემოიღო სამყაროში“, ამ გრძნობების, განცდებისა და ემოციებისაგან დაცლილ მანქურთთა გარემოცვაში,

რაც შეეხება მის პუბლიცისტურ მოღვაწეობას. იგი იმდენად მრავალფეროვანია, რომ მისი სრული ანალიზი საჭურნალო სტატიაში /რაგინდ დიდი ადგილიც არ უნდა დაუთმოს მას რედაქტორმა/, მაინც შეუძლებელი იქნება. ამიტომ აქ ძალზე მოკლედ შევეხები ამ თემას, სრულად კი მას გავაშუქებ ჩემს

წიგნში. პუბლიცისტური საკითხის მიმოხილვას კი იმ განცხადებით დავიწყებ, რომ ქალბატონი იზა ხარაგაულის რაიონის, მისი ისტორიის, კულტურის, ხელოვნების, მისი წარსულისა და აწმყოს მუხლჩაუხრელი მკვლევარია. შესაბამისად, მისი წიგნების უმეტესობას „ხარაგაული“ ჰქვია. ამ წიგნებს, მართალია, ერთი თემა /ხარაგაულის თემა/ აერთიანებთ, მაგრამ თითოეულ მათგანში ხარაგაულის რაიონისათვის მნიშვნელოვანი სულ სხვადასხვა ასპექტია წარმოჩენილი.

დავიწყებ ხარაგაულის „გზამკვლევით“. იგი ხარაგაულის რაიონით დაინტერესებულ მკითხველს აძლევს სრულ ინფორმაციას იმის შესახებ, თუ რა ტერიტორია უჭირავს ხარაგაულს, რა და რა, საკრებულოები თუ სოფლები შედის მის შემადგენლობაში, როგორია მისი რელიეფი, რამდენია რაიონის მოსახლეობა და ა.შ.

წიგნში შეტანილია ზუსტი მონაცემები ხარაგაულის კულტურულ მემკვიდრეობაზე, აღწერილია ამ რაიონში არსებული ისტორიული ძეგლები, ეკლესია-მონასტრები, ციხე-კოშკები. აქვე დასახელებულია ის სასულიერო პირები, რომლებიც ამ ეკლესია-მონასტრებში მოღვაწეობდნენ. ცალკეა გამოყოფილი იმ ღირსი მამების საეკლესიო ღვაწლი, რომლებიც შემდეგ საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქები გახდნენ. ესენი არიან კათოლიკოს-პატრიარქი ქრისტეფორე /ციციქოვილი/ საქართველოს ეკლესიის საჭეთმპყრობელი 1927-1932 წლებში და კათოლიკოს-პატრიარქი დავით მეხუთე /დედარიანი/. იგი ქართულ ეკლესიას სათავეში ედგა 1972-1977 წლებში.

წიგნში დიდი ადგილი უკავია რაიონის ტერიტორიაზე არსებული არქეოლოგიური მონაპოვრების დახასიათებასაც.

ქალბატონი იზას შემდეგი წიგნი, იმავე სათაურით, ეძღვნება საკუთრივ ხარაგაულის ისტორიას უძველესი დროიდან დღევანდლამდე. აქვე აღწუსებულია ხარაგაულის რაიონში დამოწმებული გვარები. ცალკეა გამოყოფილი ხარაგაულის რაიონი XIX – XX საუკუნეების ქართული პრესის ფურცლებზე. მოთხრობილია რეაქციის წლებზე ხარაგაულში, დახასიათებულია განათლების პირველი კერები ხარაგაულში. შესწავლილია რაიონული გაზეთის შექმნის ისტორია. გახსენებულია წინა საუკუნის კულტურული და სპორტული ცხოვრება, დახასიათებულია ხარაგაულის რაიონის კურორტები, ბუნებრივი ძეგლები და სასარგებლო წიაღისეული სიმდიდრეები. აღწერილია ბორჯომ-ხარაგაულის ეროვნული პარკის საოცარი ფლორა და ფაუნა.

განსახილველი წიგნის ერთ-ერთ ქვეთავს ჰქვია „მუხადქცეული ხარაგაული“. აქ თავმოყრილია ხარაგაულისადმი მიძღვნილი ცნობილი ქართველი პოეტების ლექსები. ამ ლექსებს მოჰყვება ცნობილი ადამიანების გამონათქვამები ხარაგაულის რაიონზე.

ეს ადამიანები არიან: რეზო ჩხეიძე, ჭაბუა ამირეჯიბი, ევგენი ხარაძე, ელგუჯა ამაშუკელი, მინდია სალუქვაძე, შოთა ნიშნიანიძე, გურამ ღონანაშვილი, მიხეილ ქელიძე, კიტა ბუაჩიძე, ოლა თაბუკაშვილი და სხვ.

ქალბატონი იზა ვეფხვაძის ერთ-ერთი სოლიდური ნაშრომია „ფარცხნალი – კორიფეთა სამკვიდრო“. წიგნს უძღვის ავტორისეული წინათქმა, რომელშიც მოთხრობილია ამ უნიკალურ სოფელზე, რომელმაც საქართველოს აღუზარდა ეროვნული აკადემიის 4 აკადემიკოსი და 40-მდე პროფესორი. საქართველოს უმაღლესი სასწავლებლების 4 რექტორი. ამ სოფლის 6 მკვიდრი დიდუბის მწერალთა და საზოგადო მოღვაწეთა პანთეონის ბინადარია. სოფელს ჰყავს მეორე მსოფლიო ომის გმირი /გრიგოლ ბუაჩიძე/. არადა, ფარცხნალის მოსახლეობა სულ 480-მდე კომლია.

სოფელ ფარცხნალს განსაკუთრებულ ეშხსა და მომხიბვლელობას სძენს ის, რომ ახალგაზრდობაში ამ სოფლის მასწავლებელი იყო გენიალური გალაკტიონ ტაბიძე.

წიგნში პერსონალურადაა დახასიათებული გამორჩეული ფარცხნალები /სულ 58 ადამიანი/. აქვე რუბრიკით „მუხადქცეული ფარცხნალი“ კვლავ მეორდება ფარცხნალისადმი მიძღვნილი ლექსები და ჩანახატები.

ცალკე უნდა გამოიყოს იზა ვეფხვაძის პირადი წვლილი ორი ხალხის – ქართველი და ებრაელი ხალხის მეგობრობის განმტკიცებაში. 2006 წელს იზა ვეფხვაძემ გამოსცა წიგნი „ამ მეგობრობით შევცვლით სამყაროს“. ეს ფაქტობრივად არის სცენარი ვეფხვაძის იმავე სახელწოდების საავტორო სპექტაკლისა. ეს სპექტაკლი დაიდგა 2014 წელს რეზო თაბუკაშვილის სახელობის სახალხო ლიტერატურული თეატრის სცენაზე. უფრო მოგვიანებით კი ნაჩვენები იქნა ისრაელში.

როგორც უკვე ითქვა, წიგნიც და სპექტაკლიც ეძღვნება ქართველთა „ჯერ არნახულ და არგაგონილ“ ტოლერანტობას სხვა ერებისადმი, კერძოდ, ებრაელებისადმი, კეთილგანწყობას და შემწყნარებლურ დამოკიდებულებას.

სცენარი იწყება ძვ. წ. აღ-ის 586 წლიდან, როცა ბაბილონის მეფემ ნაბუქოდონოსორმა ააოხრა და მიწასთან გაასწორა იერუსალიმი. განსაკუთრებული ყურადღებაა გამახვილებული ქართულ-ებრაულ კავშირებზე ქრისტიანობის გავრცელების წინა პერიოდში.

სცენარში მოტანილია ქართველი და ებრაელი ხალხის ძმობისა და მეგობრობის უამრავი კონკრეტული მაგალითი. კერძოდ, როგორ გამოდიოდნენ ადრეულ საუკუნეებში საქართველოში მცხოვრები ებრაელები საბრძოლველად ქართველებთან ერთად და თავს სწირავდნენ საქართველოს, როგორ უძღვნიდნენ ქართველი და ებრაელ ხალხის უნიკალურ მეგობრობას ლექსებს ჩვენი დიდი პოეტები: ილია ჭავჭავაძე, აკაკი წერეთელი და სხვები, როგორც გამოაცხადა

ებრაელთა ერთ დიდ საერთაშორისო თავყრილობაზე ფრანკფურტში საქართველოდან ჩასულმა სასულიერო მოღვაწემ დავით ბააზოვმა, რომ საქართველოში არასოდეს ყოფილა ებრაელთა რბევა, როგორ იფარავლა და ეხმარებოდა პოლონეთში მცხოვრები გრიგოლ ფერაძე /მამა გრიგოლი/ დევნილ ებრაელებს, როგორ შევიდა იგივე გრიგოლ ფერაძე გაზის კამერაში ვიდაც უცნობი მრავალშვილიანი ებრაელის ნაცვლად, როგორ გამოაცხადეს მეორე მსოფლიო ომის დროს ქართველებმა ებრაელები ქართველებად და ამით სიცოცხლე შეუნარჩუნეს ათასობით ებრაელს, საინტერესო ის არის, რომ სამაგალითო მეგობრობა დღემდე გრძელდება. ამის საუკეთესო გამოხატულებაა ის, რომ ქალბატონი იზას სცენარის, ანუ ტექსტის, რომელსაც მიჰყვება სპექტაკლი, ებრაულ ენაზე თარგმნასა და წიგნად გამოცემაში /ორივე ენაზე/ დიდი ამაგი დასდო ისრაელში მცხოვრებმა ბიზნესმენმა პაატა იოსებაშვილმა /აბრაამ იოსეფმა/.

სცენარში გამოყენებულია ებრაელი პოეტის დანიელ ხაზიაშვილის ლექსები, ლექსები, რომლებიც ქება-დიდებას ასხამს ქართველთა და ებრაელთა მეგობრობას და გამოხატულია ებრაელი ადამიანის გულწრფელი მადლიერება ქართველების მიმართ. აქვე დასახელებულნი არიან ის თვალსაჩინო ებრაელები, რომლებმაც ფასდაუდებელი წვლილი შეიტანეს ქართული კულტურისა და ხელოვნების განვითარებაში /გერცელ ბააზოვი, ბორის გაპონოვი, შალომ კობოშვილი, გიორგი ხუხაშვილი და მრავალი სხვა/. როგორც საკუთარი ოჯახის წევრებთან განშორება, ისე განიცადეს ებრაელების მასობრივი გასვლა საქართველოდან ქართველებმა. როგორც ქალბატონი იზა ამბობს, ისრაელში მიმავალ ბევრ ქართველ ებრაელს მიჰქონდა ერთი მუჭა ქართული მიწა, ბევრი ებრაელი კი საერთოდ ვერ შეეღობა აქაურობას და სამუდამოდ დარჩა საქართველოში, ქართველ ებრაელად.

მე მქონდა ბედნიერებამ მენახა ეს სპექტაკლი უკვე ისრაელში მცხოვრებ და იქიდან ჩამოსულ ქართველ ებრაელებთან ერთად. ძნელია, სიტყვებით აღწერო ის, თუ რა ხდებოდა დარბაზში სპექტაკლის მსვლელობის დროს. ხოლო სპექტაკლის დასრულების შემდეგ სიტუაცია საერთოდ „უკონტროლო გახდა“. იყო გულაჩუყება, ბევრი ცრემლიანი თვალი, ურთიერთჩახუტება, ტელეფონების ნომრების გაცვლა-გამოცვლა, ხვევნა-კოცნა და ა.შ.

ახლა კი ქალბატონ იზა ვეფხვაძის მოღვაწეობის იმ მხარეზე ვისაუბროთ, რომლითაც ასე პოპულარული გახდა ქალბატონი იზა და რომლითაც ფაქტობრივად მოიპოვა ის დიდი პატივისცემა და სიყვარული, რომლითაც გარემოსილია იგი.

დავიწყოთ სცენარებით, რომელთა რაოდენობა 65-მდეა. დამეთანხმებით, ალბათ, 65 სცენარი, როცა მას ერთი ადამიანი წერს, ძალზე ძნელი და შრო-

მატევადი საქმეა, მაგრამ, როგორც ქალბატონი იზა ამბობს, სცენარის დაწერაზე უფრო ძნელი ისაა, ვის მიუძღვნა შენი შემდეგი სპექტაკლი. გასაგებია, რომ ეს უნდა იყოს „საუკეთესოთა შორის საუკეთესო“ მეცნიერი ან ხელოვანი, მაგრამ მაინც რომელია ასეთი?! დაემთხვევა კი შენი გემოვნება ხალხის გემოვნებას, მოგიწონებს კი შენს არჩევანს ხალხი?! ქვემოთ მე ჩამოვთლი იმ უთვალსაჩინოეს ადამიანებს, რომლებზეც ქმნის ქალბატონი იზა სპექტაკლებს და თქვენ დარწმუნდებით, რამდენად ზუსტია მისი არჩევანი. ეს ადამიანები არიან – ოტია იოსელიანი, რეზო თაბუკაშვილი, გოდერძი ჩოხელი, მთამსვლელი ჯაფარიძეები, გრიგოლ ფერაძე, მიხეილ თამარაშვილი, მერაბ კოსტავა, ესმა ონიანი, გურამ რჩეულიშვილი, გურამ დოჩანაშვილი, შოთა ნიშნიანიძე, ოთარ მამფორია, ზურაბ კუხიანიძე, ილია პატაშური, არნოლდ გეგეჭკორი და სხვ.

ზემოთ უკვე ვთქვი, რომ შერჩევის ერთ-ერთი ძირითადი პრინციპი არის „საუკეთესოთა შორის საუკეთესო“. მაგრამ არსებობს სხვა კრიტერიუმიც, რომლის გათვალისწინებაც უწევს ქალბატონ იზას. ეს არის შერჩეული პიროვნების ეროვნულობა, ქართველობა, ანუ რამდენად ძლიერად უძგერს მას სამშობლოსათვის გული. რამდენად მისაბადი და სანიშნო გახდება მისი საქციელი მსმენელისა და მაყურებლისთვის. ამ მიდგომაში კარგად იკვეთება, თუ რა ფუნქციას აკისრებს ქალ. იზა თავის სპექტაკლებს. ეს, გარდა საგანმანათლებლო და შემეცნებითი ფუნქციისა, არის აღმზრდელობითი ფუნქცია. კერძოდ კი პატრიოტული აღზრდის ფუნქცია. რატომ იქცევა ასე? იმიტომ, რომ ქალბატონმა იზამ კარგად იცის, რომ გლობალიზაციის თანამედროვე პირობებში ჩვენი ეროვნული გადარჩენის ერთადერთი გზა არის ჩვენი მომავალი თაობის აღზრდა ეროვნული სულისკვეთებით, ქართული მენტალიტეტით.

ხარაგაულისადმი „ნდობა, პატივი“ იმდენად დიდ აქვს ქალბატონ იზას, რომ მას უნდა, მისი მშობლიური კუთხე მთელი საქართველოს ყურადღების ცენტრში იყოს. ამიტომაც ატარებს ამ რაიონში ყოველწლიურ ლიტერატურულ კონკურსს „ოდენი“ და ასევე მხატვართა პლენერებს, გაჰყავს რესპუბლიკის ცნობილი მხატვრები ხარაგაულის რაიონის ულამაზე სოფლებში და უქმნის ყველა პირობას, რომ მათ შექმნან მხატვრული ტილოები.

ამოუწურავია ამ მშვენიერი ქალბატონის ფანტაზია, უღევია მისი ენერჯია, უკიდევანოა მისი სიყვარული ყოველივე ქართულისადმი. ღრმად ვარ დარწმუნებული, რომ ეს ახალგაზრდა ქალი კიდევ ბევრ სასწაულს შეასხამს ფრთებს და საინტერესო სიახლეებით გაახარებს მისი ნიჭის თავყანისმცემლებს! სიკეთე და ღვთის მადლი არ მოკლებოდეს ამ დიდებულ სიყვარულის ქალბატონს!

ორი დღე ჰერეთში

2018 წლის 13-14 ოქტომბერს რუსთაველის საზოგადოების დელეგაციასთან ერთად საქართველოს ისტორიულ კუთხეში – საინგილოში (ჰერეთი) ვიზიტი-ზაურე, ბელეჩნის, ზაქათალისა და კახის რაიონებში კულტურულ-ისტორიული ძეგლები და ქართული სოფლები მოვინახულეთ.

პირველ დღეს ნისლიანი და წვიმიანი შეგვეგება ჩვენი მრავალჭირვარამგამოვლილი უძველესი მხარე, თითქოს, მოეწეინაო...

მხარე, რომელიც მოფენილია ქართული ისტორიული ძეგლების ნაშთებით, მაგრამ დროის გასვლასთან ერთად მათ კვალს შეგნებულად სპობენ... მრავალი ეკლესია-მონასტერი დანგრეულია. მცირდება ქართველების რაოდენობაც, ისინი თბილისში მოდიან საცხოვრებლად... მათ მიწებზე კი სხვები სახლდებიან.

სამწუხაროა, რომ ისტორიულ ჰერეთში, კომპაქტურად დასახლებულ ქართულ მხარეში დღეს მხოლოდ 2 ეკლესიაა მოქმედი, მაშინ როდესაც საქართველოში 312 მეჩეთი მოქმედებს.

გასცდები მაწიმის საზღვარს და ბელაქნისა და ზაქათალის რაიონებში, გზის მარცხენა მხარეს **თამარ მეფის დროს აშენებული კავკასიის დიდი კედლის ნაშთებს** დაინახავთ, რომელსაც, წარწერის მიხედვით, სახელმწიფო იცავს... ამ კედლის ნაშთები უწინ ლაგოდეხიდან ნუხამდე იყო გადაჭიმული, მაგრამ დღეს მათი კვალიც ნელ-ნელა ისპობა...

გვხვდება **მდინარე სოსიკანთ-კარზე თამარ მეფის ხიდი**... რომელზეც ხშირად გადადის ადიდებული

მდინარე, მაგრამ კვერცხის გულითა და კირით ნაგები ხიდი ვერა და ვერ მიაქვს... ჰერეთში თამარის სახელობის უამრავი ასეთი ხილია.

კახის რაიონის სოფელ ქოთოქლოში (ძველი სახელი შუახევი) ვჩერდებით. ქოთოქლო ქართული სოფელია, 180 ოჯახი ცხოვრობს. სკოლაში 113 ბავშვი სწავლობს. სოფელს სალოცავი არ აქვს, მრავალი წელია უშედეგოდ მოითხოვენ ტაძრის ამოქმედებას... ტაძარს მოხუცი ქალბატონი ვერა ბერიკაშვილი, ზედმეტსახელად საყდარ-ბაბო უწოდებს.

უთბილესი დახვედრა მოგვიწყვეს საყდრის ეზოში, ქართული „მრავალჭამიერის“ შესრულება გვთხოვენ... ბატონ ვაჟა აზარაშვილთან ერთად გულიანი სიმღერები სწვდებოდა ზეცას... ჩვენი მასპინძლები არიან – სკოლის დირექტორი მასიკო ბაბაჯანაშვილი და მასწავლებელი აკაკი ბაბაჯანაშვილი, ასევე – ვარდო კოსიაშვილი, ჯემალ კოსიაშვილი... რუსთაველის საზოგადოებამ სკოლას წიგნები გადასცა. ბატონ მასიკოს ლიტერატურულ ჟურნალ „ანეულის“ ეგზემპლარებიც დაგუტოვე...

პრობლემა, რომელიც მთელი საინგილოს ქართულ სკოლებს ეხება, ერთია – არ აქვთ სახელმძღვანელოები და ქართული წიგნები, ისინი მოითხოვენ განათლების მინისტრის ჩასვლას საქართველოდან, რომ მათი პრობლემები მოისმინოს და ქართული სახელმძღვანელოები სკოლებს მიეწოდოს.

საოცარი ხალხია ქოთოქლოს ქართველობა... ასეთ ქართველებს თბილისშიც იშვიათად შეხვდები... უყურებ მათ და გჯერა, რომ გადავრჩებით!

საყდარ-ბაბო, – ვერა ბერიკაშვილი კახის რაიონის სოფელ ქოთოქლოს მკვიდრია (ისტორიული შუახევი) და უკვე 9 წელია, **სოფლის ეკლესიას – ქოთოქლოს სამებას პატრონობს**. თუმცა წლების განმავლობაში უამრავი მცდელობის მიუხედავად, მაინც ვერ მიღწია ტაძრის ამოქმედებას. საყდარ-ბაბოც იმიტომ შეარქვეს, რომ მზრუნველობას არ აკლებს სამების ტაძარს, რომელიც სოფელმა თვითონ აღადგინა.

– ეკლესიაში რვეული მაქვს, სადაც ჩამოვწერე გვარები, ვისაც დახმარება ესაჭიროება. გაჭირვებულებს, ავადმყოფებს მანეთი რომ მივცე, უკვე კარგად ხდებიან. ძალიან ძლიერია ჩვენი ეკლესია. რამდენისთვის გამიწევია დახმარება, მერე კიდევ დარჩენილი ფულით სამებობას აღვნიშნავთ ხოლმე. სამებობა მოძრავია, ხან 11 ივლისს მოდის, ხან 4-ში, წელს 4-ში მოვიდა.

ჩვენი ეკლესია სასწაულმოქმედი... ბავშვი გახდა ავად... მერე შავი ბებერები გამოაყარა. ექიმებმა გადაწყვიტეს ოპერაცია, ბავშვის მამა ხელმოკლე ოჯახიდან არის და თითქმის ყველაფერი გაყიდა. სოფელში მათ დასახმარებლად ფულის შეგროვება დაიწყო. ორლობეში ვიდექი და წყალს ვავსებდი, რომ ჩემთანაც მოვიდნენ ფულზე... იმ წუთას არ მქონდა ფული, უცებ ეკლესიის შესაწირი გამახსენდა. დაკუძახე, მოიცა, ეკლესიაში 4 მანეთი და 50 კაპიკი

მაქვს, მოდი, მაგას მოგცემთ-მეთქი. მართლაც, მივეცი ეს ფული და ოპერაციაზე ბავშვს ბებერები გაუქრა. გამოჯანმრთელდა, უკვე მე-6 კლასშია. ასეთი სასწაულმოქმედი ჩვენი სამება.

– **სამწუხაროა, რომ ქოთოქლოს სამების ეკლესია მოქმედი არ არის...**

– რამდენჯერ შევადგინე საბუთები, გავაგზავნე, უარს მეუბნებიან. ხან რას იმიზეზებენ, ხან – რას... სწორად არ არის შედგენილი საბუთებიო და ასეთ წვრილმანებს. ახლა ისევ ახლიდან შევადგინე წერილი ჰერეთში მოქმედი ტაძრების წინამძღვართან, მამა პეტრე ხუმარაშვილთან ერთად და ისევ გავაგზავნე. პასუხს ველოდებით.

– **ქოთოქლოდან იყო პირველი ჰერელი, ვინც მოილოცა იერუსალიმი...**

– ვასილ ბაბაჯანაშვილი... ის კაცი უშვილო ყოფილა. უთქვამს, წავალ იერუსალიმში, ვილოცებო... 1908 წელი ყოფილა... ერთი წელი უვლია. მისულა იერუსალიმში, სინას მთაზე ასულა, ბევრნი ყოფილან, მხოლოდ სამი კაცი ასულა... უკან მობრუნებულს სინას ტბაში თეთრი ცხვირსახოცი ჩაუგდია და ის ცხვირსახოცი თურმე გალურჯებულა. მოსულა სოფელში, აღთქმა დაუდვია, ღმერთო, სანამ ცოდვას ჩავიდენდე, მომკალიო. დაბრუნებიდან ერთი წლის თავზე გარდაცვლილა... ძველ სასაფლაოზე განისვენებს...

– **სოფელში წმინდა გიორგის ეკლესიის ნანგრევებია...**

– წმინდა გიორგის ეკლესია დანგრეულია, თუმცა შიგ არის ხატები. ირგვლივ ტყეა... ტყეში ერთი ხე რომ მოჭრა, ვერ გაიტან, გაქვავდება... ხეს ვერ აიღებ...

კოლმეურნეობების დროს ლამაზი ხეები დაჭრეს და მანქანაზე შეაყარეს, მაგრამ მანქანა ადგილიდან

ვერ დაიდრა და გადმოყარეს უკან... სასწაულია ესეც...

– **მიგრაცია ყველა სოფლის პრობლემაა... მითხრეს, რომ კახში ეს უფრო შესამჩნევია... აქაურები თუ ტოვებენ სოფელს?**

– ჩვენ მაგრები ვართ. კახის მაცხოვრებლები ყიდიან მიწებს და მიდიან. ქალაქში უნდათ. მე ხომ არ მეუბნებიან, ადუ, აქედან წადიო, რაზე უნდა გავყილო მიწა? ჩემი ნაკვეთი, დე, ბარდით შემოივსოს, მაგრამ დარჩეს, არ გავყიდი. თუ შემიძლია, მოვხნავ, დავთესავ, თუ არადა, მანდ იყოს. ჩემი მამაპაპის მიწა და ვერ გავყიდი. ტრადიციებს ვიცავთ, ნამუსს ვიცავთ. ყველანაირად სტუმართმოყვარენი ვართ, ზრდილობიანები...

– **ქოთოქლო ქართული სოფელია... მაგრამ დასახლება არ არის ქართული... რა გვარები ცხოვრობენ აქ?**

– ქოთოქლო მორებს ნიშნავს, ძველად სოფელს შუახევი ერქვა. 1975 წელს, შევარდნაძის პერიოდში, იბრძოლეს ახალგაზარდებმა, რომ ისევ ძველი სახელი დაბრუნებოდა, მაგრამ შედეგი არ მოჰყოლია... მდინარეც გვაქვს, ხევი ჰქვია...

სოფელში სულ ქართველები ცხოვრობენ – აბულაშვილები, ბერიკაშვილები, ნადირაშვილები, ბაბალაშვილები, საკნელაშვილები, კოსიაშვილები, სარდალაშვილები...

– **სოფელს თუ აქვს ბიბლიოთეკა?**

– სოფელს ბიბლიოთეკა არ აქვს... ბავშვებს კი წიგნები უნდათ. თბილისში წამსვლელს ვავალებ ხოლმე, რომ ბავშვებისთვის წიგნები ჩამომიტანონ. მაგალითად, ამას წინათ მათემატიკის სავარჯიშოები, ს წიგნი ვერსად ვიშოვე აქ. ასევე – ჩვენი ენა ქართული, გრამატიკა.

– **საქართველოდან თუ გრძნობთ ყურადღებას?**

– არა... არანაირს... თუმცა მარტო ის მინდა, რომ

რუსთაველის საზოგადოება ჰერეთში – ავთანდილ ლავთაძის ფოტო

საყდარ-ბაბო

ეკლესია გახსნან, სხვა ყურადღებას აღარ ვჩივი.

...შემდეგი ძეგლი, რომელიც მოვნახულეთ – **გიმის ღვთისმშობლის სახელობის საყდარია ნუხში (ახლანდელი შექი)**... გიმი მთის სოფელია, საყდარი მთაზე მდებარეობს.

გიმის ღვთისმშობლის ეკლესიის დათარიღება ძნელდება იმის გამო, რომ ძეგლი რამდენჯერმე დანგრეული, აღდგენილი და გადაკეთებული. ტაძრის წარწერა მას, სამწუხაროდ, ალბანურ ძეგლად მოიხსენიებს. გვითხრეს, რომ ჰერეთში არსებულ მრავალ ქართულ ძეგლს, რომელიც მე-19 საუკუნემდეა აშენებული, ალბანურის სტატუსი აქვს მინიჭებული.

გიმის ტაძარს არ აქვს ჯვარი, არც ღვთისმსახურება აღევლინება. შიგ მუზეუმი გახსნილი.

14 ოქტომბერს, **კახის წმინდა გიორგის ეკლესიაში წირვას დავესწართ. ეს ტაძარი ალიბეგლოს წმინდა ნინოს ტაძართან ერთად მეორე მუდმივმოქმედი ქართული მართლმადიდებლური ეკლესიაა საინგილოში** – ისტორიულ ჰერეთში. იგი, სავარაუდოდ, VI საუკუნეში აშენდა, 1989 წელს კი ხელმეორედ განახლდა.

თანამედროვე ტაძარი XIX საუკუნის ბოლოს ძველი ტაძრის ნანგრევების ადგილზე განუახლებია საინგილოში ქრისტიანობის აღმდგენელსა და განმანათლებელს, ივან-ბაბა ბულულაშვილს.

აქ, კვიპაროსის ძირში, ასაფლავია ივან-ბაბა ბულულაშვილი. აქვე ორი უცნობი ხე ღვას, რომლის სახელიც არავინ იცის... ერთი შუაზე გადაჩხილი ხე ივან-ბაბა ბულულაშვილის საფლავისკენ არის გადახრილი... ლეგენდის მიხედვით, ივან-ბაბას სამჯერ გამოცხადებია ანგელოზი. პირველი გამოცხადებისას ფეხით ჩასულა თბილისში და სიონის ტაძარში მონათლულა.

კახში დაბრუნებულმა, მეორედ გამოცხადებისას, სოფელში ცაცხვების გარემოცვაში დანგრეული ეკლესია აღადგინა, მესამე გამოცხადებისას კი ეკლესიის ეზოში აღმოცენებულა წმინდა სამების სიმბოლო – სამი ხე. მასზე გადავიდა ღვთის მადლი და ივან-ბაბას თანამომქმეთა მონათვლის უნარი გადასცემია. ღვთის ნება-სურვილის ასრულების დროს,

ქრისტეს ორბუნებოვნების ნიშნად აღმოცენებულა ორი ხე.

ჩვენ ვნახეთ ეს ორი „უცხო ხე“ და საფლავისკენ გადახრილი გადაჩხილი ხე...

როცა ივანე ბულულაშვილი დაუსაფლავებიათ, გიორგობის წინა წინა საღამოს ჭექა-ქუხილი და კოკისპირული წვიმა მოსულა. შუალამისას კი ციდან ცეცხლის ნაკადი ამ უცხო ხეთაგან ერთ-ერთს დასცემია. ხე შუაზე გაპობილა. ნახევარი მლოცველივით საფლავის წინ დახრილა, ნახევარი კი სანთელივით იწვოდა თურმე...

ეზოში წმინდა მღვდელმოწამე მიქაელ ყულოშვილის საფლავია. ის გაქრისტიანებული მუსულმანია, რომელიც სარწმუნოებისთვის 1917 წელს მოწამებრივად აღესრულა. საინგილოში განხორციელებული ყველა ქართული საქმე მამა მიხეილ ყულოშვილის სახელს უკავშირდება. 1858 წელს ჰერეთში მისი თაოსნობით გაიხსნა პირველი ქართული სამრევლო-საეკლესიო ორკლასიანი სკოლა, სადაც ადგილობრივ ბავშვებს ქართულ წერა-კითხვას უსასყიდლოდ ასწავლიდა. მან ზეპირად იცოდა „ვეფხისტყაოსანიც“.

იქაური ბავშვები მეუბნებიან, დავაკვირდე საფლავზე დაგროვილ წყალს, რომელსაც წელიწადის ყველა დროს მუდმივად იგროვებს საფლავის ქვა... თითქოს ცრემლებიაო, ისე ატყვია საფლავს...

ეზოში შეკრებული მრევლი მეუბნება, რომ კახის ქალთა ქართული სკოლის დამაარსებლის, სოფიო ყულოშვილის საფლავის სტელა, რომელიც 1966 წელს დაუდგამთ, ინგრევა და მოძღვარს არ აძლევენ მისი შეკეთების უფლებას...

ამ სასწაულებრივ ეზოში ქართული სული ტრიალებს. ხალხი ემადლიერება დედოფლისწყაროელ მოძღვარს, მამა პეტრე ხუმარაშვილს, რომელმაც დატოვა საქართველოს მოქალაქეობა და აქ გადმოვიდა სამოღვაწეოდ.

ტადარში ჩვენ მოვისმინეთ ულამაზესი გალობა, ახალგაზრდა მასწავლებელი დამიანე გორდელაძე თბილისიდან დადის და აქაურ ახალგაზრდებს სიმღერას ასწავლის.

რუსთაველის საზოგადოების დელეგაციამ – ავთანდილ არაბულმა, გიორგი გოგოლაშვილმა, ნინო ქუთათელაძემ, დავით შემოქმედელმა, თამარ მახარაძემ, ვაჟა აზარაშვილმა, ლეილა ნოდიაძემ, თენგიზ გაჩეჩილაძემ, ლალი მიქაძემ, მაია კურცხალიამ... კახში წირვაზე მოსულ ქართველებს წიგნები ჩაუტანა.

აქ დაგვხვდნენ – პოეტი თამარ პაპიაშვილი, პოეტი და მწერალი ზურაბ პაპიაშვილი... „ნამდვილ ქართველნიო“, როგორც ამბობდა პოეტი, ისეთი ქართველები... იქ ლიტერატურული ჟურნალი „ანეული“ და ჩემი ლექსების კრებულიც დარჩა... პატარა ჰერელმა დანახებით გვითხრა, ნეტავ, ნუსხა-ხუცუხურად დაწერილი ლოცვანი ჩამოგეტანათო... ჩვენ ვპირდებით, რომ გავუვზავნი ამ წიგნს... მართლაც, იქიდან დაბრუნების შემდეგ დავით შემოქმედელის თაოსნობით შეგრობდა წიგნები და გაივზავნა ისტორიულ ჰერეთში, რა თქმა უნდა, ეს ლოცვანიც!

როგორც გავიგეთ, აქაც სასკოლო სახელმძღვანელოების და ქართული წიგნების პრობლემაა, ქართულ სკოლებში ისინი სხვა საგნებს აზერბაიჯანული ენიდან ქართულად თარგმნილი წიგნებით სწავლობენ. როგორც ბავშვებმა გვითხრეს, ისეთი ცუდი თარგმანია, რომ უჭირთ ქართული სიტყვების გაგება...

თამარ პაპიაშვილი „ანეულს“ იქვე კითხულობს და მეუბნება, რომ პატა სურმანიძის ლექსი „ჰერეთი“ მოეწონა და ზეპირად ისწავლის.

მოვდივართ და არ მეთმობა აქაურობა, ჩუმად ისიც გავიგეთ, როგორ ჩადგეს სპეციალურად უზარმაზარი საცხოვრებელი კორპუსი შუაგულ კახში!.. იმასაც ვიგებთ, რომ კახის რაიონი თურმე საკურორტო ზონად არის გამოცხადებული და აქ მიწები ძალიან ძვირია... ჰოდა, აქაურები ყიდიან ამ მიწებს და ქართულ რაიონში თანდათან სხვები სახლდებიან. ხმალი აღარ არის საჭირო, მშვიდობიანად ახორციელებს თავის მიზანს მაგანი!

უძლური ხარ და გტკივა, რომ ვერაფერს აკეთებ...

ლექეთეს/ლექართის წმინდა ნინოს მონასტერი

სამწუხაროდ, ლექეთეს წმინდა ნინოს ტადარში ვერ ავედი... გვითხრეს, რომ მკაცრად კონტროლდება ყველა ის მანქანა, რომელიც მის კარიბჭესთან მივაო... ბუნებრივია, ვერ გარისკეს იქაურმა მძღოლებმა.

გვითხრეს ისიც, რომ იქაური ხელისუფლება მალავს ლექეთეს, რომ მისი ქართული წარმომავლობა არავინ გაიგოს! ამასობაში კი შუა საუკუნეების დიდი მონასტერი ნადგურდება...

ლექეთის მონასტრის ანსამბლი ძველად გალავნით ყოფილა შემოვლებული, რომლის ნანგრევები

დღესაც შეიმჩნევა.

ვიკიპედია გვამცნობს: იგი წინ უსწრებს ბანასა და ზვართნოცის მშენებლობის პერიოდს, რის გამოც ლექართის მრგვალი ტაძრის სამშენებლო ტექნიკა ადრინდელი ეპოქის დამახასიათებელ ელემენტებს ატარებს. ამიტომ, როგორც ცნობილია, ყველაზე უძველესი იდენტური ძეგლის – სირიის ბოსრეს ტაძრის (512 წ.) მშენებლობის პერიოდს აკუთვნებენ, ამის გამო ლექართის მრგვალი ტაძარი შეიძლება ჩაითვალოს ბანასა და ზვართნოცის ტაძრების წინამორბედ ძეგლად.

წმინდა ნინოს ტაძარი გეგმით წრიული ნაგებობა იყო, შიგნით მოთავსებული ტეტრაკონქით, გარედან მთელ პერიმეტრზე (დაახლოებით ერთი მესამედის გარდა) სვეტებზე დაყრდნობილი მონუმენტური თალები ჰქონდა შემოვლებული. მას მრგვალ ტაძარსაც უწოდებენ. ნაგებია ადგილობრივი რიყისა და შირიმის ქვით, გამოყენებულია დასავლეთ საქართველოდან ჩამოტანილი სუფთად გათლილი თეთრი ქვებიც, რომელთა შორის ბევრი წარწერიანი იყო (დღეს დაკარგულია). ტაძრის ირგვლივ კიდევ 12-მდე ეკლესიის ნანგრევებია, რომლებსაც თითქმის XX საუკუნის დამდეგამდე ჰქონდათ შენარჩუნებული ძველ ბრწყინვალეობათა ნიშნები – ჩუქურთმები, წარწერები, მხატვრობა.

დავით შემოქმედელი, რუსთაველის საზოგადოების თავმჯდომარე:

„რუსთაველის საზოგადოების დელეგაცია შეხვდა იქაურ ქართველებს. მათ აქვე უამრავი პრობლემა, მათ შორის, მოსაგვარებელია სახელმძღვანელოების საკითხი.

რუსთაველის საზოგადოებამ ჰერეთში ჩაიტანა წიგნები, მომავალში ჰერეთის სკოლებს შეფობას გაუწევს და კულტურული ურთიერთობის გაღრმავებას შეუწყობს ხელს.

დავქმენ იმასაც, სრულიად საქართველოს ისტორიული კუთხეების მონახულება რუსთაველის საზოგადოების მიზანია. მისი დელეგაცია ჯერ ისრაელში, წმინდა მიწაზე იმყოფებოდა, სადაც რუსთაველის იუბილე აღინიშნა, მერე ტაო-კლარჯეთში, კაპადოკიაში, ახლა კი ჰერეთში იმოგზაურა. მომავალშიც განვაგრძობთ სრულიად საქართველოს ისტორიულ კუთხეებში მოგზაურობას“.

ჰერეთში რუსთაველის საზოგადოება ასეთი შემადგენლობით იმყოფებოდა: ენობრივი კომიტეტის თავმჯდომარე, აკადემიკოსი ავთანდილ არაბული, განათლების კომიტეტის თავმჯდომარე, პროფესორი გიორგი გოგოლაშვილი, საქართველო-ისრაელის ურთიერთობების თავმჯდომარე, ჟურნალისტი ლეილა ნოდია, პოეტი ნინო ქუთათელაძე, ლიტერატორი მარინა ნონიკაშვილი, მწერალი ლალი მიქაძე, პოეტი, ჟურნალ „ანეულის“ მთავარი რედაქტორი თამარ შაიშმელაშვილი...

პოეზის იონილე

შოთა ნიშნიანიძე

დაბადებიდან – 90,
გარდაცვალებიდან –
20

ციხე-ტაძართა საგალობელი

I
 ნეტა ამ ხედებს ქვეყანაზე რა შეედრება –
 ციხე-ტაძრები ცად ასულან ლოცვა-ვედრებად.
 წევს ვეფხვის ტყავზე საქართველო –
 მზისწილხვდომილი,
 თავს დასდგომია იაღბუზი ხელაპყრობილი.
 თითქო ლოცულობს, ცად აღავლენს ხმათა
 ხავერდებს
 და საქართველოს დღევრძელობას გამჩენს
 ავედრებს.
 თრთის ვენახები... თრთის ყანები... თრთის
 გალაგნები...
 თრთის საფლავეები წმინდანების და ფალაგნების...
 II

ზოგი ციხეა შეკვივლება, ზოგი – გაფრენა,
 ზოგს აუშვია ხომალდივით ნისლი აფრებად.
 ზოგი მუშტია, მუქარაა, ზოგი გინება,

ალაყაფებით, ქონგურებით რომ იკბინება!
 ზოგი ამაყი ლილეოა, ზოგი გასროლა,
 ზოგიც შორიდან ცის და მიწის მოჩანს სასწორად.
 წლებმა იხუვლა, იხვართქლა და ციხეს შეება:
 ხავსად, ღუმილად, ჭილყვაკებად და ბუდეებად.
 თითონაც მთელი საქართველო ერთი ციხეა,
 დაგილეწია, მტერო, მაგრამ ვერ აგიღია.

III
 დიდება თქვენდა, თოროსანო ბერო მამებო,
 თქვენ შეგინახავთ ენა, რჯული, ერი, სამეფო,
 წიგნებს უსხედხართ... ვენახდება ფოლიანტები,
 და, საქართველოვ, სულს იკაჟებ, გოლიათლები!
 ვინაც ააგო ნიკორწმინდა, სვეტიცხოველი,
 დიდება მის ლანდს, მე არა ვარ მეტის მოხოველი.
 კურთხეულ იყოს, ვინც განსჭვრიტა კლდეში ვარძია,
 სულით განათლდეს, ვინც აკვანი მისი არწია.
 ვინაც პირველად დაიმღერა „ვეფხვი და მოყმე“,
 იმ გუთნისდელას მზადა ვარ ვეყმო!
 კირითხურონო, კალატოზნო, ოსტატ-შეგირდნო,
 თუ სადმე რამე ცოდვა გქონდეთ – ღმერთმა
 შეგინდოთ!

IV
 ო, ციხის ლოდო, ჩამოშლილო, ჩამომსხვრეულო –
 შენ, ძვალო ჩემო, გატანჯულო ჩემო სხეულო.
 ო, გოლოლ-ბურჯნო, გალაგნებო, ნაგებო მკვრივად,
 ნაბზარი რაა, ყველა თქვენი ნაკაწრიც მტკიცია.
 გამისკდეს მიწა, თუ შეგბლალო, თუ გივერაგო –
 შენ – საქართველოს ფარ-აბჯარო, ჯაჭვის პერანგო.
 ეკვი, სიმღერით ყელს იღადრავს შენი მგოსანი,
 ვაზით და ფრესკით ჩემი მხარე მარად იცნობა
 და საქართველოს ციხეებზე მზის შუბოსანი
 დგას მეციხოვნედ მარადისობა!..

„პოეზიას სხვაზე ბევრად უფრო მგრძობიარე ადამიანები ქმნიან. სწორედ ისეთები, რომლებიც სულიერ ღველფს ატარებენ.“

პოეზია „მოაზროვნე ლერწამის დრტვინვაცაა“, პოეზია ოცნების ფენომენია და მას მეოცნებეები ქმნიან. ოცნების შეჩერება კი შეუძლებელია. ამიტომაც უსწრებს პოეზია თავის დროს, უკვე არსებულსა და დაკანონებულს, მოითხოვს მის კიდევ უფრო გაუმჯობესებას, კიდევ უფრო გალამაზებას.

მე მიყვარს სულიერი მხნეობის მომნიჭებელი პოეზია, რომელიც წარმართული ჟინით ეწაფება სიცოცხლის სიყვარულს, რომელსაც სიღამაზე და სიხარული შემოაქვს ყოველდღიური ყოფითობის პროზაულობაში. პოეზია ჯანსაღი უნდა იყოს და ზნეობრივად უნდა ასპეტაკებდეს ადამიანებს, იგი კარგ მამულიშვილებად უნდა ზრდიდეს ახალ თაობებს, უნდა აღვივებდეს მათში ჰუმანურობის, სამართლიანობის მაღალ იდეალებს“ (შოთა ნიშნიანიძე).

ნიმონი ხუხანდიძე

ყველას, ყველას ვენაცვალე!

ქართლ-კახეთი, იმერეთი,
გურია და აჭარა,
ვიხილე და ჩემი გული
სიყვარულით დამწვარა.

სამეგრელო, აფხაზეთი,
ლეჩხუმი და რაჭა,
ისეთი ლამაზებია,
ზედ თვალები დამრჩა.

იმედი მაქვს სვანურ კოშკის
ფშავ-ხევსურთა ხეების,
მობიბინე ფერდობების,
ძნელი მოსახვეების.

ვდარდობ, სამცხე-საჯავახოს,
მესხეთს, საინგილოს,
დროა ავტენოთ განგაში,
ბუკმა დაიყვიროს.

ტაო, კლარჯეთი, შავშეთი,
ართვინი და ბორჩხა...
ვაი, ჩვენდა სავალალოდ
საზღვარგარეთ მოჩანს.

ყველას, ყველას ვენაცვალე,
ბარიანს და მთიანს,
რასაც ერთად შინ და გარეთ
საქართველო ჰქვია.

ბაბუის საგალობელი

მე ახლა უფრო ახალგაზრდა ვარ
და ახლა უფრო ტრფობით ვიწვები,
რადგანაც ახლა მიყვარს სიცოცხლე,
უფრო მეტად და თავდავიწყებით.

რამდენი ჭირიც გამომივლია,
იმდენი ახლა თქვენი ჭირიმე,
ჯერ ხომ სიბერე არ გამიგია
ისე მივდივარ ბედის ბილიკზე.

როცა ვიცინი, სული ნავარდობს,
– ისე ჭიკჭიკებს, როგორც მერცხალი.
ერთ საიდუმლოს ახლა გაგანდობთ
– ბავშვები ჩემი სიცოცხლე არის.

ეს თეთრი თმები, ნუ შეგაშინებთ
– ეს ჩემი სულის სინათლე არის:
რომ ვეფერები ხოლმე ყმაწვილებს,
მაშინ იღება ჩემთვის ცისკარი.

და ცისარტყელას კვალში მიყვები
უფრო მრავალს და მრავალფერიანს.
ღმერთო! ამრავლე გოგო-ბიჭები
ჩიტუნებივით ზედ რომ სხდებიან.

იყავი მათი მუდმივი მეკვლე
გზისგამკვალავი და მწყალობელი,
მეც შენითა ვარ, რა ძალაც შემწევს,
მოგართვი ჩემი საგალობელი.

ნუ იტყვიან!

ჩემზე ნუ იტყვიან, „დააკლდაო ქალაქს“,
ჩემზე ნუ იტყვიან, „დააკლდაო სოფელს“,
რადგანაც ამის სურვილი არ მაქვს,
არ გამაწბილოს, ვთხოვ წუთისოფელს.

თქვან, რომ ვაკეთებ საქმეს საჭიროს,
რაც მთავარია, ვზრდი სიტყვის გამგონს,
მომავალი რომ არ გაიწიროს,
მე ყველა საქმეს ვუტოვებ პატრონს.

რადგან ქალქი, რადგან სოფელი,
ყველა პატარა ბუტბუტა ღელე,
ჩემი ლამაზი სამშობლო არის,
ღმერთმა აშოროს სიცარიელე.

მსხვერპლად შევეწირები

ვგდივარ, როგორც საწნახელი
უყურძნო და უმაჭრო.
წუთისოფელს სულ ის უნდა
უყილო და უკაჭრო.

ვგდივარ, ბნელში, გარიყული
მარტო ფიქრის ამარა.
ოცნებები არ მტოვებენ
ცაში შეკრეს კამარა.

– წუთისოფლის თეთრო გელო,
ყელს როდის მოიღერებ!
ტბაში როდის შეცურდები,
ბოლო სოლოს იმღერებ!

ვხედავ ხაზებს, პარალელებს,
ნაფეხურებს იღბლიანს...
ყველა თავის ბილიკს მისდევს –
თავისი გზით მიდიან.

მიდიან და მიაქვთ მისი
სიცოცხლე და ოცნება...
ჩემს ოცნებებს ჩემი სული
სათავიდან მოჰყვება.

მე დავდგები იმ ფერდობზე,
როგორც ხმელი წიფელი
სადაც ჩემი მამა-პაპა
საბოლოოდ მიმელის.

ფიქრი არც იქ მომასვენებს,
არც იქ გამანებივრებს,
გადავანგრევ ბნელი ღამის
უსასრულო ჯებირებს,

ისე როგორც ნიაღვარი
ბოროტ სულებს წავლეკავ
და სიცოცხლის საგალობელს
უსათუოდ გავლექსავ.

თქვენზე ფიქრში და ლოცვაში,
ღმერთსაც შევეცილები
ამქვეყნიურ სილამაზეს
მსხვერპლად შევეწირები.

გამიასლი და გამიათასლი

რადგან წმინდანის მერგო სახელი,
თითქოს ოლიმპზე მიწვევს ღვთაება,
მე აქ სიცოცხლის რომ ვარ მნახველი
ალარსად აღარ მიმეჩქარება.

ყველა გასაჭირს უნდა გავუძლო!
შენ დამეხმარე, სვეტო ნათელო!
სადაც მოვნახო კიდევ საუფლო
სახლად გავხადე მე საქართველო.

სადაც კი მიწას ხელი დავადე
ყველგან სიცოცხლის ძარღვი გაება,
მე აქ, ოლიმპი თვითონ ავაგე,
აქ მოვიწვიე, თვითონ ღვთაება.

რომ დამილოცოს კერა და ჭერი,
ერთი კი არა, ასი, ათასი,
ჩემო გოგონა! ჩემო ბიჭუნა!
გამიასლი და გამიათასლი.

სადა ხარ, ჩემო ბავშვობავ!

სადა ხარ, ჩემო ბავშვობავ! –
– ჩემო გვიტა და ბულია,
ერთიც ნალოზე წავიდეთ,
ჯერ თოვლი არ აულია.

ჯერ ია არ ამოსულა,
ბუჩქთან თავს არ ხრის ენძელა,
გრძელი ზამთარი მოსულა,
უთქვენოდ, როგორ მეძნელა.

მივდივარ, თავზე მაცვივა
პატარა თოვლის ფიფქები...
თითქოს ურემზე ვჯდები და
ისევ ბავშვურად ვფიქრდები.

თვალებში შემომციცინებს
მარიამი და თეონა,
უკვე „აპრილი“ მოსულა,
მე კი „ზამთარი“ მეგონა.

თუ ყოველ დილას კვლავ ვიბადები

...და გავიწყვიტე მართლა „სინდისი“
გავტეხე ძველი ალთქმა და ფიცი,
დავკარგე ჩემი დაბადების დღე,
თუ დავიბადე არავინ იცის.

არც დედაჩემმა არ იცის როდის,
რომელმაც შემქმნა და გამაჩინა,
გადამარჩინე, ღმერთო ამ ლოდინს,
დამიდე სადმე პატარა ბინა...

მივქრივარ აღმა, მივქრივარ დაღმა,
ჟინი მაქვს ისევ, უხედნი კვიცის,
დავკარგე ჩემი დაბადების დღე,
თუ დავიბადე, არავინ იცის.

არც ჰოროსკოპის რაიმე მახსოვს,
არც თეთრზე შავად გადანაწერი,
არც ის მგონია, თმებში თუ მათოვს,
ან ძარღვი თუ მაქვს გადანაჭერი.

მიყვარს ეს მიწა და მიყვარს ეს ცა!
ველებს მივყვები, მწვანეს, მადლიანს,
მე ყველა დილა სიცოცხლედ მექცა
წლები ყიფინით სადღაც გარბიან.

ვინ მეკითხება დაბადების დღეს?!
ირგვლივ ამდენი ცეკვავს ლანდები,
რომელი ერთი დავასახელო,
თუ ყოველ დილას კვლავ ვიბადები.

მაგრამ ვიცი, რომ სიცოცხლე მქვია

შვილიშვილს

მოულოდნელად გამოგეცხადეთ
ვით გაზაფხულზე, ლურჯთვალა ია,
რად გაგიკვირდათ, ნეტავ ვიცოდეთ?!
მე ხომ პატარა სიცოცხლე მქვია.

მზეს ამოვეყვი დედამიწაზე,
მოვეყვი დილის ჩურჩულა ნიავეს...
ჯერაც არ ვიცი, რას დამიძახებთ,
მაგრამ ვიცი, რომ სიცოცხლე მქვია.

მეც ჩავიდვრები, თქვენს გულში სითბოდ,
ლელას მიწოდებთ, მაკას, თუ ეკას,
მეც მინდა ჩემი ტვირთი რომ ვზიდო,
დედმამისათვის სიცოცხლე მერქვას.

სიყვარული თუ გაქრა

კოლხიდაში რომ სახლობდნენ
ტურფა ამორძალები,
თურმე როგორც წყაროს წყალი,
წმინდა ჰქონდათ თვალები.

მათში მხოლოდ სიძულვილი,
ვით სარკეში, მოჩანდა,
დიონისე – ღვინის ღმერთი
სარეცელთან შფოთავდა.

ვერ გაუძლეს დიონისეს,
დაინისლენ თვალები
და ქალებად გადაკეთდნენ,
ტურფა ამორძალები.

თავის გულში სიძულვილი,
სიყვარულით დაფარეს
და ზევიდან ვნების ცეცხლი
ზეწრად გადააფარეს.

თუ ჩაუქრათ ვნების ცეცხლი,
სიყვარული თუ გაქრა,
დიონისე! მაშინ საქმე,
იცოდეთ, რომ ცუდად გაქვს.

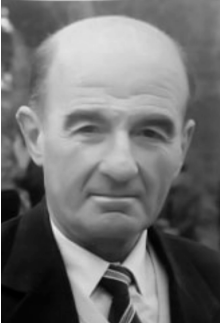
შენი ხელით მოიხმომე,
სასაფლაო, ძამია.
შენ წინ ქალი კი არა და,
უკვე ამორძალია.

ქართველის ფიქრი

თბილისში, თბილისელი ვარ,
ქუთაისია ღვთაება...
ეჰ! საქართველო ვინ გაჰყო,
მას ყველა ეთაყვანება.

ყველას თავისად მოუჩანს,
მომხვდურია, თუ დამხვდური,
ეკუთვნის, თუ არ ეკუთვნის
პური და ღვინო ქართული...

მტრის მტრობა მე რას დამაკლებს,
ბრძოლაში გამეცინება,
ოღონდ სამშობლოს სიყვარულს
ნურავინ შემეცილება.

გვავიწყდება მთავარი...

სულის ლაბირინთებში
ფიქრს აებნა გზა-კვალი,
„ბაზალეთის ტბის ძირას“
ჯერაც არ ჩანს აკვანი.
ნეტავ, უსამართლობა
ვის უნახავს ამგვარი,
პირველკაცობისათვის
მიდის ბრძოლა მაგარი,
ინაგრება საწყალი,
ზეობს კაცი – მზაკვარი.
ამდენ ორომტრიალში
გვავიწყდება მთავარი:
ქვეყნის ციხე-სიმაგრეს
შემოერღვა სამანი,
თვალხელშუა იმცრობა
საქართველოს მთა-ბარი.

დღემდე აჩნია...

„წყალტუბოდან ქუთაისში მიმავალი ქარო“...
სულს ეფონება წყარო ანკარა,
მიწის გულიდან, რომ ჩქეფს ულევად,
აქ ისევ დაქრის ქარი თავნება
და მგოსნის ენით მეჩურჩულება.
იარუსებად ახურავს ბექობს
ვერცხლშეფერქვეული ნაძვის ტოტები
და სმენას წვდება მოვარდნილ ექოდ
დაუწერელი ლექსის სტროფები...
კვლავავაც კარს უღებს ყველა მოკეთეს,
ხარობს წყალტუბო უცხო სტუმრებით,
დღემდე აჩნია ლამაზ ხეივანებს
გალაკტიონის ნაფეხურები.

ბრუნავს ბედის დოლაბი,
ცრის საწყუთროს საცერი,
ვაგსებ სულის ხვიმირას
ნარჩევ სიტყვის მარცვლებით;
ფიქრს მიწეწავს სიჭრელე
ორგულის და მტაცებლის...
ღმერთო, მოწმეს ნუ გაგვხდი
ქვეყნის ისე დაცემის,
აღზევება ვიხილოთ
სატანის და გამცემის,
მოგვიმრავლე ალალი,
გულმართალი კაცები!

ავტოგრაფი

მე ჯერ არ მითქვამს ჩემი სათქმელი,
ან რა მაქვს ქვეყნად დასაფარავი,
მწვანე ოცნების გირლიანდებით
სავსეა სულის ფართო კარავი.
აბოლქვებულა ფიქრი კვამლივით
სულის წვისა და შფოთვის დასტურად
და პოეზია – დიდი ტკივილი
თავქვეშ ნისლივით მიღვეს სასთუმლად.

აღმართი

აღმართზე ფიქრით გული მენთება
და გზებს წინასწარ ვხედავ გათელილს,
აღმართზე ფიქრით დავითენთები,
დამეპენტება თეთრი ფანტელი.
მუხლგამართული მივყვები აღმართს
და ქარაფებზე გული არწივობს,
ჩემი მწვერვალი მიმელის მაღლა,
რომ თავდაღმართში ჩამომაცილოს.

არის წუთები – მომენატრები,
არის წუთები – ფიქრიც არ მინდა...
ეკ, რომ შემეძლოს ახლა ცხოვრება
დამაწყებინა ისევ თავიდან;
მე შეცდომების ყველა შემთხვევას
გავასწორებდი აზრით, ფრთიანით...
ეკ, რა დიდია ლტოლვა გულისა
და რა პატარა – ადამიანი.

თამაზ ბახიოშვილი

ქალბატონი სევდა

იყო და არა იყო რა, იყო ღიდად გაფუფუნებული და თავმომწონე ქალბატონი სევდა; თმაც კი მუდამ დახვეული და მალლა აფუფუნებულაგებული ჰქონდა. ბედნიერ სახეზე კი გამარჯვებულის მაცდური ღიმილი დასთამაშებდა... ანდა რატომ არ უნდა ყოფილიყო ღღენიდად გახარებული? რამდენი საარაკო ამბავი ჰქონდა ჩადენილი მთელი არსებობის მანძილზე...

ბოლოს იმდენად გაიდგა ფესვები, რომ მთელ სამყაროს მოედო... დაიბადებოდა თუ არა ბავშვი, სევდის რძეს და სევდის ფაფას აჭმევდნენ, ისიც იზრდებოდა და მთელი შინაგანი არსებით ეგონა, ერთადერთი და განუყოფელი, თანაც მასულდგმულებელი განცდა სევდა და სევდა იყო.

ადამიანი მო-სევადებულ ჭურჭელს ჰგავდა, რომელშიც ქალბატონი სევდა წკაპაწკაუბით, ხან ნიაღვრად ასხამდა სევდის მიზეზს და საბაბს. თუ რამე გვაკლდა, რამე გვტკიოდა,, რაიმე გვსურდა, ყველაფერში სევდის საწამლავი ერია, რომელსაც საწამლავიც კი აღარ ეთქმოდა, დაბადებიდან შევჩვევოდით მის მაგიურ მიკრობებს. როგორც ღვიძლზე ნაღველი, ისე მიგვკრობოდა ნაღვლიანობა. აბა, გადახედე, რამდენი პოეტის შემოქმედებაში ხარობს და ყვავის სევდის ყვავილი... სევდის სრული ზეიმია. აქედან რომელ მხარესაც არ უნდა გაიხედო, გვეგონება, რომ უსევდოდ არ შეიძლება დაიწეროს ლექსი, აიგოს ოცნების კოშკი, რადგან ყოველგვარ ზარ-ზეიმთანობას საძირკველში სევდის ლოდები უწყვია, მათშია ამოვლებული სადღუაბე მასალა და, რაც გინდა შეკრა და ააშენო, ბოლოს მაინც ყველაფერი, მგრძნობიარე და უსასტიკესი ქალბატონი სევდის წყალობით, თავზე ჩამოგემსხვრევა-ჩამოგერღვევა და გაამართლებ კიდეცაც, – ხომ ვიცოდი, ასე იქნებოდა, წუთისოფელი სევდისაა...

მთელი ადამიანური სისტემა ისეა გადაწყობილი, რაც უნდა მოხდეს, კარგიც რომ იყოს, მაინც ცდილობ,

სევდის საბაბი გამოძებნო და მელანქოლიამ მოვიცვას. ეს მიზეზებიც, აბა, რას დაილევა ყოვლისშემძლე ქალბატონის მეფობის ხანაში...

სევდის უღიმღამო მგზავრები, სევდის ნაცარა ყვავილები, ვერცხლის მდინარეზე შავ-შავი ხიდეები, შიგადაშიგ, ზოგ-ზოგებთან – თავბრუდამხვევი, ამაზრზენი კარუსელები – მცდელობა, თამაშით გამოეყონ სევდის დედოფალს; მაგრამ მათ, თითოეულს ცალ-ცალკე, დაიმართოხელებს თუ არა, კარგად იცის, რომელ წერტილზე უნდა დააჭიროს თავისი უგრძელესი, ზამბარებიანი თითი, რომ ცოდვის ნაპერწკლები სევდის ჯურღმულში ამოაყრევიოს...

რა საცოდაობაა...
რა დააშავა ადამიანმა, რომ სულ დამცრობილი და უსუსური იყოს სხვისი თუ საკუთარი თავის წინაშე? რატომ ვერ შეძლეს ამ ქალბატონი პარპაშის ალაგმვა? რატომ აღარ ესმით ადამიანთათვის ნათქვამი, შორეული წარსულიდან ექო-ექოდ მოღწეული, უჩუმარესი და უტკბილესი, გულის და სულის მაღლით აღმესები, გამაცისკროვნებელ-გასახარებელი სიტყვები:

„თქვენ ღმერთები ხართ, უზენაესის შვილები ხართ ყველანი“ (ფსალ. 81,6, იოანე 10,34).

„საქმეს, რომელსაც მე ვიქმ, თავადაც იქმთ და უფრო მეტსაც იქმთ“ (იოანე 14,12).

რატომ არ ჩაებლაუჭა იმედის და სათნოების, მძლე-თამძლეობის და სალი ბედნიერების მარცვლებს ჩვენი წინაპარი, რომ ჩვენში გადმოეტანა და ეხარებინა იმ კუდაბზიკა ყოვლის მშთანთქმელ-გამანადგურებელი სევდის სარეველა ქალბატონის ნაცვლად?

მაგრამ ცხოვრება რისი ზღაპარია, თუ ბოლოს სიკეთემ არ გაიმარჯვა?

აი, ვხედავ, შორიდან მოდის სიყვარულის ფერია და რამდენადაც ის გვიახლოვდება, იმდენადვე პატარავდება და ბერდება სევდის შიშხინა მაშხალა.

სათნოების ფერია ყველას თავის იდუმალ ჯოსხს შეახებს და გამოუღვიძებს სვე-ბედნიერად ყოფნის რწმენას, დაანახებს, რა ლამაზია, ღიაღია მალლა ცა, მზე, დაბლა – მიწა და ყვავილები, გააგებინებს, რას ღაღადებს კრისტალთა სამეფო... გაიფანტება შური-ბოროტება, სამუდამოდ გადაშენდება ეგოიზმის დინოზავრი, – მაშინ სევდის აღმძრავი, გადაიდებული ქალბატონიც ჩაიწრიტება, წერტილად იქცევა და ჩაიკარგება უსასრულობაში.

მაშინ ჩვენს არსებობასაც სხვა მაღლი და ძალ-მოსილება მიეცემა, სხვანაირად გამოგვავლიძებს დილის მზის სხივი, სხვანაირად ჩაგვეძინება, სხვაფრად შეიფერება ჩვენი სამეუფეო, აყვავებიან ჩვენი გულები და მათი ნაყოფები გაგვასხენებენ, რომ **ჩვენ მართლა ადამიანები ვართ, ადამიანები, რომლებიც ღმერთები ვართ!**

გულთა მხილება

გული ანათებს.

თუ ადამიანს გულში სიკეთე და სიყვარული აქვს, ამასვე ამრავლებს ქვეყანაზე. თუ ნაღველი, სევდა და ათასგვარი სარეველა მოიმრავლა, მისი თესლი ძლევაძმოსილია, სწრაფად მოედება და მრავლდება. ამიტომაც, ადამიანის გულსაც გამარგვლა, სარეველები საგან გათავისუფლება სჭირდება. საამისო ცნობად, რომ გამარგვლის ჟამია, ადამიანს მიეცემა ხოლმე სხვადასხვა განსაცდელი და ავადმყოფობა.

განსოვდეს, ავადმყოფობა სარეველების ფუფუნებითი ცხოვრების ნიშანია და ვალდებული ხარ, სათითაოდ, მისხალ-მისხალ, ამოძირკვო ისინი შენი გულიდან, გათავისუფლდე მათი შხამიანი ზემოქმედებისაგან. რთული და დამღლევი, გონმოსაკრები საქმეა, მაგრამ რას იზამ? შენვე გიღვეს ბრალი ამაში. თუ ხელიც არ გაანძრე და გული კვლავ სიბუღვილით (ე.წ. სარეველებით) გაქვს სავსე, ე.ი. შენ ავადმყოფობამაც ვერ გამოგაფხიზლა.

განსოვდეს, ყოველი ავადმყოფობის შემდეგ გაცნობებით უკეთესი უნდა გახდეს, ვიდრე მანამდე იყავი! გააბრძანე, არ დაგენანოს, ძირფესვიანად ამოძირკვე და შორს გადაყარე დაგლეჯილი სარეველები. მათ ადგილზე სიყვარულის თესვები ჩააბნე. გადაარჩინე შენი გული და შენი შთამომავლობა.

განსოვდეს: სიყვარულიანი გული ღმერთს ეკუთვნის, სიბუღვილიანი – ეშმაკს.

გული ბევრს უძლებს – თრთის და ციმციმებს; რამდენ გულისცემას ახორციელებს მთელი შენი სიცოცხლის მანძილზე, სულ ზარ-ზეიმობს, რომ როგორმე გაგაგებინოს, გული იმისია, უნდა ანათებდეს, აფრქვევდეს სიყვარულის სხივებს.

დაეხმარე შენს გულს, რომ სიყვარულით გუგუნებდეს, ჯანსაღ თესლს ინახავდეს და ამრავლებდეს.

იარე კეთილ, რჩეულ, ნათელ გზაზე შენი ფეხის-გულებით! აკეთე საქმე კეთილი, სასარგებლო, შენი ხელისგულებით!

განსოვდეს, არ არის სულ ერთი, სად რას აკეთებ – ეს სინამდვილეში, შენს გულში თესვების მოკრებაა –

და ერთხელაც იქნება – შენი გულიც დაითესება დედამიწაში და რასაც დასთეს, იმას მოიმკი სამომავლოდ, მარადისობის გზაზე.

გმართებს, აქედან უმზერდე შენს თავს, შენს გულს-სავსეობას, ან გულდაფშუტულობას.

განსოვდეს: რაკი გაჩნდი ამ ქვეყანაზე, შენს გულს კვლავ აკლია სიყვარულით ავსება!

უპატრონე გულს!

უპატრონოდ ნუ მიატოვებ!

გული გაახარე! გული ახარე!

თორემ, უგულოდ, გაქრები და დაიკარგები!

გზა-ზე ანუ ზე-გზა

წინ ქვაფენილიანი, ფართო გზა იყო, მაგრამ სასურველ ადგილამდე რომ მივსულიყავი, დაბად ეკალებარდებში სულ ერთი-ორი ნაბიჯი უნდა გადამედგა.

– ჰაა, ეკლებო, თავზე კრაზანა რომ დაგბზუით, გამატარებთ თქვენს ბარდნარში?

ეკლები ჩუმად იყვნენ, რაც თანხმობის ნიშნად მივიღე და ელვის უსწრაფესად გადავუარე.

ცოტა ხნის შემდეგ კაბის შეპრუჭნულმა ბოლომ მომქაჩა, დამხედევო. წვრილ-წვრილი ეკლებით ერთმანეთზე მიკრული კალთები ძლივს დავისხენი. ისინი კი გავითავისუფლე, მაგრამ ახლა ცერი თითის ბალიში ამიკენესდა: – რა უფერო და სასტიკია, ვაი, მიშველე! – ვერც კი მივხვდი, ამოვიღე თუ არა კაპარჩხინა ნემს-ეკალა, თითის ყრუ ტკივილს დიდხანს ვგრძნობდი.

შე დალოცვილო ჩემო თავო, ეკლებს რომ ეკითხები, რას ეკითხები, ჯობს, ისწავლო, ვის რა

უნდა ჰკითხო... შენ შენი ჰქმენი, მათ თავისებურად გიპასუხეს, აბა, რა უნდა ექნათ, ხომ უნდა ალებეჭდათ თავიანთი კვალი? განა შენ თავად არ ჩაიქროლე მათ შუა?

გამეღიმა. ასეა ბუნებაში. ჩვენს არჩევანზე შესაბამისი პასუხები მუდამ მზადაა.

მე გადავწყვიტე. ეკალმა მიპასუხა.

ბევრი ეკალი სისხლსაც გადენს.

ბევრი ეკალ-ბარდა-ადამიანი სულის სისხლსაც ჩამოგაცლევინებს. შენ წახვალ და მიიცვლები, ის კი კვლავ აღმართული დარჩება სხვათა და სხვათა დასაკაწრავად და ის უდანაშაულო დამნაშავე იქნება, როგორც ქვაფენილზე გართხმული ეკალი, რომელიც თავისი გულიდან მეხმიანება:

– სად მიდინარ, ამის ცოდნა მაშინ გახდება მთავარი, როცა გეცოდინება, იქამდე როგორ უნდა მიხვიდე!

სულადი – სულ – ადი!

ადამიანთა უკვდავი სულებისათვის, ცოცხალთა და გარდაცვლილთა სულებისათვის – მიწაზე მოსიარულე კარგი, კეთილი, გახარებული, პატიოსანი, სათნო, ბედნიერი, მაღლიერი ადამიანები – სანთლებივით, ციციანთელებივით, ვარსკვლავებივით არიან. ისინი სხვათა სულებს ეხმარებიან გზის გაგნებაში, სწორი გზის არჩევაში, მაღლის და სიკეთის გამრავლებაში... ისინი თავიანთ სინათლეს და სითბოს უნაწილებენ სხვებს და მათაც ანთებენ, ავარსკვლავებენ...

სულის განწყობილებაზე, ძლიერებაზე – სულის უფაქიზე აზროვნებაზეა დამყარებული ფიზიკური სხეულის მოძრაობა, ჯანმრთელობა, ზრდა-განვითარება, მომავალი – ამდენად, გადაწყვეტი მნიშვნელობა აქვს, საით აქვს მიპყრობილი ადამიანს გულის და სულის თვალების მზერა... თუ ეძებს, აუცილებლად შეამჩნევს თავის ირგვლივ, ან შორს, ასეთ მნათსულიან ადამიანებს და თავადაც გაიხარებს მათდაგვარად... თუ გაჭირვება დასდგომია და მუდმივ ჭმუნვა-მწუხარებაში, სიცივეში, ეჭვსა და უიმედობაში, ავადმყოფობაშია ჩავარდნილი – ან აქვე უნდა დარჩეს და სიბნელეში შთაინთქას, ანდა – გაახილოს თვალები, მზის ქვეყნის მკვიდრად იგრძნოს თავი... მზე – ჩვენი დიდი მანათობელი, ჩვენი სიცოცხლის მასწავლებელი, იმიტომ ამოდის ყოველცისმარე, რომ ვირწმუნოთ სინათლის და სითბოს ცხოველმყოფელი ძალა – ძალა, რომელსაც არა მარტო ჩვენი სხეული, ჩვენივე სულიც უნდა იღებდეს გარემოდან, რათა ცოცხალი გადარჩეს!

ადამიანო, ისწრაფე იქითკენ, რომ შენი სული სინათლით აავსო, იქვე ციციანთელად, ვარსკვლავად – მზედ და გზები გაუნათო სხვებს, მარად იმოგზაურო სამყაროში, მნათობთა გვარად, ეიმედებოდე მოყვასს, რომ ამოხვალ, გაუნათებ, გაათბობ, დააცვარნამებ... ნუ მიიძალეები, ნუ მიმწუხრდები, ნუ მიიბნელებ თავს.

– გამოფხიზლდი და **განსოვდეს, რაკი გამჟღავნდი, გამოცხადდი დედამიწაზე, გიყვარდეს სიცოცხლე!** გადაწმინდე შენი სულის ცა შავი ღრუბლებისგან და თანდათან გამოანათე.. გაკაშკაშიდი სხვათა სახსნელად.

ბნელში ადამიანები ვერ დადიან, ვერ ცოცხლობენ, იკარგებიან... და განა იმისთვის მოხვედი ამ ქვეყანაზე, რომ გაუჩინარებულიყავი? შენ სამყაროს იმედი და ძალა ხარ!

ადამიანო, შენ შეგიძლია ყოველივე – არ დაკუტდე, არ გაქვავდე, რობოტად არ იქცე, აამუშავე შენი დიდებული შესაძლებლობა – შეიმოსე სიცოცხლის ძალით, განსენი გული, აყვავილდი და ნაყოფი დაისხი უხვად...

შენ ცენტრი ხარ დიდი ბუნების, შენ შემოგყურებს სუყველა და სუყველაფერი ამ ქვეყანაზე და თვით საუფლო – ზესთა და ზესთა...

შენ მზე-რა დაგენათლა, ადამიანო!

შენ მზე ხარ, ადამიანო!

*

მზე მარტო ფიზიკურ სინათლეს კი არ გვვენს, არამედ – სულიერსაც. მზის სინათლე – სულის სინათლეა.

თუ ჩვენს სულში მზე ჩაიბუდებს, ჩვენც ვიწყებთ ნათებას – სულის სინათლის გამოცემას.

გათენდება თუ არა, მზეს არ ავიწყდება, მუდმივ მზადყოფნაშია, ასხივოს სინათლე და სითბო. ჩვენ კი – წამოვხტებით, თითქოს ვიღვივებთ, გარე სინათლეს ვხედავთ, მაგრამ სინამდვილეში – ისევ ღამეში ვრჩებით, ისევ გვიძინავს, დაბურულნი ვართ და არ გვანსოვს, რომ ჩვენი ვალიც, რაკი გვაქვს თ-ვალი, არის – გავიმჭვირვალოთ, გავისუფთაოთ სხეული და ვანათოთ, ზე-სინათლე გარდავტეხოთ ჩვენში, **ვიქცეთ მიწის ვარსკვლავად!**

ასწავლე სიყვარულით!

I თავი. ქალი და დიპლომი

– რომანი, კაცო, ერთ წელიწადში ბოვში სკოლას ამთავრებს, აკლამს წიგნებს თავს, მარა, სკოლის ცოდნა რას ეყოფა, ცოტა თუ არ წავაშველეთ ხელი ჩვენც. ეს ერთი წელი გვევიწივროთ და მოვამზადოთ იქნება რამენაირად! – ფრთხილად შეაპარა ერთ საღამოს დედამ, ქალაქიდან დაბრუნებულ მამას.

– მეტი რაღა გვევიწივროთ ქალო, ლამპაში ნავთი არ გვაქ, საპურეში პური და კასრულში საჭმელი. თუ ტვინი აქ, თავისი ჭკუით ჩააბაროს! ეგერ ჩემი ძმაცაცი, სოსიას გოგო, ვერ მეეწყო ჯავახიშვილში მისით? ქე, მეეწყო, თანაც უფასოზე, ე, შვილი მაგან უნდა დეიქადნოს, მე ვინ მამცა მაგის ბედი?!

– მაგის გოგო ოთხი წელიწადი ემზადებოდა და აღარ იყო დრო რო ჩეებარებია? – სიტყვა არ დაუთმო დედამ.

– მე გოგოს სწავლა-განათლებაში ფულს არ გადავყრი! აგერ ორი ბიჭი მეზდება. ჩვენი მარჩენალი ეგენი უნდა იყვენ სიბერეში, თუ სწავლაა, ბარემ მაგათ ვასწავლი. გოგო წავა, გათხოვდება, ქმრის მორჩილი უნდა იყოს. ქალის კისერზეა ოჯახში ყანა, ბოსტანი, ვენახი, ბოსელი, შვილები, სტუმარი თუ მასპინძელი. რაში სჭირდება დიპლომი და სწავლა? ერთთავად სამსახური არ იშოვოს, ფული არ შემეიტანოს ოჯახში! თუ ჩააბარებს მისით, ჩააბაროს! მე ხელს არ მოუშლი, პირიქით, მოუწყოფ! თუ არა და გამოუძებნოთ ერთი ხეირიანი, მეოჯახე, კაი ოჯახის შვილი და გავათხოვოთ დროულათ. თანაც ვიცი: თუ ქალი სწავლას გადაყვა, გათხოვებას აღარ მეიფიქრებს და მამეჭრება სოფელში თავი: შინაბერა უხით სახშიო – იტყვის ხალხი. ბიჭებსაც ხელი შეეშლებათ ცოლის თხოვნაში. მერე რაღა ვქნათ, ვიჯდეთ სიბერეში, სიბნელეში და მოშიებულებმა მაგის დიპლომი ვჭამოთ? შენც ქე გაქ დიპლომი ქალო, მარა გამეიყენე ძროხებთან და ღორებთან რამეში? მორჩა, ამ თემაზე საუბარი მეტი აღარ გვევიგონო ჩემ ოჯახში! – მკაცრი ტონით დაასრულა საუბარი მამამ.

მე და ჩემი ძმები ერთ საწერ მაგიდასთან ვისხედით, მომდევნო დღისთვის გაკვეთილებს ვამზადებდით და მშობლების დიალოგს უხმოდ ვუგდებდით ყურს. ლამპა ისე ბჟუტავდა, ასოების გარჩევა გვიჭირდა წიგნში.

– დაწექით, შვილებო! ნავთი თავდება ლამპაში. ნავთის მანქანა კვირის ბოლომდე არ ამეეთრევა ქალაქიდან და იჯექით მერე ბნელაში. თან ისე თოვს, თუ ასე გააგრძელა, იმხელას დადებს, მე მგონი გამოზაფხულამდე ვერ მოახწიოს მანქანამ ჩვენამდე – გვითხრა წუხილით დედამ. იძულებული გავხდით სწავლა შეგვეწყვიტა და დასაძინებლად წავსულიყავით. დავეწექი, მაგრამ ვერ დავიძინე. მამას სიტყვებმა, მისმა მსჯელობამ ძალიან მატკინა გული. მივხვდი, რაღაც უნდა დამეჯდომოდა პირველივე წელს უნდა ჩამებარებინა უნივერსიტეტში და თანაც უფასოზე! მაგრამ როგორ? სკოლიდან მოსვლის შემდეგ დედას ვეხმარებოდი სასოფლო საქმეების კეთებაში. საღამოს კი ნავთი ხან იყო ლამფაში, ხან არა. თუ ლამპაში ნავთს დავიგულებდი, დაველოდებოდი, როდის დაიძინებდა ყველა, გავიტანდი ჩემს ოთახში და ჩუმად ვმეცადინებოდი, ამასთანავე, სკოლა, სადაც მე და ჩემი ძმები ვსწავლობდით მეორე სოფლის ბოლოში იყო. ერთი საათი ჩასვლას ვუნდებოდით, სამი საათი ამოსვლას, რადგან მომიებულეს სიარულის თავი აღარ გვექონდა. სულ ზეპირად ვიცოდით, ვის ბაღში ვაშლი იდგა, ვისთან ზღმარტლი, ვისთან ყურძენი, სად კუნელი ხარობდა და სად ძახველი. იფ, როგორი ტკბილი იყო მოშიებულზე! ფაქტობრივად გზაში ვიყავით მთელი დღე. შემოდგომა – გაზაფხულზე მოგესხენებათ დღე უფრო დიდია და უკეთ ვასწრებდით სწავლას, ზამთარი იყო მოკლე – საშინლად ცივი და სუსხიანი, დრო არ გვეყოფნიდა სამეცადინოდ. მასწოვს, იმხელა თოვლი მოდიოდა, სკოლამდე ძლივს „მივამკვლევედით“, ფეხსაცმელებში გვიცვივდებოდა. სველი ფეხები გაკვეთილის ბოლომდე ამოგვიშრებამოგვეხარშებოდა, შემდეგ უკანა გზაზე მომავალს ისევ გვისველდებოდა. კლასში მუდამ საშინელი სიცივე, რეზინის სუნი და კვამლი იდგა. ქარი არ აცლის დანთებასო – თავს იმართლებდა მასწავლებელი. თან გაგულისებული დააყოლებდა:

– რას მეეთრეოდით იმ სიშორიდან! გასართობათ დადიხართ ახლა თქვენ, თვარა სწავლა არ გწყურიათ არცერთს. აგერ, სკოლის წინაც ქე ცხოვრობენ ბოვშები, მარა არცერთი არ გამოცხადებულა დღეს სკოლაში. თქვენ რა გგონიათ, იმათ არ უნდათ და არ უყვართ სწავლა?! ქე უნდათ და ქე უყვართ, მარა უცდიან გამოდარებას ბატონო! ვერ დეექით სახლში, თფილ ფენთან? გამოდი ერთი დაფასთან, მომიყევი, რისთვის მეიწყვიტე წელი ჩანთის თრევით, რისთვის ჩამოხვედი ამ სიშორიდან, რა ისწავლე ასეთი, რომ ასე მეგეჩქარებოდა?! რა გვექონდა გაკვეთილად დღეისათვის? – ჰკითხა ერთხელ ჩემს გვერდით მჯდომ გიორგის ვანიჩკა მასწავლებელმა, რომელიც სამართალს გვასწავლიდა.

– პარლამენტი – ვკარნახობ მერხიდან.

– პარლამენტი, – იმეორებს გიორგი.
– რა არის პარლამენტი, მითხარი და გიწერ ხუთიანს?! (ხუთბალიანი შეფასების სისტემა იყო მაშინ) გიორგი ხმას არ იღებს!
– ჰმმმმ, გისმენ! რა არის პარლამენტი? – უმეორებს მასწავლებელი.
– დამავიწყდა მასწ, არა და ვისწავლე, დედასაც ჩავაბარე წუხელ! – თავი მოისაწყლა გიორგიმ.
– ბიჭო, რას ჰქვია დაგამიწყდა? ნასწავლი რაფერ დაგამიწყდა? – ხელები უიმედოდ გაშალა მასწავლებელმა.

– კი, ნამდვილად ვისწავლე მასწ, მაგრამ იმ სიმორიდან ჩამევედი, თანაც ამ ქარ-ბუქში, სულ ცოტა, ხუთჯერ მაინც გამეყინა ტვინი გზაში და აღარ გალღვა მასწ.

– მაშ, ხუთჯერ ხო, ყმაწვილო?! ხო და, ხუთ საჯენ შეშას რომ ჩამომიბრძანებს მამაშენი სვალე დილით სახლში და დამიწყოფს, მერე აღარ გაგეყინება ტვინი, ყმაწვილო! ბიჭო, პარ-ლა-მენ-ტი, პარ-ლა-მენტი ნიშნავს ლაყობას, შენისთანა უქნარების, უსაქმურების და ენაგრძელების თავშეყრის ადგილს. გასაგებია?!

– დიას, მასწ! – ძლივს გასაგონი ხმით ჩაილულულა თავჩაქინდრულმა გიორგიმ.

– ხო და, დაბრძანდი! ორიანს გიწერ უბის წიგნაკში, ხვალ დილაძე...
სკოლიდან შინ მიმავალს სიბნელე მომდევდა ფეხ და ფეხ. დალილ -ვათომილს აღარც სწავლის თავი მქონდა, არც სტიმული, მაგრამ მშობლების ხათრი მქონდა. დედა სულ იმას ჩავეჩინებდა, მასწავლებელი მამის შვილები ხართ და არ შეარცხვინოთო! ჰოდა ვსწავლობდი ამ შეგნებით, ვიდრე უკეთესი შეგნება არ ჩამომიყალიბდა.

III თავი. ჩემი პირველი გმირი

სკოლა წარჩინებით დავამთავრე. საბუთები ფიზიკის ფაკულტეტზე შევიტანე და უფასოზეც მოვხვდი. მიყვარდა ფიზიკა? ზუსტად ვერ გეტყვით, ფიზიკა უფრო მიყვარდა თუ ფიზიკის მასწავლებელი. სულ რაღაც, ერთი წლის გადმოსული იყო ჩვენს სკოლაში და უკვე ყველას უყვარდა. „მთავარია მოვლენა დაინახოთ!“ – გვეტყოდა ღიმილით და ხელში ყავარჯენს შეათამაშებდა. გმირი იყო ჩვენი მასწავლებელი:

1991 წელს ძლიერი მიწისძვრა მოხდა იმერეთში, სახლების უმეტესობა მიწასთან გაასწორა. იმ დროს ერთ-ერთ სკოლაში გაკვეთილს ატარებდა. კედლები რომ ჩამოშლილა, კარი ჩახერგილა, არც კი აღელვებულა თურმე. კარადიდან დიდი თოკი გამოუღია, რომლითაც დარაჯი დირექტორის ძროხას აბამდა ხოლმე, სკოლის უკანა ეზოში. თოკი ცალ ხელში დაუჭერია და ხუთი მოსწავლე ფანჯრიდან გადაუსხამს. ერთ-ერთ მოსწავლეს, კოჭლ დიანას, შემინებია თოკზე ჩაცურებისა, მასწავლებელს ხელში აუტაცია და მასთან ერთად გადამხტარა მესამე სართულიდან. ბავშვი კი გადაურჩენია, მაგრამ თვითონ ორივე ფეხი მოუტეხავს და დაკოჭლებულა.

ფიზიკის მასწავლებელი იყო ჩემი პირველი გმირიც და იდეალიც. ყავარჯენიც კი უხდებოდა თითქოს.

სტუდენტი რომ გავხდი, მამამ სახლი გაყიდა იმერეთში და თბილისში გადმოვედით საცხოვრებლად: „აჰა, მარტო ხომ ვერ გოუშვებთ ბოვშს უცხო ქალაქში, გზას არ აცდესო?!“

IV თავი. უნივერსიტეტში

ორი დღე გაოგნებულმა ვიარე უნივერსიტეტში. ვერც ჩემს კურსელებს მივაგენი და ვერც ფიზიკის აუდიტორიას. სოფელში რა მარტივი, რა ადვილი, რა თბილი იყო ყველაფერი, აქ კი-უცხო, ცივი. მესამე დილით გამბედაობა მოვიკრიბე, კითხვა-კითხვით ჯგუფელები ვიპოვე და პირველი დიდი სირცხვილიც ვჭამე. მათემატიკური ანალიზის ლექცია უმთავრდებოდათ, ჯგუფის კარი რომ შევალე.

– რა გვარი ხარ? რატომ იგვიანებ? სად არის თოფურიას წიგნი, გუშინ რომ დაგაბარეთ?! – მომყარა კითხვები ლექტორმა შესვლისთანავე.

– პირველად ვარ, პატივცემულო, დღეს, ორი დღეა გექმბთ!

ჯგუფელებმა სიცილი დამაყარეს. ვერ მივხვდი ჩემმა სიტყვებმა გაამხიარულათ თუ ჩემმა იმერულმა კილომ. ამან გამბედაობა შემმატა:

– თოფურია კი არა, თქვენ ძლივს ვიპოვეთ პატივცემულო, ამამასუნთქეთ, ზარი რო დეირეკება, გავალ, გვეცინობ მაგ ლექტორ თოფურიასაც და გამოვართმევ წიგნს. აჰა რას ვიხამ!- ცვადე ლექტორის დამშვიდება. ჯგუფში სამარისებული სიჩუმე ჩამოვარდა. მივხვდი, ან რაღაც გენიალური ვთქვი, ან რაღაც ძალიან დიდი სისულელე.

– ვის გაიცნობ გოგო, არ გამაგიჟო?! არაფერი გეტკინოს მის მოსვლამდე! შენ ნამდვილად ჩვენი სტუდენტი ხარ, გენაცვალე, თუ უცხო პლანეტელებმა ჩამოგსვეს ჩემი ნერვების მოსაშლელად?

ჯგუფში კვლავ სიცილი ატყდა, რომელიც მალე ზარის ხმამ ჩაახშო.

გავიცანი ჯგუფელები! თოფურიას საკითხიც გავარკვიე – წიგნი ყოფილა! ო, როგორ შევირცხვინე თავი. ცხადზე უცხადესი იყო, რომ ძალიან ბევრი შრომა დამჭრდებოდა წარმატების მისაღწევად.

იმ დღეს გულდამძიმებული წამოვედი შინ. პირი მიშრებოდა. სიცხე, ბრაზი, სირცხვილი, გაურკვევლობა, ეს ამხელა ქალაქი, ღმერთო! რა უცხო იყო ეს სამყარო ჩემთვის. რა ძნელია იმ სამყაროში ყოფნა, სადაც ხვდები რომ შენი ადგილი არაა! – ვფიქრობდი და თან გზაში წყალს ვათვალიერებდი. უცებ თვალი მოვკარი კონუსის მაგვარ ფერად ქილებს:

– რა ლამაზია, ღმერთო! ასე ფერადი მარტო ცის-არტყელა მაქვს ნანახი სოფელში. ნეტავ რა არის? ფიქრებში გართული მივუახლოვედი. ქილაზე მიკრულ ქალაღზე დიდი ასოებით აწერია: „ლალიდის წყლები“. ლალიძე, ლალიძე, საიდან მეცნობა? – ვფიქრობ. აჰ, გამახსენდა! მუსლიტერატურის გამოცდაზე შემხვდა ბილეთში, შეიდწოდის დამთავრებისას. როდესაც ბილეთის ხუთივე „დაზუთხული“ საკითხი

ჩამოვარაკრაკე, ქალაქიდან მოსულმა გამომცდელმა ბოლო კითხვა დამისვა: – რა არის კონსერვატორია? თავად სიტყვა გეუბნება, შვილო, აბა დაფიქრდი, – კონ-სერ-ვა-ტო-რი-ა!

– ნეტავ, რას უნდა მეუბნებოდეს, ეს სიტყვა? – ვფიქრობ. უცებ გონება გამინათდა და საკუთარ თავში დარწმუნებულმა ვუპასუხე ამაყად: – კონსერვების ქარხანა!

– სულ კონსერვები და ფუნთუშები რომ გახსოვს, იმიტომაც გაქვს ლოყები ფუნთუშასავით აფუებული, სიცილით მითხრა გამომცდელმა. როგორ გაგვამხიარულე, წადი, ხუთიანს გიწერთო და გამომიშვეს...

წყალთან მდგარ მამაკაცს ვეკითხები: – ბიძია, ეს ფერადი წყლები იყიდება?

– აბა რა, ძია, ეს ცნობილი ლალიძის წყლებია, ნუთუ არ გაგივია? საიდან მოდიხარ, უცხოპლანეტელი ხომ არ ხარ შენ? – გახუმრება სცადა გამყიდველმა.

ვერ გავიგე, ამ ქალაქში დღეს უკვე მეორე ადამიანი მადარებს უცხო პლანეტელს, არა და ეს ქალაქია ჩემთვის უცხო პლანეტა – გავიფიქრე ჩემთვის.

– უცხო პლანეტელი არა, ბიძია, სოფლელი ვარ მე, სასწავლებლად ჩამევედი აქ.

– ეუფ! კეფა მოიფხანა გამყიდველმა: – რა ფერის დაგისხა და რომელ ჭიქაში?

რადგან ყველა ფერი ერთმანეთზე ლამაზი იყო, არჩევანის გაკეთება რთული აღმოჩნდა: – ყველა ფერი აურიე ერთმანეთში და დიდ ჭიქაში დამისხი! – ვუთხარი მე. დაბნეულმა გამყიდველმა ჩემი თხოვნა უსიტყვოდ შეასრულა. შერეული ფერი სულაც აღარ გამოვიდა ისეთივე ლამაზი, როგორც ცალკე აღებული, მაგრამ რას ვიზამდი, ისე ვიყავი გამშრალი სიცხით და ნერვიულობით, მივირთვიე მაინც.

– ეს, კომპოზიციური ლალიძე არ გეგონოს შვილო, ბევრს ის ჰგონია, მეორე იყო კიდე, ფარმაცევტი, მისი სახელობისაა, ეს წყალი. ფული არ მინდა, გაპატიეებ დღეს! შემდეგ ღრმად ამოიოხრა, სადღაც შორს, ჰორიზონტს მხერა მიაპყრო და განაგრძო:

– არც მე ვარ თბილისელი, შვილო, სოხუმიდან ვარ, ლტოლვილი, შენხელა შვილი დავტოვე იქ, ცივ მიწაში, მაგრამ თავის მიწაში. მის სახელზე იყოს! კიდევ გამოიარე ხოლმე, დასძინა ბოლოს და თვალები აუწყლიანდა.

V თავი. ლექსით შექმნილი ოჯახი

„მათემატიკა საგნების მეფეა, მაგრამ ფიზიკის მოსამსახურე“. მეფემაც მომიწინა და მოსამსახურემაც. აღარც წონა მაწუხებს, აღარც ფუნთუშა ლოყები და აღარც იმერული კილოკავები. სოფელში ჩასული ბებიამ რომ დამინახა, ერთი თვე ახლადმოწვევლილ, აუღლებელ რძეს მასმეცდა, მარგებელია, ფერზე მოგიყვანს, მთლათ დოუგლახავებიხარ ქალაქსო.

ფერზეც მოვედი და წერილიც მოვიდა მეზობელი სოფლიდან: „ვთხოვდები და ჩემი მეჯვარე უნდა იყო“ – დაქალი მწერდა.

– ჰე, ბებია, გეიკაზემე ახლა ლამაზათ, ბევრი

საცოლე ბიჭი იქნება იქანა და დოუმსე მაგათ თვალები! – მილიძის ბებია.

– აბა შენ იცი, შვილო, არ ამჩატდე, ნასწავლი ქალი ხარ უკვე, „სხვა წონა“ გაქვს აწი! – ბოლო არ უჩანს დედის დარიგებას.

– ჰო, კარგი, გეყოფათ, შევძახე მხიარულად კარში მდგარ „მრჩეველებს“ და ქორწილში წავედი.

დაიწყო ქორწილი. სიძის ხელისმომკიდემ მიჩურჩულა: წესია ასეთი, პირველი ცეკვა მეჯვარეებმა უნდა გავხსნათ „ქართულით“. მე „ქართული“ ცეკვა არ მეხერხება. ოღონდ ახლა მიშველე, მარტო იცეკვე და ვალსზე ჩემი თავი შემოგველოსო. მეც ვუშველე და მანაც მიშველა! – ვალსიც ვიცეკვეთ, იმდენი ვიცეკვეთ, მუსიკა რომ ჩერდებოდა, ჩვენ მაინც ვცეკვავდით.

– ტყუილად თავი არ დაიმიელო, შეყვარებული ჰყავს, თვალი ჩამიკრა დაქალმა. გულში თითქოს რაღაც ჩამწყდა გაუცნობიერებლად.

ერთ კვირის თავზე პატარძალმა „ფეხი იბრუნა“. ისევე გაიშალა სუფრა.

სოფელში ყავა ახალი შემოსული იყო „მოღაში“. ოჯახის დიასახლისის თხის რძეში მოუხარშავს, კაკოს რეცეპტით.

– არ გინდა ჩვენი სიძის მეჯვარეს ყავა მიართვა? – მითხრა დიასახლისმა ეშმაკური ღიმილით.

უცებ რაღაც მომაფიქრდა, ჩანთიდან ფურცელი და კალამი ამოვიღე:

– ლამაზი დღეა, მზიანი, ყავა მიირთვით რძიანი! დაწერე ფურცელზე, ლამაზაქის ქვეშ ამოვუღე სიძის ხელისმომკიდეს და ოთახიდან გავედი. ცოტა ხანში, მეზობლის პატარა გოგონას ხელით პასუხი მომივიდა:

– ყავას მივირთმევე შენთანა, თუ მომეყრდნობი მკერდთანა! გულმა სასიამოვნოდ დამიწყო ცემა:

– როცა მოგეყრდენ, რა ხეირი, ტკივილი ესე, ალბათ შენს გულში, ჩემი სითბო ვერ გადმოვთესე!

– დაუბრუნე პასუხად. – ნეტავ თუ მიპასუხებს? ვფიქრობ და გული გამაღებთ მიცემს. ცოტა ხანში ისევე მორბის გოგონა და ფურცელს მოაფრიალებს:

– როგორ არ თესე, ჩემო კარგო, თესე და თესე, ეხლა ისე ვარ, ვით ვენახში ჭაბუკი სესე! აღარ დავუთმე და მივწერე:

– მე თუ დავთესე, მევე უნდა ვიყო მომკალი, შენ კი სხვის ვენახს შესციცინებ, აქ მე მომკალი! ბოლო პასუხმა ჩვენი გულები საბოლოოდ შეაერთა:

– არცა მდომია, სხვა შენ მეტი, არცა ვინდომო, შენი ბაგე და შენი მკერდი გულზე ვიგორო!

ბევრი აღარ გვიფიქრია, მალევე შევექმნით ოჯახი. შვილები შემეძინა, ჯერ ერთი, მერე – მეორე. ამან კიდევ უფრო დამაშორა პროფესიას. ცხრა წელი თვალის დახამხამებაში მიილია. შვილებიც წამოიზარდნენ...

VI თავი. პირველი ნაბიჯები პროფესიის კვალდაკვალ

ნოემბერი იდგა. მზე ისე მწველად აწვებოდა საძინებლის ფანჯრებს, თითქოს რაღაც ახალი უნდა გამცნოსო, საუცხოო ენერგია შემოჰქონდა სულსა

და სხეულში. ის იყო, ტადარში, წირვაზე წასვლა დავაპირე რომ ტელეფონი აწკრიალდა:

– გამარჯობა, ნატა! – მომისმინე! მათემატიკის მასწავლებელი წავიდა საბერძნეთში, სამუშაოდ და თუ შეძლებ, სანამ ვინმეს აიყვანენ, მოდი. რეკომენდაციას მე გაგიწევს ღირეპტორთან, დაფიქრდი და პასუხი ხვალ მითხარი! – დაქალი რეკავდა, რომელიც ჩემ ქუჩაზე, კერძო სკოლაში მასწავლებლად მუშაობდა.

ვიფიქრე, სანამ მამაჩემის წინასწარმეტყველება ახდენილა ქალთან და დიპლომთან დაკავშირებით, დროა საქმეს მივხედო-მეთქი. ასე გადავდგი პირველი ნაბიჯები სკოლაში, სადაც მოსწავლეთა სიმცირის და ეკონომიკური სიდუხჭირის გამო, ღირეპტორი ხელფასს ვერ გვიხდიდა.

ნუთუ ლამპის შუქსა და ოცდაოთხ საათიან განათებას შორის არაფერი განსხვავებაა? ნუთუ მამას სიტყვები ქალსა და დიპლომზე მართალია? ნუთუ მართლა ასე დაუფასებელია მასწავლებლის პროფესია? ნუთუ ქალს მარტო შვილების გაჩენა და ქმრის სამსახური ევალება? ვფიქრობდი გამუდმებით. როცა უკვე მესამე შვილი შემეძინა და ჩემი უხელფასო სამსახურის დათმობაც მომიხდა. ახალი სამსახურის პოვნის შანსიც ძალიან ნაკლები იყო, მაგრამ „თაროზე შემოსადებად“ არ მემეტებოდა ლამპით, უშუქობითა და ცივი, უძილო ღამეებით მოპოვებული დიპლომი. მამას მიერ შექმნილი სტერეოტიპიც უნდა დამემსხვრია. ამასთანავე მოსწავლეების გარეშე ჩემი მომავალი უკვე წარმოუდგენლად მეჩვენებოდა.

სამი შვილი და სამსახური? – სასაცილოდ არ ჰყოფნიდა მამას, როცა ინტერნეტსივრცეში ვაკანსიებს ვათვალიერებდი.

– ჰო, სამი შვილი და სამსახური! – მივიღე გადაწყვეტილება ერთ დღეს და ჩემს სახლთან ყველაზე ახლო- მდებარე სკოლას მივაშურე. ივლისის თვე იწურებოდა. სკოლის ფოიეში ხელოსნის ფორმაში გამოწყობილი რამდენიმე მამაკაცი ერთმანეთს ესაუბრებოდა. საღებავის სუნი იდგა. შიდა ფასადს ღებავდნენ. ერთ-ერთმა „ხელოსანმა“ მკითხა: – რა გნებავთ?

– ღირეპტორის ნახვა მსურს.

– ღირეპტორი არ გახლავთ. თქვა და რაღაც ეშმაკური ღიმილი აუთამაშდა სახეზე. იმ წუთს დიდი მნიშვნელობა არ მიმინიჭებია ამისთვის და პირდაპირ საქმეზე გადავედი:

– რეზიუმეს დაგიტოვებთ და გადაეცით! ვუთხარი და საქალაქე გაუწოდე. ხელები საღებავით ისე ჰქონდა დასვრილი, ისიც კი ვუთხარი, ფრთხილად გამომართეთ, არ დამისვართ-მეთქი. გაეღიმა, გამომართვა, გადაიკითხა, რამდენიმე კითხვაც კი დამისვა, თუ რატომ მსურდა მუშაობა? რამდენად მზად ვიყავი ამ საპასუხისმგებლო საქმისათვის? მერე დავემშვიდობე და ცოტა გაკვირვებული წამოვედი შინ: ეს რა უცნაური ხელოსანი იყო? რამდენი კითხვა დამისვა? რეზიუმეც როგორი ინტრესით წაიკითხა! ნეტავ ვინ ეკითხებოდა? ან მე რას ვპასუხობდი! იმედიც არ მქონდა, რომ რეზიუმე ღირეპტორამდე მიაღწევდა.

ერთ კვირაში დამირეკეს იმავე სკოლიდან: ღირეპ-

ტორი გიბარებთო! – ქალის სასიამოვნო ხმა იყო. სასწრაფოდ ჩავიციე, გავიქეცი და ჰოი, საოცრება! მამაკაცი, რომელიც ხელოსანი მეგონა, ღირეპტორი აღმოჩნდა. ძალიან თბილად შემხვდა. მითხრა, ახლა კლასი უნდა გავყოთ და შეგვიძლია შანსი მოგცეთო.

თავი სიზმარში მეგონა. ნუთუ მხოლოდ ერთი გასაუბრებით ირწმუნა ჩემი? ღმერთო, რა ბედნიერი ვიყავი! მაგრამ, „ხანგრძლივ ეს სოფელი, გაასარებს ვისმეს განა?!“

– რას მოათრია ეს ახალი გოგო, ჩვენ ძლივს გვეოფნის საათები?! – ამბობს ერთი.

– ნუ გეშინია, დიდი ცოდნა არ ექნება, არც სერტიფიკატი აქვს თურმე. საიდანაც მოსულა მალე მოუწევს იქით წაბრძანება! – პასუხობს მეორე და იცინიან.

ელდა მეცა! ცრემლები წამომცვივდა. აი თურმე რატომ იყო ღირეპტორის კაბინეტში ჩხუბი საათების განაწილების დღეს. ჩემ გამო! ჩემ გამო! ჩემ გამო! ახლა მივხვდი, ნათელა მასწავლებელიც ამიტომ მარიდებდა თვალს. რა უსუსური ვიყავი! არც დაფიქრებულვარ, ისე დავეწრე განცხადება წასვლის შესახებ და ღირეპტორთან ჩავიტანე. მაგრამ რა? – არც დაუხედავს, არც მომისმინა, სამინისტროში მაგვიანდება, აღელვებული მეჩვენები, დაწყნარდი და მერე ვილაპარაკოთო. როცა მეორე დღეს კვლავ მივაკითხე განცხადებით, გამომართვა, დახედა, სკამი გამოსწია, მითხრა დაჯექიო, თვითონ თავის ადგილს დაუბრუნდა და დაიწყო: ნუთუ უკვე ამოწურე შენი შესაძლებლობები? ნუთუ სულ ეს ხარ და მეტი არავინ? ნუთუ ასე ადვილად დაყრი ფარ-ხმალს და დანებდები პირველივე გამოწვევას? მე უფრო მეტ პოტენციალს ვხედავ შენში! მე უფრო მეტი მოლოდინი მქონდა! შენ იცი, შვილო, რას ნიშნავს უმუშევრობა? იცი, როცა 5 ხუთი ოჯახის წევრის შშიერი თვალი გიყურებს, შენ კი ერთი კანფეტის ფულიც არ გაქვს, რომ კუჭი დაუამო? შვიდი წელი! მტკივნეული, უმუშევრობის შვიდი წელი! იქნებ ფიქრობ, ეს სკამი ტორტის ნაჭერში ამომვიდა? იქნებ ორმოცდახუთი მასწავლებელი ქალის განსხვავებული აზრის გათვალისწინება გგონია ადვილი? ჯერ ერთი ქალის გაგება როგორია და მერე ორმოცდახუთის?! (სცადა გახუმრება) არა, ჩემო შშიშარა მასწავლებელო, ეს ცხოვრებაა, და მასთან გამკლავების წესები ძალიან მკაცრია. მე არ მოგცემ ნებას ასე ადვილად დაყარო ფარ-ხმალი. ახლა წადი, შენს მოსწავლეებს უყვარხარ და სჭირდები! ბოლოს დასძინა, რომ მხოლოდ მოსწავლეების უკმაყოფილების შემთხვევაში დააკმაყოფილებდა ჩემს მოთხოვნას!

– მოსწავლეებს ვუყვარვარ! ვჭირდები! ვჭირდები! არა, არა, მე მათ იმედებს ვერ გავუტრუებ! ცრემლები შევიმშრალე და კლასში დავბრუნდი. დავბრუნდი და მთელი მონდომებით ჩავეხე სასკოლო საქმიანობაში.

VII თავი. ჩემი დევიზი

როცა რაღაც მიჭირს ან მიხარია გავრბივარ, უკან-მოუხედავად გავრბივარ ტადრისკენ, ჩემს მოძღვართან, ჩემს ღმერთთან, ჩემს სამოთხეში...

– ძალიან ბედნიერი სახე გაქვს, შვილო, – აბა, მეც გამახარე! – მითხრა ღიმილით.

– სკოლაში მუშაობა დავიწყე, პედაგოგი ვარ უკვე! – მივანარე ალტაცებულმა და გულში ჩავეკარი. გაიხარა, ძალიან გაიხარა! ღმერთო, რა ბედნიერებაა, როცა შენი სიხარული შენსავით ახარებს ვინმეს, უშურველად, ყოველგვარი ღვარძლის გარეშე. უცებ ჩაფიქრდა, შემდეგ თვალი თვალში გამიყარა და ერთი მეტად უცნაური კითხვა დამისვა: – აბა თუ მეტყვი, რა განსხვავებაა პედაგოგსა და მასწავლებელს შორის?

დავიბენი, ეს ხომ ერთი და იგივეა? – ვეუბნები გაცოცხლებული სახით.

– სულაც არაა ერთი და იგივე: პედაგოგი არის ის, ვინც აიძულებს მოსწავლეებს, დაიმახსოვრონ, რომ ორჯერ ორი არის ოთხი და რომელსაც მასწავრობის ხანგრძლივობის თვისება არ გააჩნია. ხოლო, მასწავლებელი არის პიროვნება, ვინც სიყვარულით ასწავლის მოსწავლეებს, რომ ორჯერ ორი არის ოთხი და რომელსაც დამახსოვრების მუდმივობის თვისება გააჩნია.

ასწავლე სიყვარულით და უფალი გაგიკვალავს გზას წარმატებისკენ! – ნურაფრის შევემინდება! – კიდევ ერთხელ დამლოცა და პირველად გადამსახა. ასწავლე სიყვარულით! ასწავლე სიყვარულით! ასწავლე სიყვარულით! – წლების განმავლობაში გამუდმებით ჩამესმის მისი სიტყვები ყურში. დღესაც იგი ჩემი ცხოვრების ღვივია.

ნიწო მხანჯი

ბოქულ-ბოქულ...

სალამოს პირი იყო, ბურთივით მრგვალი მთვარე წყნარად მოღვივლივ ზღვაში ირეკლებოდა, რითაც ზაფხულის თბილ საღამოს განსაკუთრებულ ემზს აძლევდა და ამ უნაკლო პეიზაჟით ტკობის მსურველებს ანდამატივით ზღვისკენ იზიდავდა. თუმცა ძირითადად რესტორნების, კაფე-ბარების ვერანდებისა და აივნებისკენ ექაჩებოდა ადამის მოდგმას, თორემ თავად სანაპიროზე სიხალვათე იყო.

აქა-იქ შეყუჟული წყვილები ციდან ღამის ფარდის საბოლოო დაშვების მოლოდინში მუსაიფობდნენ, მერე თავიანთი საქმისთვის, რომ უფრო გულდამშვიდებულს მიეხედათ.

სმის მოყვარულები ზღვის სუნს არყისას ურევდნენ და ქვეყნის საჭირობოროტო საკითხებზე, რამდენადაც ეს სასმელმოკიდებულთათვის შესაძლებელი იყო აი, იმ დონეზე სერიოზული სახეებით ლულულულებდნენ, ლულულულებდნენ და კიდევ ერთხელ გაუთავებლად

ლულულულებდნენ – ძმობის, კაი კაცობის, ჭიქების ჭახუნისა და დროდადრო ამ სახელდახელო სუფრასთან გამეფებული ხვევნა-კოცნის ფონზე.

მოკლედ, მთლად უხალისობას არ უჩიოდა სანაპირო, მაგრამ ამ ხალხით ეს სანაპირო არ ლამაზდებოდა. პირიქით, რაღაცნაირად მძიმდებოდა, მწუხრდებოდა და ასე დამწუხრებული ღამის მარწუხებში ეხვეოდა.

...და სწორედ ამ დროს კენჭები, რაღაც უჩვეულო ხალისით ახმაურდნენ. სანაპიროზე „შლოპანცებში“ თავისი ჩხირივით ფეხებწაყოფილი 7 წლის სანდრო მოაბიჯებდა. გვარიანად გახუნებულ წითელ მაისურზე ზღვის წყალში დასველებული ცხვირ-სახოცი ჩამოედო და ფეხდაფეხ ადევნებულ ერთგულ მეგობარს, საყვარელი ზღვის ქაფივით თეთრ ძაღლს ეტიტინებოდა. ძაღლი მუდამ გადაყვლეფილი მუხლების სიმაღლეს, სულ ცოტათი სცდებოდა და ისეთი ჭკვიანი იყო, სახელის ყოველ დამახებაზე, ბიჭს ყეფით ეპასუხებოდა. მოდიოდა ეს ორი და მოჭქონდათ სიცოცხლე.

– ეეი... გახსოვს, ბოქულ, აი, ზუსტად იმ კაფის წინ გიპოვე ლეკვობაში.

– ჰამ, ჰამ... წინადადებაში იყო ბოქული და იყო პასუხად ყეფაც.

– გახსოვს? კაი ხარ! – ბიჭმა ძაღლს ღიმილი შეაგება, მერე ერთი დანანებით გახედა სინათლით გაბრღვივალბულ და სტუმრებით აფრიამებულ კაფეს და იმის ნიშნად, რომ შიოდა ხელი გაუცნობიერებლად აყურყუტებულ კუჭს წაატანა. ძაღლმა, ხორცეულის სუნით აქსუტუნებული ცხვირი ჯერ კაფისკენ გაატრიალა, მერე ნაღვლიანი თვალებით გახედა ბიჭს და თავისი მოელვარე თეთრი კბილები მაისურის კიდეზე ფრთხილად ჩასჭიდა.

– ოოო... არა ბოქულ, ჩვენ იქ, არ გველოდებიან! განა არ გახსოვს, როგორ იციან ამ კუჭმადრებმა? უბოდიშოდ გამოგვაბრძანებენ, ფეხს თუ არ აუჩქა-

რებთ, ზურგს უკან ცოცხს მოგვაწვევენ და კაი ჯიშინ ქოქოლასაც მოგვაყრიან. გვინდა ახლა, ბოქულ, ამ ოქროსავით ხასიათის გაფუჭება? რაც უფასოა, ის მაინც შევირგოთ არ ჯობია?! – სანდრომ ხელები უმწეოდ გაშალა, ძაღლმა მოიწყინა, პირს მომდგარი ნერწყვი ხარბად ჩაყლაპა და ხმადაბლა დაიკრუსუნა.

– ჰა, ბოქულ, შენ რა, ლეკვივით წკნავი? არ შემარცხვინო ახლა! – შეწუხდა ბიჭი, ბოქული ჭკვიანი რომ იყო, ახლაც შეეტყო, მიხვდა რა, საოცრად გემრიელი სურნელის კერძის ჭამის იმედი არც კი უნდა ჰქონოდათ, თავისზე მეტად კუჭამწვარი ობოლი სანდრო შეეცოდა. გასამხნეებლად ვითომც სულაც არ მინდოდაო, კუდი მხიარულად გააქიცინა და ბიჭს ომახიანად შეჰყეფა.

– ასე არ ჯობია?! – შვებით ამოისუნთქა სანდრომ და ძაღლთან მასლაათი (თითქოს სულაც ჰაერით ძღებოდა) ისევ წელანდელი ხალისით განაგრძო.

– შენ იმისთანა ჭკვიანი მყავხარ, უეჭველი ისიც გემახსოვრება ზღვაში შესვლა, როგორ გეშინოდა. ეს მერე შეუთამამდი ტალღებს, როცა დაინახე, რომ თევზივით ვცურავდი, თან ისე გაუღიდგული ახლა, რომ გაგეჯიბრო, ვშიშობ, შენ გამასწრებ. – ბიჭმა, არა მოდის, არამედ სიძველის გამო გაბრდღენილ-გახეული შარვლის ჯიბიდან პატარა ჯოხი ამოაცურა, ძაღლს დააყნოსინა და ზღვისკენ ისროლა. ბოქულმა ერთი შეჰყეფა და ზუსტად ხუთი წამით ზღვას შეერია. იქიდან ქების მოლოდინში უკვე სახე განათებული და ამაყი გამოვიდა.

– ყოჩაღ, ჩემპიონო! – სანდრო მუხლებზე დადგა და ძაღლს სველ კისერზე ჩამოეკიდა. ბოქულმა დიდხანს ვერ მოითმინა წყლით დამძიმებული ბეწვი, კისერი, ერთმანეთში გადაჭრდობილი ბიჭის თითებისგან მკვეთრი მოძრაობით გაინთავისუფლა და როგორც ძაღლებს სჩვევიათ ხოლმე, ბეწვი მანაც ისეთივე მონდომებით გაიფერთხა.

ნახმა სიომ, რომელიც სამხრეთ-აღმოსავლეთის მიმართულებით დაქროდა, ზღვის წვეთის რამდენიმე პაწაწინა ნაწილაკს ხელი ჩასჭიდა და თავისი მიმართულებით გააქროლა. შხეფი სანაპიროზე მოქეიფე ორი ლოთიდან ერთ-ერთს ლოყაზე მოხვდა. გეგონებოდა ტყვია ესროლესო, ჭკუადასპირტებულს იმისთანა ბრაზი მოერია, გამმაგებული ზეზე წამოიჭრა, ხელების ქნევა-ქნევით და ლანძღვა გინებით თვალზე ამღვრეულმა მყისვე ბიჭისკენ გაიწია.

– ძაღლისთვის ვერ მიგინებია, შე ნაბიჭვარო...

– ჰე, ბიძაჩემო, დაწყნარდი, – სანდროს შიშისგან ხმა აუთრთოლდა.

– შეეშვი, ძმაკუში! – ერთი ამოასლოკინა გაშლილ ბოხჩასთან დარჩენილმა ლოთმა, ბოლო ლუკმად მორჩენილი შავი პური და ყველის ნატეხი ურიგოდ გადახუხულ არაყს

„ზაკუსკად“ მიაწია და... ფერად კენჭებზე გადაშოტილმა ფშვინვანარევი ხვრინვა ამოუშვა.

– ჰე, ჰე – მეთქი ძია, საჩხუბრად რატომ მოიწვევ?

– თვალამღვრეულის შეჩერება სცადა ბიჭმა.

– რა თაობა ხართ წამოსული, ახლავე გასწავლი

უფროსის პატივისცემას, შე ლაწირაკო! – ბიჭის დაზაფრულმა სახემ მხეცზე დაგეშილი ქოფაკივით იმოქმედა მთვრალზე, თხელი მაისურის ბოლოები სახელდახელოდ აიკეცა და შვილის ტოლა ბიჭს მუშტი სახეში უთავაზა. სანდრო ზღვისკენ წაბარბაცდა, ერთ წამს გონებაც კი დაკარგა, მაგრამ მერე მოეჩვენა თითქოს თავისმა საყვარელმა ზღვამ ტალღები მზრუნველად მოულამუნა და თვალიდან გამოიხედა, თუმცა ზღვაში შეყოლილი კაცის დანახვაზე, მორიგი დარტყმის მოლოდინში შიშისგან ისევ მაგრად დახუჭა თავისი წამწამიანი პატარა „ზღვები“.

– აწი ხომ იცი უფროს-უმცროსი? – დამცინავად ჩაიქირქილა მთვრალმა, გამოლილი ხელისგული ბიჭს თავზე მიაბჯინა და მთელი ძალით დააწვა, რომ ჩაეყურყუმაღავებინა.

ერთხელ, ორჯერ, სამჯერ... სანდროს ყოველ ჯერზე უფრო და უფრო მეტად უჭირდა სუნთქვა, ამ ურჩხულისგან თავი როგორ გამოეხსნა ცდილობდა ამაზე ეფიქრა, მაგრამ გონება აღარ უჭირდა. ზღვა წელანდელივით მშვიდი აღარ იყო. თითქოს ბიჭის ცოდვით იწვებო, თანდათან უფრო ძლიერვარე და ბობოქარი ხდებოდა. კარგა გვარიანად აზვირთებული ტალღების თქარათქურში ბიჭის ხმა იკარგებოდა, თუმცა მის ყურს ბოქულის ყბუილნარევი ყეფა სწვდებოდა. სწვდებოდა და რალაცნაირად უხაროდა იმ თავისი ალალი პაწაწინა გულით. უხაროდა, რომ მთლად მარტო არ იყო, გულშემატკივრად და დამტირებლად მისნაირ ობოლს და ბედისგან სუყველა გამოლღეტილს ბოქულიც ეყოფოდა.

ძაღლმა ერთხანს იცქემუტა და იტრიალა ნაპირის გასწვრივ, თავისი ყვეთი თითქოს დამხმარეს უხმობდა, მაგრამ, როგორც ასეთ დროს ხდება ხოლმე, ზოგი ქეიფობდა, ზოგი...

მოკლედ, იმ ლოთისთვის ხელიდან ბიჭის გამოძგლეჯველი კაციშვილი არ ჩნდებოდა. ბოქულიც როდემდე აიტანდა თავისი პატრონის ცემა-ტყეპას. ერთხელ კიდევ შეჰყეფა, იმის სანახავად ვინმე ხომ არ მოდის მაშველადო, თავი აქეთ-იქეთ მიაბრუნა და... ზღვას შეერია.

მართლაც „სანდროს სკოლა“ ჰქონდა ბოქულს გამოვლილი. სულ წყალქვეშ იცურა, მანამ სანამ თითქმის შუა ზღვაში გასულ ბიჭსა და მთვრალს შორის არ ამოყო თავი. ასე უცებ და ერთბაშად ამოიზვირთა კბილებგაკრეჭილი, მრისხანე თვალებიდან ნაპერწკლებს აფრქვევდა და აღრენილ დრუნჩს საეჭვოდ აკრაჭუნებდა.

– შენ აქ, საიდან, ქოფაკო? – ერთი შეყვირა მთვრალმა, ბიჭს მყისვე ხელი გაუშვა, სწრაფი მოძრაობით მარად ქამარში გარტობილი არყის ბოთლი მოიხელთა და ბოქულს თავზე გადაამტვრია. ძაღლმა სიმწრისგან მხოლოდ ერთხელ ამოიგმინა, მერე გაახსენდა, რომ თითქმის გონმიხდილი სანდრო ჰყავდა მისახელი, კბილები ფრთხილად მოსჭიდა მაისურის ყელზე და ნელი ცურვა-ცურვით ბიჭი ნაპირზე გამოიყვანა. კენჭებზე მთლად. მოხერხებულად ვერ

დაწვინა, უკმაყოფილოდ წაიკრუსუნა და დრუნჩით სცადა ბიჭის სხეული გაესწორებინა, მერე ხელები და სახე მანამ ულოკა, სანამ სანდრომ თვალები არ გაახილა.

– ბოქულ, შენ მიშველე?– გალახული სახით ძლივს გაიღიმა ბიჭმა, მაგრამ ძალღის სისხლიანი თავი შენიშნა და მყისვე ზეზე წამოიჭრა.

– როგორ ხარ, ბოქულ? – რახან მიხვდა ბიჭს აღარაფერი უჭირდა, ძალღმა თავს უკვე ნება მისცა და საბრალო ხმაზე აკრუსუნდა.

– წამოდი, ახლავე გიწამლებ, შენ არ შეშინდე – ბიჭმა ბოლმა გაჩხერილ ყელში, ძლივს გადაყლაპა ნერწყვი. თანხმობისა და მორჩილების ნიშნად ბოქულმა კუდი გააქიცინა. ცოტაც და წავიდოდნენ კიდეც, მაგრამ... ზღვიდან იმ აშარი მთვრალის ძახილი შემოისმა, შველას ითხოვდა – გული, გული მტკივა, კვდები! – ყვიროდა.

– არც იფიქრო, ბოქულ! კვდება და მოკვდეს! რას მერჩოდა ამ წყალივით კამკამა ბიჭს? თან შენ რა დაგავიწყდა, თავი ვინ გაავტეხა? დამიჯერე ბოქულ, დამიჯერე და მე გამომყვი, ეგ შენ წვალუბად არც ღირს! ის კი არაა, თევზებმა რომ შეჭამონ, მაგაზე ახია, იმიტომ, რომ ძალიან ცუდი კაცია! – სანდრომ ერთი ზიზღით გახედა ზღვაში უმწეოდ აფართხალე-ბულს, ნაპირზე გადააფურთხა და სახლისკენ წავიდა, მაგრამ რამდენიმე ნაბიჯშივე იგრძნო, ძალღი უკან არ მიყვებოდა.

– ბოქულ, დაბრუნდი! ბოქულ, მაგ თავით სად მიდიხარ! ბოქულ არა-მეთქი! – აღრიალებული სანდრო ზღვისკენ გაიქცა, მაგრამ დააგვიანდა. ძალღი ზღვას ჩვეული ოსტატობით შეერია.

თუმცა გამოსვლა დააგვიანდა, ის კაცი ბიჭის წონისა არ იყო, თანაც ბლომად სისხლდაკარგულს თავში ძაღლების გამოძებნა ძალიან გაუჭირდა, როგორც იტყვიან სულ, სულ ბოლო ძაღლები მოიკრიბა და ნაპირზე ძლივსასლა გამოფორთხდა.

– ახლა მაინც შეეშვი მაგ უჯიშოს, რახან წამოღვა, აღარაფერი უჭირს, ეგ შარიანი თავისი ფეხით წაერთევა თავის შარაზე. სანდრო ძალღს მივარდა, რომელიც ძლივს სუნთქავდა და ნელ-ნელა თვალებს ლულავდა. სანამ ბოქული ნაპირზე გაწვებოდა, ბიჭმა მასთან ჩახუტება და კისერში კოცნა მაინც მოასწრო.

– ჩემი ჩემპიონი, ჩემი გმირი... რისთვის მოიკალი თავი, განა ეს აქოთებული შენი ბეწვის ღერად ან მოჭრილ კლანჭად ღირდა? – სანდრო არასდროს ტიროდა, ხელი რომც გაეჭრა, ფეხი მოეტეხა... გოგო ხომ არ ვარ ცრემლები ვღვაროო, – ობოლი ბიჭი თავს ყოველთვის ასე იმხნევებდა, მაგრამ ახლა, ახლა სულ არ ადარდებდა ქვეყნად არაფერი. ერთადერთი მეგობარი თვალწინ უკვდებოდა, თანაც სულ არაფრის გამო. კლანჭების გახსენებაზე სანდრომ ძალღის წინა, მარჯვენა თათი ხელში მოიქცია, – ჩემი მარგალიტები... ასლუკუნებულმა ჩაილულულა. მერე იფიქრა ეგება, რომ გავამხნევო უფრო ძალაზე მოვიდესო და... დიდი გაჭირვების ხარჯზე უწინდებურად ატიტინდა.

– ეეე... ბოქულ, გახსოვს, პირველად კლანჭებს

რომ არ მაჭრევილებდი? გეშინოდა ხოო? მაკრატელმა შევაშინა, ბიჭო? არა, სავარცხელსაც რო არ იკარებდი? გაფიცებ, იმისი რატომღა გეშინოდა? ვითომ გიკებნდა?!

ბოქულს ეტყობა მართლა გაახსენდა ლეკვობის ტკბილი ხანა, დრუნჩის კიდეები ოდნავ შესამჩნევად გასწვია, თითქოს გაიღიმა.

– აი, ხომ ხედავ გახსოვს, კაი ხარ! – იმედმოცემულმა ბიჭმა ცხვირი მაისურის სახელოზე შეიხოცა და ბოქულს სახეზე ნაზად მიუაღერა.

– აბა, ის თუ გახსოვს დამშეულებმა ყასაბს ბარკალი რომ ავწაპნეთ? ხორცი მე და ძვალი შენ, მოდი თათი დაჰკარ, ხომ კარგი გარიგება გვქონდა, არა?– ძალღმა ძალიან ზანტად,

მაგრამ მაინც შეასრულა სანდროს თხოვნა, რითაც ბიჭს იმედი გაუორმაგდა, ხმაში სიხალისე შეემატა, მეტი შემართებით ატიტინდა.

– ბოქულ-ბოქულ, – კიდევ რაღაცის კითხვა უნდოდა, მაგრამ ძალღმა აღარ დააცადა, თითქოს ამ არ დასშული კითხვის პასუხად წინდაწინ ერთი სუსტად დაიყვირა და მყისვე გაირინდა.

– ოოო, არა ბოქულ! – აღრიალებული ბიჭი თავის ბავშვობის მეგობარს გადაემხო. ტიროდა, მოსთქვამდა, ღრიალებდა, თავის პატარა თითებს კენჭებზე უმოწყალოდ ურტყამდა, აშკარად მოსწონდა კიდეც ფიზიკური ტკივილი, რადგან სულ ცოტათი სულიერ ტანჯვას უამებდა.

– მოკვდა, ბიჭო? მანახე ერთი! – წელანდელი მთვრალის აწ უკვე ფხიზელი კაცის სიტყვებმა ლახვარივით დასცეს ბიჭს გულში. სანდრომ ხელი ყველაზე დიდ ქვას წაატანა.

– არც გაბედო მიკარება მაგ ტურტლიანი ხელებით, მკვლელო! – ამოიგმინა სანდრომ, რომელიც ამ წუთებში სულ აღარ ჰგავდა შვიდი წლის ბიჭს. ახლა ცხოვრებისგან გათელილ შვილმკვდარს უფრო მოგაგონებდა. კაცი შეშინდა და უხმოდ გაეცალა.

– როგორც ყოველთვის, ახლაც ყველაზე უშნოდ როს გაგვიწვიმდა, ბოქულ! – მაგრამ შენ შიში არ გქონდეს, აქ, ამ ნაპირზე ასე უპატრონოდ კი არ მიგატოვებ! სულს დაველე, მაგრამ ბოლო პატივს მაინც საკადრისად მოგაგებ. აწი, ყოველთვის ჩემთან იქნები ეზოში მყუდროდ, თუ გაწყობს რამენაირად მანიშნე, გთხოვ.

იქუხა, საშინელ ხმაზე დაიგრუსუნა. უსასოდ დარჩენილებს სჩვევიათ ხოლმე ყველაფერში იმ ნიშნის დანახვა, რასაც ეძებენ და სანდრომაც ბოქულის თანხმობად ჩათვალა ეს ქუხილი. რის ვაი-ვაგლანით აიტატა ხელში მისი უსულო სხეული და სახლისკენ წაასვენა.

მას შემდეგ სანდრო ზღვაში აღარ შესულა. უბრალოდ იჯდა ნაპირზე, ზღვაში კენჭებს ყრიდა და ხანდახან ეჩვენებოდა კიდეც, რომ ამ ფერად-ფერადებს ბოქული სულ ყეფა-ყეფით ითვლიდა.

დ ა ს ა ს რ უ ლ ი

ეველიძეძეძეძე

თბილელის სტუმრობა დუშეთში

თბილისის 142-ე საჯარო სკოლაში უკვე ტრადიციად დამკვიდრდა სიტობოსა და სიკეთის გაცემა. ეს იქნება ძველის ბავშვთა და მოზრდილთა სახლი, თემქის მოზრდეთა პანსიონატი, სოციალურად დაუცველი ოჯახები, თუ უპატრონო ბავშვები.

142-ე საჯარო სკოლის თბილელებმა გეზი დუშეთის შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა პანსიონატისკენ აიღეს. დუშეთში ვიზიტს წინ უძღოდა სკოლაში თბილელების მიერ შეგროვილი თბილი ტანსაცმლის, ტკბილეულისა და, რაც მთავარია, თბილი და სიკეთით სავსე სახეებით მაღლიანი საქმის ხალისით კეთება.

სიკეთის კეთება, თბილელთა გადამღები გამოდგა თემქის მთელი დასახლებისათვის. თბილელთა ოჯახს უამრავი წევრი შეემატა. სასიკეთო საქმის ინიციატორები იყვნენ: თბილისის 142-ე საჯარო სკოლის დირექტორი – შორენა ცნობილაძე და ამავე სკოლის აქტიური მშობელი-პოეტი, დიკა სალაყაია. მათ ინიციატივას ორგანიზება გაუკეთა გიორგი ასლამაზიშვილმა.

პედაგოგების დიდი ნაწილი აქტიურად ჩაერთო ამ სასიკეთო საქმეში. სკოლაში არსებული ყველა კათედრის წარმომადგენელი მონაწილეობდა. პედაგოგებს ახლდათ დირექტორის მოადგილე, დონარა სულამანიძე, სკოლის მენეჯერი – ირმა მუხიგულაშვილი. სკოლის პედაგოგებიც მხარს უმშვენიერდნენ ამერიკიდან ჩამოსული ქართველი ემიგრანტები: ნინელი ნაზლაიძე, ეკატერინე ნაზლაიძე, რომლებმაც თავისი წვლილი შეიტანეს ამ მაღლიან საქმეში.

მასწავლებლებს მხარი აუბა ხათუნა ჭოხონელიძემ, თბილ ტანსაცმელთან ერთად ტკბილეულით ხელდაშვენიებული თბილელების ოჯახს შეუერთდა.

თბილელებს, ყოველგვარი ანგარების გარეშე, მიუხედავად დატვირთული სამუშაო გრაფიკისა, შემოგვიერთდნენ რუსთაველის ქუჩის მუსიკოსები: თორღვა-საბა საფარელი, საბა ღურწყაია, მახო თოდუა, ალექსანდრე შენგელია, ირაკლი ბერძენიშვილი, რომელთა სიმღერებმა საახალწლო ზეიმის

განწყობა შეუქმნა, როგორც მასპინძლებს, ასევე იქ ჩასულ სტუმრებს.

ეტლებში მსხდომი ბენეფიციარები თავისი პროგრამით დაგვხვდნენ. ჯერ სტუმრებს დაგვითმეს არენა. მასპინძლებს მიესალმა შორენა ცნობილაძე. პოეტმა დიკა სალაყაიამ საკუთარი ლექსი წაიკითხა და თითოეული სიტყვითა თუ სტრიქონით, სინათლე და სიკეთე მოჰფინა იქ მყოფთ. საკუთარი ლექსით წარდგა პედაგოგი მაყვალა გერმანოზაშვილი. ლექსებს მოჰყვა რუსთაველის ქუჩის მუსიკოსთა სიმღერები.

დღის მთავარი სათქმელი კი მასპინძლებმა თქვეს, რომ არ არსებობს შეზღუდული შესაძლებლობა, რომ შემოქმედებით შესაძლებლობას ვერაფერი დააბრკოლებს.

გაისმა ეტლში მჯდომი თამუნა წეროძის სიმღერა, რომელმაც მთელი დარბაზი აიყოლია. თამუნას სიმღერას შეენაცვლა პანსიონატის მკვიდრის გიორგი ბუნდიკოვის სიმღერა. გაგვაცა პანსიონატის უნიჭიერესმა მონაწილემ – ეკა პეტროსიანმა, იშვიათი ხმითა და სიმღერის შესრულებით. მას მოჰყვა ლალი მესტოიანის სიმღერა. წარუშეღილი შთაბეჭდილება დატოვა ბენეფიციარ უჩა ოსეფოვის სიტყვამ და მისმა იშვიათი ოსტატობით წაკითხულმა ლექსმა.

კონცერტის განმავლობაში ერთ ადგილზე ვერ ჩერდებოდა 142-ე სკოლის თბილელთა ოჯახის სული და გული – შორენა ცნობილაძე, მოსაფერებელი რომ არ დარჩენოდა რომელიმე ბენეფიციარი.

მადლობა მინდა გადავუხადო, სკოლის პედაგოგების სახელით, პანსიონატის დირექტორს – თამაზ ბერბერაშვილს, რომელმაც ხელი შეუწყო ჩვენს ერთობლივ შეხვედრას... პანსიონატის ყველა მუშაკს ამ ურთულესი, მაგრამ მაღლიანი საქმის კეთებისათვის. პანსიონატის ადმინისტრაციას, დირექციას, ფსიქოლოგ-ხატული მელიწკაურს, შრომა-თერაპიის ინსტრუქტორებს: ნინო ბოძაშვილს და ლალი შალიკაშვილს, ექიმ-ფსიქიატრს – მარიამ ბრაჭულს, მორიგე ექთანს – მაია მათიაშვილს, ბუღალტერს – ლია წიკლაურს. და ამ ღონისძიების განხორციელების ორგანიზატორს – გიორგი ასლამაზიშვილს.

მაღლიანი დღისათვის დუშეთიდან მომავალთ დათოვლილი ნაძვები მადლობას გვიძღვნიდნენ, ნიავის შებერვით ტოტებიდან ჩამოსული თოვლი მანანად გვეფრქვეოდა უფლის საჩუქრად.

მაყვალა გერმანოზაშვილი,

თბილისის 142-ე საჯარო სკოლის ქართული
ენისა და ლიტერატურის მასწავლებელი.

ეკონომიკური- სახელმწიფო

თოვლით ნაფერი ჩანაწერები – გვიყვება რევაზ ინანიშვილი

(გაგრძელება)

ზაფხულის მიწურულს ეზოებში გაჰყვებდნენ წიკვილებს წასაღებ სორბალს, ბევრ-ბევრს, რამდენიმე საცალოს ერთად. უდიდესი ნეტარება იყო შიშველი ფეხებით ამ სორბალზე გადავლა. აქ კი გაწყვებდნენ დიდები, მაგრამ ამ წყრომის კილო ბევრად გვერჩია ზოგიერთების ლოცვას. კიდევ უფრო უკეთესი იყო სიმინდის რჩევა; განსაკუთრებით ღამე, მოდიოდნენ მეზობლები მოსახმარებლად, ერთი დიდი ცეცხლი, იწვებოდა ჭყინტი ტაროები, იდგა საამო სუნი, სიცილ-კისკისი. ციდან კი დაგვეყვებოდა დიდი, კეთილი მთვარე.

ზამთრობით მოვიდოდა თოვლი. სულ გადაათებებოდა, გადალესავდა იმ ეზოებს. გამოიტანდნენ ხის ნიჩბებს და არნადებს ფარაჯიანი კაცები, გაჰკვავებდნენ გზას. გაგრძელებოდა თოვა ათ დღეს, ორ კვირას, ჰკვავებდნენ კაცები ისევ და ისევ, და ბოლოს ჩვენზე უფრო მაღალ, თეთრ ლაბირინთებში გვიხდებოდა სიარული. მოდიოდა დილა-საღამოს წყალზე გამორეკილი საქონლის მწკრივი, წყნარად, თავების ქნევით, და მოაოროთქლებდნენ თბილად, სასიამოვნოდ. უბერავდა ქარი და მაღლიდან ბლუჯა-ბლუჯადა გამოჰქონდა შუშის ნამსხვრევებით წყარუნა თოვლი. სოფელს თავს დაჰყვებოდა შიმშილით შეწუხებული ტყის ჩიტების გუნდი, გამართული გვერდით კაკანათები, მახეები. სკოლისთვის კი ხმამაღლა ვიმეორებდით

რაცაღივით მარლებების გამოტობ ლექსს: – ზამთარია, უბერავს, / სიცივით ვიბუზებით, / თუ გაგვიღებთ კარებსა, / თქვენთან შემოფრინდებით! და თუ არა, ბავშვებო, / მით მაინც გაგვანარეთ, / გამოალეთ ფანჯარა, / საკენკი დაგვიყარეთ.

გაზაფხულზე გავიფინებოდით მყუდროებში დიდებიცა და პატარებიც. პატარები ვთამაშობდით ქერიჭამიობას, ოთურმას, ლახტს. დიდები ისხდნენ და ხან ჩვენ გვიყურებდნენ, ხან ნეტარებით ულულავდნენ თვალებს მზეს... გაახურებდნენ თონეს, ჩააკრავდნენ ლავაშებს და პირველ ამოხდის დაგვინაწილებდნენ ჩვენ, პატარებს, და ძაღლებს. არა, ჯერ ძაღლებს, მერე ჩვენ.

რა თქმა უნდა, გაჭირვებებიც იყო, მაგრამ ის გაჭირვებები ისეთ ადგილებში იყო მიყვანული, ბავშვური თვალი ძნელად რომ ჩაწვდებოდა იქამდე. მამჩემის ოჯახს ჯერ კიდევ ზაფხულის დასაწყისისათვის აღარ ჰქონდა ხოლმე ღვინო. მომცემდნენ ხელადას; დამიფურთხებდნენ მიწაზე, აბა, სანამ ეს დაფურთხებული გაშრება, აქ უნდა იყო, და გამაგზავნიდნენ პაპანთა. გზა იქნება დიდი, დიდი 600 მეტრი. შუაგზაზე, წყაროსთან, ყოველთვის იყვნენ კაცები. დამინახავდნენ სავსე ხელაღივით მომავალს და ასტეხდნენ ძახილს, – ბიჭო, ბიჭო! გასდის, შვილო, ხელადას გასდის ძირშიო! უნდოდათ გაგვბრძოლებოდა და ხელადა ამომებრუნებინა, მაგრამ არ ვბრძოლებოდი, გამელიძებოდა და ფეხს ავაჩქარებდი, – აი, ნახავ, რასაც მიიტან შინაო, – დამადევნებდნენ, მაგრამ შინ სავსე მიმქონდა...

რა მახსოვს კიდევ იმ ხანებისა თვალსაჩინო და მნიშვნელოვანი: მთლიანი კოლექტივიზაციის დასაწყისი, ჯანყი ანუ „კეტაობა“ ჩვენს სოფელში. შემაზრზენი ხმები ზემოდან, სოფლის ცენტრიდან, რომელზედაც კრთებოდა, მოუსვენრობდა საქონელიც კი, ბებიას და დედას გამოკვეთილად ეშინოდათ, არ ამოგვეწყვიტონო (მამა ერთ-ერთი მოთავე იყო კოლექტივიზაციისა)... დაგვავლეს ხელი ბავშვებს და წაგვიყვანეს პაპანთა. სასოფლო ქვაფენილს რომ გადავდიოდით, წყაროსთან ჟატელი ფშაველი მოდიოდა ზემოდან, ბოხოხი ეხურა, საფქვავებგადაკიდებულ ცხენს მოუძღვებოდა, მოაკაკუნებდა გრძელ ხანჯალს და იძახდა: – ოჰ, – ოჰ, – ოჰ, სისხლი დაიღვრება, სისხლიო. მართლაც დაიღვარა სისხლი, ერთი კაცი მოკლეს, დაბეგვეს და თავები დაუმტვრიეს მრავალს. მამა მეგობარმა გადაარჩინა, რომ მისწვდნენ, იმ მეგობარმა ტაბურეტი ჩამოადგა თავზე...

კიდევ მახსოვს ჩვენი თავმჯდომარის სიტყვით გამოხვლა: – ხო იცი, როგორც არის წყლის საქმე ჩვენთან; ყველამ საკუთრად გაიყვანა, წყალი კიდევ – კლებულობს და კლებულობს. ხანდახან კვირაობით ვეღარ ადის ზემოუბანში. გამობმული მაქვს ძაღლის ყბა, ვლავლავებ, – ნუ გაქვთ მოშვებული ონკანები, დაგაჯარიმებთ, პასუხისგებაში მივცემთ, მაგრამ ვინ მიგდებს ყურს! დღისითაც რომ ჩაკეტილი მოგაჩვენონ, ჩემს სუნს დაიყრიან ხოლმე შორიდანვე, ღამით მოუშვებენ სულ ბოლომდის და მიდის ხევი თქრი-

აღით. რათა ახლა, არ იკითხავთ? რო ჩამიცივდეს, რო გამოვიდნენ, შეუშვირონ ჭიქა და ცივი დალიონ. ერთ ჭიქა წყლისათვის ას ვედრო წყალსა ღვრიან, მეტს. ერთმანეთს ვერაფერს ეუბნებიან, არ უნდათ, რომ ერთმანეთს აწყენინონ და მომადგებიან მე, — თავმჯდომარე ხარ, თუ რა ჩემი ფეხები ხარო! მარტო მე კიდევ რომელ ერთს მივწვდები, კაცო! გავირგლავებული ხალხი ხო გავირგლავებულია, ალიაანთ ბებერი ხო იცი, მარტო თითონდაა შინ, თანაც თვითონაც ნახევარი აშშუშკაა დარჩენილი, ონკანი უყენია, აი, დუმიანხვერიანი, ჩავივლი, მოუთქრიალებს წყალი, მივალ, მე დავკეტავ, ვეტყვი, — ბებო, სოფელს წყალი უჭირს, ზემოუბნელებს წვეთ-წვეთი ენატრებათ, ნუ გაქ გამუდმებით მოშვებული-მეთქი! გიყურებს ასე, ოღნავგაღრეჭილი, არც „ხო“-ს გეუბნება, არც „არა“-ს. ამოვივლი და, რასა ვხედავ, ისევ მოუთქრიალებს, თანაც უფრო მეტადა. დავუკეტავ ისევ, ახლა დავემუქრები კიდევ, დავაჯარიმებ-მეთქი. ისევ არაფერს ამბობს, არც არაფერი ეტყობა სახეზე. ჩამოვუვლი ნაშუადღევზე და ისევ მოუთქრიალებს. ახშიც ავუყვირდი, — შენ-მეთქი, მამამიშუნებ-მეთქი?! მაშინ რას მეუბნება, გაიგე?! მიღში როა დამწყვედელი წყალი, მეცოდება შვილო, ცოდოა, წყალიო! გესმის კაცო! მე არა ვარ-მეთქი ცოდო, დღედაღამე რომ ვიყევები-მეთქი, ბებო?! შენ შესაცოდი რა გაქ, მშვენივრად გაქ გადამრგვალებული კისერიო! ოთხმოცისაზე მეტისაა, კაცო, ტვინი კიდევ-ფიი!.. საითა აქვს მოღრეცილი, გაიგებ? — ვერც დაჯარიმებ, საქმე საქმეზე რომ მიღვს — ჩემი სამი შვილი მაგისთვისა წვანან რუსეთის მინდვრებში? — აუპარპალდება თვალები... გამოვბრუნდი და წამოვედი, საკუთარი თავის წყევლითა, მეტი რა უნდა მექნა... ძალდა ვარ ქცეული და ძალდაც არავინ მაგდებს, კისერი კიდევ-რა, დაბადებთვე მაქ ეგრე, აბა დედაჩემსა ჰკითხეთ, თუნდა ძალუაჩემებსა...

ჩემი ბავშვობის ეგზოტიკურ სამყაროს გვირგვინად ადგას სოფელი გომბორი; ხაშში ციება იცოდა, მუხროვანში და გომბორში — არა. ერთიც და მეორეც მშვენიერი სააგარაკო ადგილებია; ოთხი ზაფხული მაქვს გომბორში გატარებული...

აქ, ინვალიდების სახლში, იმართებოდა გასართობი საღამოები — თამაშობანი, ცეკვები. ამ საღამოებს სულს უდგავდნენ ლაღი, ლამაზი ქალი კლავა და უსინათლო მუსიკოსი სიმონი. კლავა ცეკვავდა დაულალავად, სიმონი უკრავდა, რაზეც ვინ ინებებდა. იყო ბუფეტიც, კინოც. მასსოვს, ერთ ფილმში იჭერდნენ უზარმაზარ თევზებს. თევზები იბრძოდნენ, ანგრევდნენ გემბანზე ყველაფერს... თუ არ ვცდები იქვე ვნახე პირველად „ჯავშნოსანი პოტიომკინი“. იქიდან დაწყებული სულ ჩემკენ იყო მოშვერილი ზარბაზნების ლულების მკაცრი შავი ტუჩები. ჩვენი სახლის პატრონებს დავყავდით სამკალმიც, ეს ძალიან კარგი საყურებელი იყო. უმთავრესად ქალები მკიდნენ მაღალ, მძიმე ჭვავს, და იყო მხიარულება, კისკისი... აქვე შეგვატყობინეს მამიდაჩემის გარდაცვალება. ცხადია, მაშინვე წამოვედი. სახლში რომ შევედი, სადაც მამიდა ესვენა, მე ხმამაღალი, ისტერიული ტირილი

ამიტყდა. შემომხვივნენ ქალები, — ნუოო, შვილო, ეგრე არ გინდა შვილოო, მაგრამ მე ფეხის ტკივილი მოვიმიზეზე და ისევ განვგარძობდი ტირილს. მამიდა ძალიან კარგი გვყავდა, უცნაურად გულიანი მოფერება იცოდა. ქმარი ადრევე ჰყავდა გარდაცვლილი, ჩემი მამიდაშვილები დარჩნენ სრულიად ობლად.

ექვსი წლისა სკოლაში წავედი. ჯერ ხალისით წავედი, ნართველვამდეც ვიარე, მერე უარი ვოქვი, — ვენახში მუშაობენ და მე სკოლაში რა მინდა-მეთქი. ვენახში, რომელიც ასიოდე მეტრის მანძილზეა ჩვენი სახლიდან, მართლა მუშები მუშაობდნენ, ძველ ვაზს აბრუნებდნენ. ჯერ ჩვეულებრივი ბარვის ყურება რა არის, რომ დააწვებიან პრიალა ბარს და ლამაზად წაწვეტებულ ბელტს მისდებენ სხვა ბელტზე, გადაბრუნება მთელი ამბავი: ორი ბარისპირის სიღრმეზე ჩასვლა მიწაში, ფესვებგანთავისუფლებული ვაზების წაქცევა, ყველაზე თამამი რქის ამოშვება, ჭიოკების შედგმა, ხელახლა მიბელტვა... თან რას აღარ ლაპარაკობენ მუშები, რას აღარ მაიმუნობდნენ... ერთი დღე, ორი დღე, სამი დღე და აღარ მივდივარ სკოლაში. ხან ვიმაღლები, ხან ვლრიალებ და სულ იმ მუშებთან ვარ. ბოლოს ერთ ნისლიან, ნაწვიმარ დილას ძალით წამათრია ბებიამ... ახლაც თვალებს ვხუჭავ უნებურად, მაგრამ მაინც რომ დავუბნე მთელი კლასის რგეულები ცნობილ ისააკ მასწავლებელს, ისიც მაწუხებს, როგორ დამსვეს ამის შემდეგ მერხზე... მაგრამ აქეთ უკვე პირნათელი ვარ. დავვიანებითაც აღარ დამიგვიანია აღარაოსდეს, სანამ მეთაეში არ გადავედი, ომი არ დაიწყო და არ აირია ყველაფერი...

ჩვენს სოფელში ორი სკოლა იყო, ზევით სკოლა და ქვევით სკოლა, დიდი და პატარა. პირველსა და მეორე კლასში ზევით სკოლაში დავდიოდი, იქ იყო ღირექტორის კაბინეტი, იქ დააბიჯებდნენ უფროსი კლასების მასწავლებლები; მესამე და მეოთხე კლასში — ქვევით სკოლაში, მეხუთეში ისევ ზევით აგვიყვანეს. სულ კეთილი, ჩვენზე მზრუნველი მასწავლებლები, ანეტა, ტასო, მისი მეუღლე სანდრო, ისააკი, ნიკოლოზი (ჩამოსული), გუგა... მაგრამ გვყავდა ერთი ყველაზე დასამახსოვრებელი მასწავლებელიც — მიხეილი. ეს მიხეილი ოდესის უნივერსიტეტის სამედიცინო ფაკულტეტზე იყო ნასწავლი, სწავლობდა, თურმე მუსიკასაც, იქ რაღაც მომხდარიყო, ვერ დავმთავრებინა უმაღლესი და ახლა აღარც ექიმი იყო, აღარც მუსიკოსი. ბუნებისმეტყველებას გვასწავლიდა პატარებს, ჩუმ-ჩუმად დადიოდა აზრი, რომ ცოტა... ცოტა გადაზრები ჰქონდა; მაგალითად, ბუნებისმეტყველების გაკვეთილებზე გვიყვებოდა დიდ კომპოზიტორებზე: ბეთჰოვენზე, ვერდიზე, გლინკაზე, ფალიაშვილზე, თვითონაც წერდა „ალტრუისტული ხასიათის ოპერას“ (მისი სიტყვებია) — „სიყვარულის ტალღებზე“, მალე აპირებდა დამთავრებას და, — მერე სულ სხვა ვიქნები, სულ სხვაო. ბუნებისმეტყველებას გვასწავლიდა რუსოს პრინციპებით, გვქონდა მიკროსკოპი. ის მიკროსკოპი დავგვქონდა გორებზე, ტყეში, ნათესებში. გვაჩვენებდა ნიადაგის ქანებს, ნემომპალებს, ბოლქვებს, ფუნჯა ფესვებს, მღიერებს, ხავსებს; სხვადასხვაგვარ

მწერებს, მათ თვალებს, ხორთუმებს, კლანჭებს. მისი გაკვეთილები ყველას გვიყვარდა, მაგრამ დიდხანს არ დაგვიტოვებს მასწავლებლად, ჩამოაცილეს, საერთოდ, სკოლასაც. ამის შემდეგ სულ სხვანაირს ვხედავდით მიხეილ მასწავლებელს, გრძელი, დაძველებული ფარაჯა ეცვა, ყურებზე სახელოწამოწეული. პირ-გაუპარსავი იყო, თვალბეზრული. ეწეოდა პაპიროსს, მის კვამლში ჰქონდა გახვეული სახე. და მაინც გვეჩვენებოდა, რომ ძალიან სევდიანად იყურებოდა ჩვენსკენ, ბავშვებისკენ.

დიდი ბეჯითი ბავშვი არასოდეს ვყოფილვარ, მაგრამ გაჭირვებულებშიც არასოდეს მოვხვედრილვარ. ეს კი არა, მეხუთე კლასში სკოლის მოწინავე მოსწავლეთა შორისაც კი ვარ გადაღებული... შეიძლება ამ მოწინავეთა შორის მოხვედრა მამაჩემის დამსახურება უფრო იყო, — მამა სოფლის ყველაზე დიდი თავკაცი იყო მაშინ, — რადგან „ფრიალოსნებიო“, მე კი, მახსოვს, „კარგებიც“ მყავდა რამდენიმე. კლასში ძალიან კარგი მოსმენა ვიცოდი და შეიძლება ამანაც შემიწყო ხელი, ამ სურათში რომ მოვხვედრილიყავი. მამაჩემის თავკაცობა კარგიც იყო და ცუდიც, ყველამ იცოდა, — ეს იმის შეილაიო, ერთნი თუ კეთილ ღიმილით იტყოდნენ, მეორენი ავად წაიდუღუნებდნენ რაღაცას...

მეოთხე-მეხუთე კლასში, როგორც თითქმის ყველა სოფელი ბიჭი, მეც თევზაობამ და ნადირობამ გამიტაცა. ვთევზაობდი წისქვილის არხსა და ჩვენი ჭალის ვენახის ბოლოზე გამავალ ფშეში, ვიჭერდი პატარა ანკესით ნაფოტა თევზებს; ღამით, წისქვილის არხში ჩადგმული კოკონით კარგა მოზრდილებსაც. ნადირობით კი ვნადირობდი მხოლოდ „ლაგატკით“. ზამთრისათვის ბიჭებს მოგროვილი და მიწაში საიდუმლოდ დაფლული გვექონდა კენჭები „ლაგატკისათვის“. მოზრდილ ფრინველებს, შაშვებს და ჩხართებს, დავდევდით ფენდაფენ, გვექონდა რწმენა, რომ დავდლიდით, დადლილს ადვილად მოვინადირებდით... ერთხელაც, ერთ თოვლიან დილას გვარძიანთ გვერდში ჩავედით; კვლავაც თოვდა, ბარდნიდა, სულ თეთრად იყო გადაბუნდოვანებული იქაურობა, მხოლოდ ერთი წაგვერდებული ვაშლის ძირში დარჩენილიყო პატარა უთოვლო ადგილი და იქ, იმ შავად გამოკვეთილ ადგილში, ორი ლამაზი სკვინჩა ქექავდა სველ ფოთლებს. ასე მკვეთრად და სასიამოვნოდ არ დამამსოვრებია არცერთი სპექტაკლი და ფილმი...

ათი წლის არ ვიქნებოდი, უკვე მულანლოში დავდიოდი (სხვებს დავყვებოდი, რა თქმა უნდა) და ღორქლიავას ხორბალზე და ქერზე ვცვლიდი. დიდები ამბობდნენ ერთ ორსართულიან სახლზე — აქაო მზეთუნახავი ქალი ცხოვრობსო. იმ სახლს რომ მივაუხლოვდებოდით, გული ბაგაბუვს მიწყებდა, მაგრამ მზეთუნახავი რის მზეთუნახავი იქნებოდა ჩვენი სთანა ვიღაცებს რომ დანახვებოდა, ისე გავიდა წლები, თვალი არ მოგვიკრავს არავის. იდგა ის სახლი კარ-ფანჯრებ დაგმანული. მერე ვიღაცამ თქვა, — მზეთუნახავი გათხოვდა, სხვა სოფელში წაიყვანესო. მზეთუნახავის ნახვა აღარ მაინტერესებდა, ის მინდოდა მენახა, ვინც ის წაიყვანა. ისე ვებრდები,

ვერც ერთი ვერ ვნახე, სულ კი მჯერა, მზეთუნახავი მართლა იყო და დღესაც სადღაც არის, — დილაც ამას მკარნახობს, საღამოც, ყვავილებიც და ხმელი ბალახებიც, — მისი წამყვანი კი არც იყო, არც დღეს არის არსად.

იყო ჩვენს სოფელში ნათლისმცემლის ეკლესია, გალავანი, კოშკები. ერთხელ ერთი კოშკის თავიდან მეორე კოშკზე გადამახტუნა ჩემზე დიდმა ბიჭმა. მერე ღამ-ღამობით ვკანკალებდი ამის გასწავლისას. იყო ის ჭაობი და ჭალაც ჩვენ ზემოთ, ალი რომ მოსდიოდა იქიდან ჩვენს მეზობელ ბიძინას. იქ ცხოვრობდნენ კიდევ დიდი, ოქროს ჟღარუნა საყურეებიანი გველები, თითისტარის სიგრძე წითელი, სისხლისმწოველი წურბელები, კბილებიანი ბაყაყები. მაგრამ ქვეყანაზე იყო მშვენიერი ფრიალოსანი თანაკლასელი გოგონაც, რომელიც ყველა ბიჭს გვიყვარდა. მე იმდენად — რომ მათ ეზოსთან გამოვლისას ვეხახუნებოდი ღობეს. ამ ხახუნით რაღაცას ვტოვებდი ღობეზე ჩემი სიყვარულიდან, თუ, პირიქით, ღობიდან მომქონდა რაღაც — ამაღლებული, გამაღონიერებელი...

იყო სოფელში ფარული დამაბულობებიც, მამაჩემი ყოველ დილა ან დაიკიდებდა, ან ტყავის ქურთუკის ჯიბეში ჩაიდებდა რევოლვერს. ერთ ღამეს რაღაცით განერვიულებულმა, საკუთარ ძაღლს ესროლა. როცა ის, ალბათ, სინარულით შეახტა გულზე. კიდევ კარგი, ფეხში მოხვდა ეს ტყვია ძაღლს... გვეყავდა სხვა ძაღლებიც, მამაჩემის ცხენიც, ძროხაც, ხბოც. იყო წმინდა მარინეს ზედაშე — გარეთ, კაკლის ქვეშ; თხის რქები, მიკრული ღიმიონა მსხალზე. იყვნენ მოლაღურები ზაფხულობით კაკალზე. იყო დიდი ხილიანობა, სიმინდობა, იყვნენ მეზობელ სოფელში გერმანელები, მათი 30-40 ფურგონი ერთად დამწკრივებული გაივლიდა ჩვენს სოფელს და წავიდოდა ტყეში.

იყო ისევ ბებია, მუდამ დადარაჯებით მაყურებელი ჩემკენ. მამიდას სიკვდილის შემდეგ ხშირად წაიშენდა ხოლმე ხელებს თავში. მარანში დიდი გველი ენახა დახვეული, ბიძინასთვის დაეძახნა, ბიძინას მოეკლა, და ახლა ნანობდა, — ისეთი თვალებით შემომხედა იმ გველმა, კარგს რომ არაფერს დავემართებოდა, მაშინვე მივხვდიო. თანაც — ქვეწარმავლებისა მაინც დამაინც არ ეშინოდა ბებოს. მიყვარდა სირბილი. რომ დავემკვებოდი ფეხშიშველი ჭალის ვენახის გრილ ბილიკზე, თითქოს საზეიმო ჟრიაპულით მომაცილებდნენ ხეები. სულ მეალერსებოდა ჰაერი. წინ შეუცნობელი, მაგრამ მაინც კარგი რამე მელოდა ყოველთვის.

თერთმეტი წლის რომ გავხდი, უკვე თბილისში ვცხოვრობდით, დღევანდელ მონტინის ქუჩაზე, კლდეს მიკრულ პატარა ქოხში. ჩვენს მაღლა ბაღია იყო, სახლის პატრონს მოჰყავდა მწვანელიყვითელი, ედგა მზესუშხირაც, სიმინდიც. ბაღიდან იწყებოდა გორა. ამ გორაზე ასული ვხედავდი შორს წასულ ბორცვებს და ჩაღრმავებებს. ჩაღრმავებებში მინახავს თეთრად ჩაწოლილი ნისლი, ბორცვებზე — გაბრწყინებული თრთვილი და კირჩხალი. ისხდნენ შუბლშეკვრით რაღაცის მოძლოდნენ ყვავებიც, და სულ მეგონა, რომ ერთ-ერთ ჩაღრმავებაში იყო ცისფერი ტბა, მთლად

პატარა, მაგრამ ძალიან ღრმა ტბა. ის ტბა სავსე იყო თევზებით. ფიქრებში და სიზმრებში ვიჯექი შემწვანებულ ნაპირზე და ანკესით ვიჭერდი ფართხალა გრილ თევზებს... მერე დაიკარგა გრძნობა ამ ფიქრისა და სიზმრისა. დღეს ის ადგილები სულ დასახლებულია, მაგრამ ჩემში დღესაც არსებობს ის ტბა, როგორც ორმოცდახუთ წლის წინათ, გადატეხილ ძირტკბილასაც კი ვხედავ მის ნაპირას... მე რავითარი მუსიკალური განათლება არ მიმიღია. შეიძლება სწორედ ამიტომაც საშინელი სიმძაფრით განვიცდი მას – მგზავრივით, რომელსაც შორიდან ესმის იღუმალებით აღსავსე მშვენიერი ხმები და არ კი იცის, ვის თუ რის მიერ, რა მანქანებით გამოიყვანება ისინი.

სიტყვებით არა, რაღაცნაირი კამკამა მუსიკით უნდა გადმოიცეს: ორმოცდასამი, ორმოცდაოთხი. მე და ჩემი და მარტონი ვართ ჩვენს პატარა ოთახში. დედა სოფელშია მთელი კვირით, იქ მუშაობს, ნაკვეთი რომ არ ჩამოგვართვას კოლექტივმა. შუადღისას ნასადილევი ვართ ტაფაზე გამთბარი ცოტა ზეთით და ას-ას გრამამდე პურით. ახლა სალომე თავის საწოლზე ზის, ფეხებზე პალტო აქვს შემოხვეული, მე ჩემს საწოლზე, ორივე წიგნს ვკითხულობთ. უფრო მოლოდინით ვართ განაბულნი. განაბულია ქვეყანაც, წვიმა თუ წამოვა წვრილი, ბინდდება. „უკვე დროა“... და აი, ისიც! გვესმის: გაიღება მეზობლის კარი, მოიხურება, წამოვა ჩვენსკენ ნინა ძალო, ძალადი, შეხნიერებული უშვილო ქალი. თითქოსდა ფრთხილად მოითვლის ნაბიჯებს, დააკაუნებს, ისე შემოაღებს კარს და მოგვიტანს პატარა მათლაფით ცხელ კერძს. ეს არის კარტოფილი, ათიოდე პატარა ნაჭერი, მოვარდისფრო წვენი, შესქელებული ცოტათი სიმინდის ფქვილით, შენელებული მწვანილებით, კერძს მოაყოლებს ერთ ნაჭერ მჭადსაც, ოთხი თითის დადების სიგრძე-სიგანით. მიირთვითო, ყოველთვის ასე – მიირთვითო. ხომ კარგადა ხართ? შემოგვხედავს ხან ერთს, ხან მეორეს და მიდის ისევე წყნარად. ჩვენ უკვე ფეხზე ვართ. გამოვიღებთ თეფშს და კოვზებს. სალომეს ვაყოფინებ კერძს, ცოტათი მეტს მაინც მიწილადებს მე, მჭადსაც, ვსხდებით და ყოველ პაწაწინა ლუკმას ვღებულობთ ზიარებასავით. ყოველი ლუკმა განათებულია ჩვენი ქართული სოფლის მზით... ბავშვობა სხვაა. ბავშვობაზე დადიბული თვალებით და ჩაკირკიტებით წერა მუდმივი მტკიცებაა, მართლა არსებობს სადმე სამოთხე, თუ არა.

მე საყმაწვილო მწერალი ვარ, არა ყოფილა შემთხვევა, რომ ჭარმაგათათვის მიმემართოს, როცა რამეს ვუთხრობ. ჩემგან მოითხოვენ, მიყვარდეს ის, რაც მთავარი იქნება მომავალში. ეს ძნელი საქმეა, მე მიყვარს, რაც ჩემს მამა-პაპას უყვარდა, პირდაპირი მნიშვნელობით – მამას და პაპას... მე მაინც დავწერ. არ ვიცი ვისთვის, მაგრამ მაინც დავწერ ქალაქის განაპირა ხრიოკებში ტანჯვით მცხოვრებ ხეებზე,

აღამიანთა მიერ ჩარგულ და მუდმივად ტანჯვისთვის განწირულ ხეებზე, ზედ შემომსხდარ ჩიტებზე, ნაადრევად დაცვნილ მათ დახრუკულ ფოთლებზე, წყრომით დამავალ დიდ ჭიანჭველებზე... ო, ეს ქალაქის დიდი სახლები! რანაირად სწორად დგანან ქვეყანაზე და რანაირად აქვთ აბურდული შიგნით ყველაფერი, მარტო ერთი გახტურისკენ შუბლშეკვრით წამოსული ქალი რამდენ რამეს მოიყოლებს უკან! რამდენი რამე დასტრიალებს თავს აივნის კარის წირთხლს მიყუდებულ კაცს! რამდენი რამ ელის ფანჯარაში გადმოყუდებულ ბავშვს!..

დიდ სიკეთესთან ერთად დიდი საშინელებაა ძლიერი წარმოსახვის უნარი. მე, ჩემდა, სამწუხაროდ, შემიძლია აბსოლუტურად ზუსტად წარმოვიდგინო მატარებლების ერთმანეთს შესკლომაც კი – მოძრაობები, ხმები, ფერები, სახეები, სუნი, უთუოდ იკითხავთ, მაშ რატომ არ ავსახავ ასევე. გიპასუხებთ: არ შეიძლება, არ შეიძლება არც დადებითი, არც უარყოფითი ემოციების აღმძვრელი მოვლენების ზღვარის იქით ჩვენება. რატომ? ეს მხოლოდ ჩვენმა სხეულმა იცის... ხომ ადვილია, – გადმოიღე რვეული და ჩაწერე, რასაც ფიქრად გაივლებ? ადვილია, რა თქმა უნდა, მაგრამ ზოგჯერ დადგება ხოლმე დღეები, თვეებიც კი, სტრიქონი რა არის, სტრიქონსაც კი ვერ ვწერ. ამაოდ ვჯდები მაგიდასთან ქედღანრილი, ამაოდ ვაწვალებ კალამს... მაშინ ქვეყანა თითქოს განათებულია ყოველის მხრივ, თითქოს დაკარგული აქვთ ჩრდილები საგნებს, არის სიმშრალე, სიმშრალე, და არავინ მოითხოვს არაფერს... მერე, როდის-როდის, პატარა საავდრო ღრუბელივით გაიკვანძება ჩრდილი, ჩაფიქრდება ქვეყანა, ჩაფიქრებიან საგნები, თითოეული ფოთოლი რაღაც კონკრეტული სურვილით დაიწყებს თრთოლვას, ერთი ამოიღებს ხმას და აყიფინდებიან უამრავნი. მაშინ უკვე – მოასწარი და ჩაიწერე. სწრაფად, სწრაფად, რადგან უკვე იცი, რომ ამ დღეებს, ადრე თუ გვიან, ისევე მოჰყვება მშრალი ნათელის, მაგრამ მუნჯი დღეების წყება.

ერთი და ორი წიგნი, რანაირი შესანიშნავი არ უნდა იყოს ის, ვერა და ვერ მიანიჭებს მოქალაქეობას სიტყვას. ამიტომაცაა საჭირო ორი კარგი წიგნის გვერდით ასი და ათასი საშუალო. ამ საშუალო წიგნებმა, როგორც ქვეყნის მასაზრდოებელმა მინდვრებმა, მზის გულზე უნდა აღმოაცენონ სათბურში გამოყვანილი თესლი – ყოველდღიურ სახმარად უნდა გადააქციონ ვილაცის მიერ ნაპოვნი და ლიტერატურაში შემოტანილი სიტყვები... შემაწუნა ჩვენი მწერლების ე. წ. ნაწარმოებებმა. ისინი მართლაც ნაწარმოებებია სადღაც, რაღაცისაგან, ვილაცის მიერ. უმრავლესობა მათგანმა ვერ შექმნა საკუთარი სამყარო, რომელიც შემოღობილი იქნება გარკვეული ფორმით და მე საინტერესოდ მომეჩვენა ამ ღობის იქით გადახედვა.

ხსოვნის შესახებ

აკადემიკოსი დიმიტრი ლიხაჩოვი (1906–1999წ.წ.) XX საუკუნის გამოჩენილი რუსი მეცნიერია, მსოფლიო კულტურის ერთ-ერთი საუკეთესო მცოდნე და მკვლევარი. მისი წიგნი „წერილები სიკეთესა და მშვენიერებაზე“ კარგა ხანია, რაც ვთარგმნე. წიგნში მოთავსებული წერილები ძირითადად მიმართულია მოსწავლე-ახალგაზრდობისადმი, მაგრამ ჩემი აზრით, ზრდასრული ადამიანებისთვისაც არანაკლებ საინტერესო იქნება.

ნინო არსენაშვილი

მახსოვრობა ერთი საჭირო თვისებათაგანია, საჭირო ნებისმიერი ყოფისა – მატერიალური, სულიერი, ადამიანური.

ქალაქის ფურცელი რომ მოვჭმუჭნოთ და შეძლებ გავასწოროთ, მასზე დარჩება ნაკეცები და თუ ხელმეორედ მოვჭმუჭნოთ, ნაკეცების ნაწილი დაემთხვევა წინა ნაკეცებს, ე.ი. ქალაქი იმახსოვრებს...

მახსოვრობა გააჩნიათ მცენარეებს, ქვებს, რომლებზეც რჩება ნაკვალევი მათი წარმოშობისა და მოძრაობისა გამყინვარების ხანაში, მიწას, წყალს და ა.შ. მცენარეთა მახსოვრობას ემყარება უზუსტესი არქეოლოგიური დისციპლინა, რომელიც უკანასკნელ ხანებში არქეოლოგიური გათხრებისას ხის ნამარხების პონამ წარმოშვა და რომლის სახელიც დენდროლოგიაა (დენდროს – ბერძნულად ხეს ნიშნავს, დენდროლოგია კი მეცნიერებაა, რომელიც განსაზღვრავს მცენარის – ხის ასაკს).

მშობლიურის ხსოვნის ურთულეს ფორმას ფლობენ ჩიტები, რომლებიც ნებას აძლევენ თავიანთ ახალ თაობას, გადაფრინდნენ საჭირო მიმართულებით, საჭირო ადგილას. ამ გადაფრენათა ასახსნელად არ არის საკმარისი, რომ შევისწავლოთ მხოლოდ ნავიგაციური ილეთები და ხერხები, რომლებსაც იყ-

ენებენ ჩიტები. ყველაზე საინტერესო და საჭიროა ხსოვნა, რომელიც აიძულებთ მათ, ეძებონ ზამთრისა და ზაფხულის სამყოფელი ყოველთვის ერთსა და იმავე ადგილას.

რალა ვთქვით გენეტიკურ ხსოვნაზე, საუკუნეების მანძილზე თაობიდან თაობას რომ გადაეცემა ყველა ცოცხალ არსებაში. თანაც, ხსოვნა სულაც არ არის მექანიკური რამ. იგი ძალზე საჭირო და საინტერესო შემოქმედებითი პროცესია. სწორედ პროცესი და სწორედ შემოქმედებითი. გამახსოვრდება ის, რაც საჭიროა. ხსოვნის გზით ყალიბდება გამოცდილების სიკეთე, ყალიბდება ტრადიცია, იქმნება ყოფითი ჩვევები, ოჯახური ურთიერთობის ჩვევები, შრომის ჩვევები, საზოგადოებრივი ინსტიტუტები.

დროის გამანადგურებელ ძალას მხოლოდ ხსოვნა ალუდგება წინ. ხსოვნის ეს თვისება განსაკუთრებით საჭიროა.

მიღებულია დროის პრიმიტიული დაყოფა წარსულად, აწმყოდ და მომავლად, მაგრამ ხსოვნის წყალობით, წარსული შემოდის აწმყოში და ამ ორივეს შერწყმით თითქოს იწინასწარმეტყველება მომავალი.

ხსოვნა დროის გადალახვაა, სიკვდილის დაძლევა; ამაშია ხსოვნის უდიდესი დანიშნულება. მახსოვრობის არმქონე ადამიანი, უპირველესად, უკეთური, უპასუხისმგებლო, უანგარო სიკეთის ვერშემძლები ადამიანია. უპასუხისმგებლობა იბადება იქ, სადაც არ არის შეგნება იმისა, რომ უკვალოდ არაფერი ქრება. უკეთურების ჩამდენი ადამიანი ფიქრობს, რომ მისი საქციელი არ შემორჩება არც პირადად მის და არც გარშემომყოფთა ხსოვნას. თვითონ, როგორც ჩანს, არ არის მიჩვეული, გაუფრთხილდეს წარსულს, არ არის მადლიერი წინაპრებისა, მათი შრომისა, არ ახსოვს მათი ზრუნვა და ამიტომ ფიქრობს, რომ მასაც ყველა დაივიწყებს.

სინდისი ძირითადად ხსოვნაა, რომელსაც უერთდება ჩადენილი ქმედების შეფასება; მაგრამ თუ ჩადენილი ქმედება არ ინახება ხსოვნაში, მაშინ მას ვერც შევაფასებთ. ხსოვნის გარეშე კი სინდისი არ არსებობს. აი, რატომ არის საჭირო ადამიანის აღზრდა ხსოვნის მორალურ კლიმატში – ოჯახური ხსოვნის, სახალხო ხსოვნის, კულტურის ხსოვნის.

ბავშვთა და მოზარდთა მორალური აღზრდისას ოჯახური ფოტოსურათები ძალზე მნიშვნელოვანი თვალსაჩინოებაა; ჩვენი წინაპრების შრომის პატივისცემა; მათი შრომითი ჩვევების, შრომის იარაღების, ტრადიციების, მათი სიმღერებისა და გასართობების გახსენება.

ეს ყველაფერი ხომ ძვირფასია ჩვენთვის. თუნდაც, უბრალოდ, წინაპართა საფლავები. გავიხსენოთ პუშკინი:

„ორი გრძნობაა მახლობელი საოცრად ჩვენთვის ეს გული საზრდოს მხოლოდ მათში თუ

მოიპოვებს;

სიყვარულია მშობლიური კერიის ნაცრის, სიყვარული გვახსენებს მამა-პაპათ საფლავეს, მათ გარეშე ყოფნა კი დედამიწას, ალბათ, მკვდარს დაამგვანებს“.

ბრძნულია პუშკინის პოეზია. ყოველი სიტყვა მისი ლექსებისა დაფიქრებას მოითხოვს. ჩვენი ცნობიერება მაშინვე ვერ სწვდება იმ აზრს, რომ დედამიწა მკვდარი იქნებოდა მამა-პაპათა საფლავეებისადმი, მშობლიური ძვალთშესალაგისადმი სიყვარულის გარეშე. ორი სიმბოლო სიკვდილისა და უცებ, მაცოცხლებელი სიწმინდეები. ჩვენ ხშირად გულგრილნი და ზოგჯერ მტრულად განწყობილნიც ვრჩებით გაქრობის პირას მისული სასაფლაოებისა თუ საძვალეების მიმართ; ჩვენივე, არც თუ ისე ბრძნული, ბნელი ფიქრები ზედაპირულად, მაგრამ მაინც მძიმე განწყობას გვიქმნის მათ მიმართ. მსგავსად იმისა, თუ როგორ აყალიბებს ადამიანის პირადი ხსოვნა მის სინდისს, მის დამოკიდებულებას საკუთარი წინაპრებისა და ახლობლების, თუნდაც ისეთი ერთგული ძველი მეგობრების მიმართ, რომლებთანაც საერთო მოგონებები აკავშირებს მას, ისტორიული ხსოვნა ხალხისა აყალიბებს იმ ზნეობრივ კლიმატს, რომელშიც ცხოვრობს ეს ხალხი.

შესადლოა ვიფიქროთ, იქნებ ზნეობრიობა რაღაც სხვაზე ავაგოთ: მთლიანად უარვყოთ წარსული მისი დროებით, შეცდომებითა და მძიმე მოგონებებით და მიმართული ვიყოთ მთლიანად მომავლისაკენ; ვაშენოთ ეს მომავალი „ჭკვიანურ საფუძველზე“, თავისთავად, დავივიწყოთ წარსული მისი ბნელი და ნათელი მხარეებით.

ასე მოქცევა არა მხოლოდ არ არის საჭირო, არამედ, შეუძლებელიცაა. წარსულის ხსოვნა, პირველ ყოვლისა ნათელია (პუშკინის გამოთქმა), პოეტურია, იგი ზრდის ესთეტიზმს.

საკაცობრიო კულტურა არა მარტო ფლობს ხსოვნას, არამედ ხსოვნა მისთვის უპირველესია. საკაცობრიო კულტურა – ეს არის კაცობრიობის აქტიური მანსოვრობა ასევე აქტიურად გადმოსული თანამედროვეობაში.

ისტორიაში ყოველი კულტურული აღმასვლა უკავშირდებოდა და უკავშირდება წარსულს. მაგალითად, რამდენჯერ მიუმართავს კაცობრიობას ანტიკური ხანისთვის. უკიდურეს შემთხვევაში, დიდი ეპოქალური მიბრუნება ანტიკურობისკენ ოთხჯერ მაინც ფიქსირდება: კარლოს დიდის დროს, ბიზანტიაში პალეოლოგების დინასტიის დროს, რენესანსის ეპოქაში და მე-18 საუკუნის ბოლოსა და მე-19 საუკუნის დასაწყისში. და კიდევ რამდენი იყო პატარა მიბრუნებები ანტიკური კულტურისადმი შუა საუკუნეებში, რომლებიც დიდი ხნის მანძილზე ბნელ დროდ ითვლებოდა (ინგლისელები შუასაუკუნეებზე

დღემდე ამბობენ – დარკ აგე – ბნელი დრო).

ყოველი მიბრუნება წარსულთან იყო რევოლუციური. ხშირად იგი ამდიდრებდა თანამედროვეობას და თან ყოველი მიბრუნება თავისებურად იგებდა ამ წარსულს; იღებდა წარსულიდან საჭიროს მისი წინსვლისათვის. ამ შემთხვევაში, ვლადიმერ ანტიკურობასთან მიმართებაზე და რას აძლევდა თითოეულ ხალხს საკუთარ ეროვნულ წარსულთან მიბრუნება, თუ ის არ იყო ნაკარნახევი ნაციონალიზმით – სხვა ხალხებისგან გამოყოფის შეზღუდული მისწრაფებით. მაშინ იგი ამდიდრებდა, ამრავალფეროვნებდა, აფართოებდა ხალხის კულტურას, მის ესთეტიკურ შექცევას. ახალ პირობებში ძველისკენ ყოველი ახალი მიბრუნება ხომ ახლებური იყო.

VI-VII საუკუნეების რენესანსი არ ჰგავდა XV საუკუნის რენესანსს. იტალიური რენესანსი არ ჰგავს ჩრდილო ევროპულს.

მე-18 საუკუნის ბოლოსა და მე-19 საუკუნის დასაწყისში მიბრუნება ანტიკურობისაკენ, რომელიც განაპირობა პომპეის აღმოჩენამ და ვილკელმანის შრომებმა, განსხვავდება ანტიკურობის თანამედროვე გაგებისაგან და ა.შ.

ცნობილია ძველი რუსეთისა და პეტრეს შემდგომი პერიოდისკენ რამდენიმე სხვადასხვაგვარი მიბრუნება. მაგალითად, რუსული არქიტექტურისა და რუსული ხატების აღმოჩენა XX საუკუნის დასაწყისში, ძირითადად, მოკლებული ვიწრო ნაციონალიზმს, ძალზე ნაყოფიერი იყო ახალი ხელოვნებისთვის.

მსურდა ხსოვნის ესთეტიკური და ზნეობრივი როლის დემონსტრირება პუშკინის პოეზიის მაგალითზე. პუშკინის პოეზიაში ხსოვნა უზარმაზარ როლს თამაშობს. მოგონებები პოეზიად გარდაიქმნება ბავშობისა და ყრმობისდროინდელ ლექსებში, რომელთაგან გამოირჩევა „მოგონებები ცარსკოე სელოზე“; მოგვიანებით კი იგი არა მხოლოდ პუშკინის ლირიკაში გვხვდება, არამედ პოემა „ევგენი ონეგინშიც“.

როცა პუშკინისთვის აუცილებელია ლირიკული განწყობის შემოტანა, იგი ხშირად მიმართავს მოგონებებს: „იყო საშინელი დრო, მასზე მოგონება ცინცხალია...“ ისტორიულ თემებზე შექმნილ ნაწარმოებებში გმირებად საკუთარი გვარის წარმომადგენელი წინაპრები შემოჰყავს. გაიხსენეთ, „ბორის გოდუნოვი“ მთავარი გმირია მისი წინაპარი – პუშკინი, ხოლო „პეტრე პირველის არაბში“ – განიბალი.

ხსოვნა სინდისისა და ზნეობის საფუძველია, საფუძველია კულტურისა; კულტურიდან ამოფრქვეული ხსოვნა კი ერთ-ერთი საფუძველია პოეზიისა, კულტურულ ფასეულობათა ესთეტიკური გაგებისა.

შემოვინახოთ ხსოვნა, გაუფრთხილდეთ ხსოვნას, – ეს ჩვენი ზნეობრივი ვალია საკუთარი თავისა და შთამომავლობის წინაშე. ხსოვნა ჩვენი სიმდიდრეა.

პოეზია

ნიანა ჯაფიაშვილი

* * *

წამო, ქართლში წაგიყვანო,
არც ზღვა ღელავს, არც რბის ზვაჲი.
არც მდინარე აღიღდება,
არც ჩამოჰქრის ქარიშხალი,
მხოლოდ სუსტი მშრალი სიო
ეფინება ველს და მინდორს,
ზოგჯერ სველი შავი ზღვიდან,
მოჰქრის, რომ არ მოიწყინო,
დეკემბერს კი ცა ფერს იცვლის,
გაწვიმდება, გათოვდება,
და სიცივე როცა დაგლღის,
ეს ზამთარიც დამთავრდება.
ვარლობის თვეს გაიღიმებს
ატმის ყლორტად გაზაფხული,
და შენც იგრძნობ ნეტარებას,
გაზაფხულით დაზაფრული.
თუმც თიბათვეს აენთება,
მზე მცხუნვარე და მზე მწველი,
გახუნებს არემარეს,
გახუნდება მინდორ-ველი.
პირს შეიკრავს ღრუბელი და
იტყვი – „სიცხით მიმდის გული“
და ნანატრი დაიწყება,
შემოდგომის გაზაფხული,
გააწითლებს ვაშლის ნაყოფს
ჩინებული ვაზის მზერა...
წამო, ქართლში წაგიყვანო,
ქართლში – სხვანაირი მზეა.
გაზაფხული – ბილიკებზე წაქცეული!

წამი

საათზე გრძელი ზოგჯერ წუთია,
წუთზე უგრძესი წამი,
საათი ზოგჯერ თვეზე გრძელია,
წამია წელიწადი.
მრავალ წელიწადს თუმცა ცხოვრობენ,
მაინც ითვლიან წამებს,
წამით მაცალეთ!
შეჩერდი, წამო!
ბოლო წამს გამაწამე...
წამშია მთელი ჩვენი ცხოვრება,
წამი აშენებს წუთებს,
წელიწადები ცვივა წამებად,
აწმყო მომავალს უტევს.
წამში ეტევა სიამოვნებაც,
ბედნიერების წამი,
წამმა გვიბოძა უბედურება,
ღმერთმა დასწყევლოს წამი,
და მაინც წამი არაფერია,
თან საუკუნის არსი,
წამი ყოფილა მთელი ცხოვრება,
მარადისობის გარსი...

* * *

თავს არ ვილლი შენზე ფიქრით,
არც შავ ღამეს ვაფერადებ,
არც ქუჩებში მელანდება
შენი სახე, შენი სახე.
არ მაგონებს შენს თავს არა,
აკორდების ჩუმი კვნესა,
არც საღამოს ნელი სიო,
არ მპირდება სურნელს შენსას.
და არც ყვავილს მიჰკურული,
წვეთი ღრუბელს მოწყვეტილი,
არ ჰგავს ნისლებს შენს თვლებში,
როცა ტირი, როცა ტირი.
არაფერს სურს ქვეყანაზე,
ჩემთვის შენი გახსენება,
ღლე ილევა, წამი კრთება,
ვიკარგები, ასეც ხდება.
ეს სამყარო ლამაზია,
მაკრთობს ფერთა ნაზი გამა,
ოო, ამ ლამაზ სამყაროში,
ვერაფერი შეგეღარა...

* * *

პაპაჩემი გლეხი იყო,
გლეხი იყო პაპამისი,
გლეხი მყავდა წინაპართა,
მთელი შტო და განაგისი,
მეც გლეხი ვარ, როგორც პაპა
ეს მიწაა ჩემი სარჩო,
ოფლით ნაბან მიწის სუნი,
მაბრუებს და თითქოს მათრობს,
დასვენებას მომჩივიან,
გადაღლილი ეს მავები,
ღმერთო, მოგვეც წყალობაო,
მეც მაღალ ღმერთს ვეაჯები.
წესად მიდევს განთიადი,
სათონხარში მეგებება,
გლეხი თუ ხარ შენც ჩემსავით,
გაიფიქრებ, მეც ვერე ვარ.
გლეხი ვარ და გლეხი კაცის,
სათნო გულს თან დავატარებ,
და ცხოვრებას სითბოთი და,
სიყვარულით გავატარებ,
და სულ ბოლოს, მაშინ როცა
ჩამეძინოს ღრმა ძილითა,
შთამომავლის კეთილ გულში,
გავიღვიძებ ბავშვივითა.
წინაპართა ოფლს და ამაგს
მუდამ ხსოვნა უნდა, ძმებო,
მაშ ჩვენც იმათ სახელზედა,
შევსვათ ერთი სადღეგრძელო.

* * *

თუმცა ყველაფერი სიზმარია,
დროებითა და წარმავალი,
ჩვენ კი ვერაფერი გავგივია,
ვინ ვართ, სად მივდივართ, აბა, რავი.
ბურუსით ყოფილა დაფარული
ვალი თუ რამე გვაქვს მომავლისა,
და დღეს ცხადია და ნათელია
აზრი რუმისა და ომარისა.
ახლა ყველაფერი სიზმარია,
აწმყო მერყევი და მოფარფაღე,
შენ კი, სანამ მატლი შეგესევა,
შესვი ფიალა და იხარხარე...

* * *

მთავ, ქელო, კვერნაქისაო
და ტირიფონას ველო.
ბერიკლდის ნამოსახლარო,
ძველო და ძველთა ძველო.
ბებერო უცლისციხეო,
შენ, ისტორიის მცველო.
გორიჯვაროო მაღალო,
ქართლის შუბლო და მკერდო,
და პაწაწინა ცხინვალო,
ჩემო მომწყდარო ცრემლო.
გორისციხეო, მაგარო,
ქართლის დარაჯად დამდგარო.
შუაგულ ქართლის ვაკეო,
სახოტბო – საარაკეო.
ჩემო პატარა სოფელო,
გულს სინარულის მომფენო.
მიწავ, მომცემო მაღლისა,
ღვინოვ, მომკლავო დარდისა,
მსურს თქვენ მოგიძღვნათ ლექსები,
ლექსებით გეალერსებით...

* * *

მზის ჩირაღდანი ამოენთო ცის კაბადონზე,
ცისკრის ვარსკვლავმაც მის წინაშე თავი დახარა,
პირი უჩვენა დედამიწის დიდებულებას,
და განთიადი კაცთა მოდემას სხივით ახარა.

ახალი დღეა და სიახლე მოაქვს ახალ დღეს,
თვით გარიჟრაჟიც ახალი დღის მოსვლას
დაგვიბრდა,
თუმცა მგოსანის ცელქი მუზა კვლავაც ღალადებს,
ცხოვრების დღეთა მდინარების მყუდრო ნაპირთან.

აქ არაფერი არ შექმნილა მარადიული,
და მგოსნის მუზაც ერთ მშვენიერ დილას ჩაქრება,
ღვთის სასუფეველს მიაშურებს სული ღვთიური,
როდესაც გაშლის მისი სული მკლავებს აფრებად.

მგოსანი მივა ამა ქვეყნად ყოფნის მიზნამდე,
ლექსი დარჩება უკუნითი უკუნისამდე.

თამაზი ხაზმაძე

ექო

დამჩემდა ასე;
 ღამეს ვდარავჯობ,
 ფიქრს წაეტანა
 ზეცის წუხილი,
 მზერს სასაფლაო
 ცრემლის მინაზე,
 შენი გზებიდან გადაუხვიე...

წვეთს ასკინკილით კონიაკივით
 წელში გამტყდარი
 წამების წვიმა,
 დღეებს როგორი
 სევდით ვევისები...
 გეძახი: კაააი!..
 ვარდები დააზრო ყინვამ!..

ცრემლი ვერ აღლობს
 ყინულ საგულეს, (?)
 მე მიგატოვე, ეტყობა ცდამი, (?)
 ირმებს რა უნდათ
 ცივ სასახლემდე?..
 ყინულს გულით კენეტს ამაყი ბავშვი!..

ექოს სცემს კედლებს,
 ექოა სევდის,
 სიკვდილი ორთქლავს
 ფიქრების მინას,
 მე არ მოვედი, როცა მელოდი, (?)
 გეძახი: კაააი!..
 ვარდები დააზრო ყინვამ!..

ექოა: კაააი!..

ღუელი

შორიდან, როგორც შრიალი ტყეთა,
 მნებაეს მუსიკა თეთრი ჰანგების
 და სახსოვარი ამბები ხეთა
 შენი სიტყვებით აიქარება...

ვინ შეურჩია ფლეიტა შენს ხმას?..
 ხემა ვინ ჩადგა ცა-მიწას შორის?..
 ამ სიმაღლეებს რილასთვის ვხედავ,
 ცამ თუ გამწირა – ვარსკვლავთა ქროლვის?!

მიწა მეწყერთა გლოვას ინახავს,
 მხრებზე დამადგა სევდის უღელი,
 მისი პირბასრი უკუნისაგან...
 მიცავს ტყვია და...
 შენთან ღუელი!..

სხვა სხივი

როგორ გაგენდე...
 გენდე და გითხარ...
 სპეტაკ მტრელების გადგას უღელი.
 რას შევედრები შენს აფროდიტას,
 ფეხმოტეხილი დავალ ღრუბელი!..

კვრძნობ სუნთქვას – უკვდავს
 შენი მიხაკის,
 სვენებ-სვენებით იძინებს გულზე,
 მაგრამ არ გზაფრავს უკვე
 სიკვდილი
 და ნელა მიხვალ ჰანგზე – მსუბუქზე...

შენ ეს მოკითხვაც აღარად გიღირს, (?)
 „ის მკლავს“ – იფიქრე, ლანდად ვიდოდი...
 გაუყვე გზათა ყვითელ ლოლიავს,
 არადა, მთელი ღამე გსიზმრობდი...

და აღარ გნახავ...
 მე მეშინია
 ამ საჩუქარი ბასრი ფიქრების,
 სიტყვები წვეთებს ეწაფებიან
 გაუკვდავების წყაროს, ბოლომდის...

როგორ მოთოვდი...

სხვა სხივი გულში არა მქონია!..
 ფეხმოტეხილი დავალ ღრუბელი...

ძველი დარდი

როცა გაახელს თვალებს მარაბდა
ყაყაჩოსფერი წითელი ნისლით,
ჩამომიქროლებს სევდა ანაზღად,
ფიქრში გაწოლილ ქედებად ვიწვი.

ვიწვი ერეკლეს ცრემლების მსგავსად
მეზარბაზნეთა გლოვით – მზაფრავით
და ვემიჯნები ფიქრში იმ ზამთარს –
ტაბახმელაში ახსოვს თამარი...

ტაძრის გუმბათის ნგრევა – მოზარე
ხმა საშინელი ძვლებამდე ატანს,
ვხედავ მტარვალის აწკიპულ წარბებს,
ნაგებ ტახტრევანს სატანის კართან!...

მესმის დემეტრეს სულ ბოლო ლოცვა,
კბილთა ღრჭიალი კოჭლი სარდალის,
ვიცი, საფლავის ქვა – დანამული
მისტიკურ ცრემლით გელათს რად არის...

* * *

ჩემს სიზმრებს მაინც

ვერ გაექეცი: –

მსტუმრობ...

და უთქმელობის აუტანელ სისასტიკეში
თეთრი პერანგით
შენს სისპეტაკეს,
შენს სიმართლეს,
შენს სილამაზეს
მემილიონედ მიმტკიცებ
მე –
ვისთვისაც ჰაერი ხარ
და ნაპერწკალი!..

* * *

ლოცვა აღადგენს,
ლოცვა განწმენდს,
ლოცვა გპოულობს,
შენია ის ხმა ღვთის სასმენად –
შენი სოული...

ერთი ლექსი

თამაჩ შანიშაძე

მაყვლის ყვაველი მანავზე

მაისის თეთრი სიზმრების ბედად
მანავზე გაშლილ ნისლებთან გნახე...
აქ ნარიც შენთვის გაზაფხულს ჰფენდა,
დაისის ცვრიან ბალახში ნამხელს...

ქონგურებს ციდან ანთებდა ქარი,
როგორც უსიტყვოდ ნათქვამი მესა,
ჩემი სამშობლო ედემის დარი
ღრუბლებში ცრემლად ვინ აისევდა...

ივრის უხსოვარ დაღლილ ველებზე
ვინ გადმოფინა ყაყაჩოს ჩადრი,
მარადიული მომლოცველებით
მზე თბილსხივებით ისევე ჩადის...

დაისის წნულში სულს იცხონებენ
სხივები მთვარის გამოსხივებით
ხმალგაფრენილი მეციხოვნენი
ელეწებიან გრიგალს სიმღერით...

სიმღერის ხმაა, თუ გაშლილ მინდვრებს
ეზრდებათ გულში მომავლის ექო,
ღრო ნეტავ როდის გაიამინდებს,
რომ ირაკლივით კვლავ დაიჭექოს...

ჯერ კი, სულს, მშფოთვარს, სდარაჯობს
შხელდა...

სვეს თოვლიანი ზღაპრით იშენებს...
მანავზე მაყვლის ყვაველი შემხვდა
და ორივენი ვფიქრობდით შენზე...

ნიწო ჯანთაიი

* * *

სინანული გულზე ტკივილს ქარგავს,
 დრო არ ჩერდება,
 დრო დროს არ კარგავს.
 აღარ მინდა არაფერი,
 დაგკარგე რატომღაც მადა,
 ვერავინ ვერ მანუგეშებს,
 ისევ ჩემი თავის გარდა.
 ჩემს სულის ბაღში,
 ბურუსში ყვავის საკურა,
 ბაღში სიჩუმემ
 დარდისფერმა დაისადგურა.
 ყველა ფიქრი და ოცნება
 არ დაინდო და გაანადგურა.
 იქვე ახლოს სულის ბაღში,
 მიჰქუხს მთებში მდინარე,
 სული პოულობს შვებას,
 მაგრამ ვაი იქ რომ ახლოს
 სადღაც სიმარტოვეა და
 უსაშველოდ ითხოვს შველას...

მაპატიე

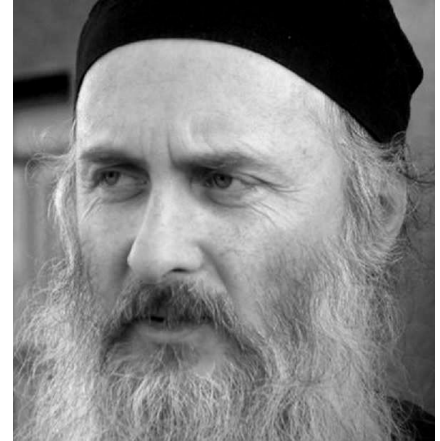
მაპატიე, დიდი ხნის დუმილი,
 სისიტყვის სიძუნწე,
 ცივი ცრემლები...
 არ გაძლევი იმედს,
 მაშ, არაფერი არ ყოფილა ტყუილი.
 მაპატიე, ტკივილის არგაგება, რაზეც ოცნებობდი,
 მაინც არ ახდა.
 ის, რაც აღრე იყო ძვირფასი,
 ახლა ფასდაკარგული გახდა.
 მაპატიე ყველაფერი,
 ვიცი, შეძლებ
 დაუტირალი ცრემლი,
 ჩემი ჩუმი გოდება,
 საჭირო დროს
 არ ამოღებული ხმა.
 მაინც გისურვებ ბედნიერებას,
 გამიგე და მაჩუქე თავისუფლება...
 ჩემს სულს აღარ ეკუთვნი,
 მაგრამ მაინც გთხოვ,
 მაპატიე...

* * *

არ ვითხოვ... არ ვეძებ,
 ცხოვრებაში მარტივ გზას..
 შეიძლება ჩემი თავი დავსაჯო,
 მაგრამ არასდროს ვატკენ სხვას.
 მთავარია იყო ბედნიერი!
 შენებურად... სხვანაირად...
 ზღაპრული ფიქრებით,
 საკუთარ თავს გაუმეორე,
 მე კარგად ვიქნები.

* * *

სული სცდება ამქვეყნიურ სივრცეს,
 ყველა ტკივილი უკვე წარსულია,
 ფიქრიც სადღაც უკვალოდ ქრება,
 როცა სამყაროდან სული გასულია.

„მგონია, რომ გამოგონილი ჯებირები აუცილებლად გაიხსნება“

როგორ ხატავს მეუფე ისაია ბავშვებს

* * *

ქარი, თითქოსდა, ძვრივი ვინმეა, ცივ საფლავებთან იმგვარად ოხრავს, ჯაჭვის აპრანგზე უფრო მძიმეა თქვენი უბრალო ბერული ჩოსა.

მანანა ჩიტიშვილი

საზღვრისპირა სოფელ ნიქოზში ჩასულებს, ნიქოზისა და ცხინვალის მიტროპოლიტი მეუფე ისაია (ჭანტურია) დაგვხვდა. სამარაბლოს სისხლდენილ მიწას ისევ ახსოვს ომის ნაკვალევი და საბედისწერო საზღვარიც სწორედ ნიქოზის უძველეს სამონასტროსთან გავლებულა... აქ, იმედის კუნძულივით აღმართულ მეუფის რეზიდენციას სპექტაკლისთვის უნდა ემასპინძლა, რომელსაც „მოყვასისთვის შეწირულები“ ჰქვია და რომელიც იმ დიდი ქართველებზეა, ვინც მოყვასისა და ადამიანობისთვის გაწირა თავი. ქალბატონ იზა ვეფხვაძის მონოსპექტაკლის დაწყებამდე, მეუფე ისაიამ დალოცა ის დღე და წუთები...

– სტუმრებს შორის, ჩვენი კუთხის, ხეობების ხალხსაც გხედავთ, ადამიანებს, რომლებსაც საკუთარი სახლების იძულებით დატოვება მოგიხდათ. მონატრებულები ვართ დროს, როდესაც აქ თქვენი სახლებიდან მოდიოდით; თქვენი აქ ჩამოსვლა, ალბათ თავისებურად საკუთარ სახლებთან მიახლოებაც არის

2008 წლის აგისტოს შემდეგ, ჩვენი ეპარქიის ხალხი, ზოგი სად და ზოგი სადაა გაფანტული. მონარული ვარ თქვენთან შეხვედრის, დღეს აქ სპექტაკლს დავესწრებით და იმედია დღევანდელი შეხვედრა სულიერ ძალასა და მხნეობას შეგვმატებს. რა კარგია, რომ არსებობს და გვაქვს ეს დარბაზი, რომელიც სწორედ შეხვედრებისთვის არის განკუთვნილი და

უკვე მრავალი საინტერესო შეხვედრის მოწმეა აქაურობა. დიდი ხანი არაა გასული მას შემდეგ, რაც ამ სასახლეში მეშვიდედ ჩატარდა „ანიმაციური ფილმების საერთაშორისო ფესტივალი ნიქოზი“.

მე-10 საუკუნის ეპისკოპოსის ამ სასახლის კედლებს ბევრი რამ ახსოვს... ჩვენ 1995 წლიდან ვიმყოფებით ნიქოზში. როცა ჩამოვედით, ამ შენობას სახურავი და აღმოსავლეთი ნაწილი საერთოდ არ ჰქონდა. გარედან თუ დააკვირდებით, შეამჩნევთ განსხვავებას, ძველად კირით იყო ნაშენი, ხოლო აღდგენის შემდეგ კედლებს უკვე სხვა ფერები აქვს.

ყველას გვახსოვს, ოთხმოცდაათიანი წლები როგორი სირთულეებით გამოვიარეთ – ინფლაცია, ომები, უშუქობა, რამდენი სიღუბნური და რამდენი „სიხარული“ გვექონია შუქის მოსვლისა გამო?..

1995 წელს აღდგა ნიქოზის უძველესი ეპარქია, ჩვენმა პატრიარქმა და ეკლესიამ გვაკურთხა ნიქოზის ეპარქიაში მსახურებისათვის. საკათედრო ტაძარს ლორთქიფანი სახურავი ჰქონდა, მაგრამ წყალი ჩადიოდა; ეპისკოპოსის სასახლე დანგრეული იყო, არ გვექონდა საცხოვრებლად სახლი და ერთმა ნიქოზელების ოჯახმა შეგვიფარა... მაშინ არც მატერიალური საშუალება გვექონდა და არც გამოცდილება, რომ ჩვენ თვითონ აღგვედგინა დანგრეული და აგვეშენებინა ასაშენებელი. წყლის დინებისაგან რომ დაგვეცვა ეკლესია, სახურავის ფორები ამოვავსეთ, მაგრამ ამან საქმეს ვერ უშველა. ძეგლთა დაცვის სამმართველოსაც უჭირდა მაშინ, იმათაც არაფერი ჰქონდათ და ხუმრობით ვამბობდით, ძეგლთა დაცვას „რითი დაგვენმართო!“..

შემდეგ ვთქვით, დაბადებით არავის არაფერი სცოდნია, – მოდი ვნახოთ, როგორ აშენებენ კალატოზები და შემდეგ იქნებ ჩვენც რაღაცა გამოგვივიდესო. ერთი ახალგაზრდა ქალბატონი, რომელიც ამჟამად ახალგორის რაიონში მონაზონია, მაშინ მცხეთაში ანტიოქიის ტაძრის რესტავრაციის სამუშაოებს ხელმძღვანელობდა, – ასეთი საქმიანობა იშვიათობა

ოთარი, გიორგი – მეუფე ისაიას ნახატი

იყო, იმ ხანად უფრო ინგეროდა ნაგებობები. მან იცოდა ჩვენი განზრახვა და როდესაც ანტიოქიის ტაძარზე მომუშავე კალატოზებს თავისუფალი დღეები გამოუჩნდათ, ორი დღით, ორი კალატოზი გამოაგზავნა ნიქოზში დასახმარებლად. მცხეთიდან ჩამოსულ კალატოზებს გალაგნის მშენებლობაში ვეხმარებოდით, ვაკვირდებოდით, თუ როგორ აშენებდნენ, მაგრამ როდესაც წავიდნენ და მარტო დავრჩით, შევწუხდი, მივხვდი, რომ კალატოზობის ორ დღეში სწავლა შეუძლებელი იყო და დამოუკიდებლად მშენებლობას ვერ გავაგრძელებდით. იმხანად სოფლებებს კარგად არ ვიცნობდით და აღმოჩნდა, რომ ზემო ნიქოზში ორი კალატოზი ყოფილა და ერთიც ქვემოში, მათ როცა გაეგოთ მცხეთიდან ჩამოუყვანიათ კალატოზებიო, თურმე იწყინეს, განა ჩვენ აქ არ ვიყავითო?..

გამოვიდა სამი კალატოზი მშენებლობისთვის, და ნიქოზელ სამ კალატოზს ყოველდღე 60-80 დამხმარე ჰყავდა. პირველ დღეს – როცა საკათედრო ტაძრის დარღვეული გალაგნის აღდგენა დავიწყეთ, თბილისში მომიწია წასვლამ და როცა ვბრუნდებოდი, ვფიქრობდი, ჩემს არყოფნაში, აბა, ვინ რას გააკეთებდამეთქი და როცა ნიქოზში დავბრუნდი, იმდენი საქმე გაეკეთებინათ, თვალებს არ ვუჯერებდი; მოკლედ, გალაგანი მათი დახმარებით ორ კვირაში აღვადგინეთ და ნიქოზელებს სწორედ მაშინ გავეცანიით და დავუახლოვდით.

მერე ჩვენც ვისწავლეთ კალატოზობა. პირველად, როდესაც დამოუკიდებლად გავბედეთ მშენებლობა, აღმოჩნდა, რომ გამოუცდელით ბევრი ტალახი მოგვიზღვია, განზრახვა დღისით ვერ მოვასწარით და კარგია, რომ სავსე მთვარიანი ღამე დაგვემთხვა და ღამის 12 საათისათვის ტალახი კედელს შევანარჯეთო!.. დილით მოვიანახულებთ ნამოქმედარი და მართალი ვითხრათ, მთვარის შუქზე ჩვენი აშენებული კედელი ძალიანაც ღამაზი იყო და ყველაზე მეტად სწორედ ეს ფრაგმენტი მომწონდა ხელმე

დიდი და პატარა ღიახვის ხეობელების მონაწილეობის გარეშე არაფერი გვიკეთებია, როცა აქეთ ცხოვრობდნენ, ერთად ვმრომობდით, საქმე არ არის ისეთი, რომ მათი ხელი არ იყოს შენავლები...

ომი საშინელებაა, მაგრამ არა მხოლოდ საშინელება, მას კარგი მხარეც გააჩნია – ადამიანები, რომ-

ლებიც ვიცნობდით ერთმანეთს და ვისთან ერთადაც ომი და განსაცდელი გამოვიარეთ, ომმა კიდევ უფრო დაგვაახლოვა, ერთმანეთის სხვანაირი ახლობლები გაეხდით და ერთმანეთისადმი უფრო მეტი სიყვარული გაგვიჩნდა.

ეპიკოპოსის სასახლე, სადაც მეუფის რეზიდენციაა ახლა და სადაც ამჟამად ვიმყოფებით, ომამდე აღვადგინეთ. 2008 წლის 7 აგვისტოს ღამით ერთი ბომბი სახურავს დაეცა, ერთი საცხოვრებელთან, ბაღში ჩამოვარდა, ერთი ოთახს მოხვდა, კარგია, რომ ოთახში არავინ იყო.

9 აგვისტოს 2 ბომბი დაეცა ჩვენს საცხოვრებელს; 10 აგვისტოს ზემო ნიქოზში ქართული ჯარი უკვე აღარ იმყოფებოდა, მონასტრის სატრაპეზოში მყოფებს 11 აგვისტოს თვითმფრინავიდან თავზე 32 ბომბი დაგვაყარეს. ოთახში შეიდი ადამიანი ვიყავით და სასწაულად გადავრჩით. მანქანის ავზს ცეცხლი მოედო, მანქანიდან სახლზე ცეცხლი სწრაფად გადავიდა, ნიავი უბერავდა და სიმხურვალე ეპისკოპოსის სასახლის სახურავს მისვდა, რასაც 14 წელი ვეწვალეთ, ჩვენ თვალწინ რამდენიმე საათში განადგურდა.

ომამდე აღდგენილ ეპისკოპოსის სასახლეში არქეოლოგია არასოდეს ჩატარებულა. სასახლეს, სამხრეთით, ქვედა სართულზე, ორი პატარა სარკმელი ჰქონდა, რომელიც მიწით იყო ამოვსებული, მაგრამ აქ რომ სარდაფი არსებობდა, ამაში ვერასოდეს დავრწმუნდებოდით, სასახლე თვითმფრინავიდან რომ არ დაებომბათ და ხელმეორედ შესაკეთებელი არ გამხდარიყო. ომის შემდეგ სასახლის შეკეთება არქეოლოგიით დავიწყეთ. სარდაფი რომ გვაქვს, ნამდვილად შეიძლება ომსა და თვითმფრინავის იმ პილოტს ვუმაღლოდეთ, რომელმაც თავზე ბომბები გადმოგვაყარა!..

21-ე საუკუნეში ადამიანები ბარიერებს ქმნიდნენ, კედლებსა და მავთულხლართებს აგებდნენ, იმისათვის, რომ ერთმანეთთან აღარ მივიდნენ. ძალიან უცნაურია, იმის ნაცვლად, რომ დაახლოვდნენ, ერთმანეთს გული გაუხსნან, რომ სხვებსაც მისცენ მათთან მისვლის საშუალება!.. ნათქვამია – „ვინ მოყვარესა არ ეძებს, იგი თავისა მტერიაო“. უნდა ვეძებდეთ მოყვარეს, უნდა ვპოულობდეთ ერთმანეთს და ჩვენ ვეძებთ და ვპოულობთ კიდევ!.. მე მგონია, რომ გამოგონილი ჯებირები მუდმივად ვერ იარსებებს, აუცილებლად გაიხსნება და ადამიანები შევძლებთ ერთმანეთთან მისვლას, ერთმანეთის სიხარულისა თუ მწუხარების გაზიარებას.

ძალიან მოხარული ვართ, რომ დევნილებაში მყოფებს დარბაზში გხედავთ! ვიმედოვნებთ, რომ ეს საღამო სულიერად გაგვამხნევეთ და გაგვაძლიერებთ!..

ჩვენი დიალოგი სპექტაკლის შემდეგაც გაგრძელდა. მეუფე ისაიას ვთხოვეთ, საკუთარი ცხოვრებაზე მოეთხრო...

– დავიბადე წალენჯიხაში, მამას მირდატი ერქვა, დედას – გუგუშა, რომელიც მოგვიანებით მონათლა და სახელად ნინო დაერქვა.

საბჭოთა კავშირის დროს ვინმეზე რომ იტყოდნენ, პატიოსანი კომუნისტიაო, საწყალ კაცს ნიშნავდა, რადგანაც ნაპარავს სახლში არ მიიტანდა, იმ დროს კი ადამიანი სხვანაირად ვერ გამდიდრდებოდა; მაშინ კომუნისტობა თავისთავად არ ნიშნავდა პატიოსნებას ასეთი თითოთი საჩვენებელი „პატიოსანი კომუნისტი“ რაიონში რამდენიმე იყო და მათ შორის მამაჩემზეც იტყოდნენ ხოლმე – პატიოსანი კომუნისტიაო... დღეს ჩემთვის მამის იმდროინდელი „სისაწყლე“ და პატიოსნება ძალიან ძვირფასია!..

მამას ჭადრაკის თამაში უყვარდა, კარგად თამაშობდა, გამოწერილი ჰქონდა საჭადრაკო ჟურნალ-გაზეთები. მე და ჩემი სკოლის ამხანაგებს ჭადრაკის თამაში გვასწავლა, ეტიუდებს გვარჩევინებდა და სახლში იმართებოდა შეჯიბრებები, პირველ ადგილზე 50-კაპიკიანი პრიზი იყო დაწესებული, რომლის მფლობელიც მამა ხდებოდა ხოლმე, მხოლოდ ერთხელ მოუუგე ფინალი და ბავშვებმა ძალიან გავიხარეთ, პრიზი რომ დავისაკუთრეთ...

დღეს სკოლის დაწყებითი კლასების და ასევე – ჩემი მასწავლებელიც იყო. დედამ იცოდა კერვა, ქარგვა, 5 და-მმანი გაგვზარდა, მისი ნახელავი გვეცვა და გვემოსა; სახლში გვექონდა ხელით ნაქარგი და შეკერილი ულამაზესი მაგიდისა და სკამების გადასაფარებლები; სახლის კედლები – ჩიტებიანი და ყვავილებიანი ნაქარგობებით იყო მორთული.

ბავშვებთან მუშაობა უდიდეს სიხარულს ანიჭებდა, მათ ლამაზ წერას ასწავლიდა – ჯერ ფანქრით ლამაზად გამოუხაზავდა ასოებს, მოსწავლეებს კი კალამი ზედ უნდა შემოეტარებინათ და, როგორც წესი, ყველამ კარგი წერა იცოდა; ასწავლიდა ლექსებს, მხატვრულ კითხვას, ხატვას. დედას სკოლაში ბაღის ასაკიდან დაეყავი. ხატვა მიყვარდა და მეც სკოლის გაკვეთილებზე ვიჯექი და ვხატავდი...

– წალენჯიხის სკოლა-ინტერნეტში სწავლობდით...

– დიას, თავიდან წალენჯიხის სკოლა-ინტერნეტში ვსწავლობდი, სადაც დედა იყო დაწყებითი კლასების მასწავლებელი, შემდეგ პირველ საშუალო სკოლაში განვაგრძე სწავლა და თან პიონერთა სასახლეში ხატვის წრეზე მივედი.

იმ წელიწადს მოხდა ისე, რომ თბილისის პიონერთა და მოსწავლეთა სასახლე აწყობდა ღონისძიებას, ჯერ რეგიონებში არჩევდნენ 10 – 10 ბავშვს, შემდეგი ტურისათვის კი ბავშვებს თბილისის პიონერთა სასახლეში იწვევდნენ. სამეგრელოში შერჩეულ ათ ბავშვს შორის მეც აღმოვჩნდი, თბილისში კი მესამე ხარისხის ლურჯი დიპლომით დამაჯილდოვეს. ეს მაშინ გარკვეულ წარმატებად ჩაითვა და იქნებ ჩემი ხატვის სიყვარულსაც სხვანაირი ფრთები შეასხა, თანაც ჩემმა უფროსმა დამაც, რომელიც იმხანად სტუდენტი იყო, ლენინგრადიდან ერმიტაჟის ძალიან კარგი ნახატებიანი დიდი ალბომი და სამხატვრო ეტიუდნიკი ჩამომიტანა. დილით რომ გავიღვიძე, საჩუქრები უკვე მელოდებოდა, ხის ყუთი, რომელიც იდო, არ ვიცოდი, რა იყო და ეს სახატავი მოწყ-

ნიკა, მათე – მეუფე ისაიას ნახატი

ობილობა ეტიუდნიკი აღმოჩნდა, რომელშიც ზეთის საღებავები და ფუნჯები იყო ჩალაგებული. ეს ჩემთვის იყო დიდი სიხარული. მახსოვს, პირველი ნახატები ზეთის საღებავებით ფანერაზე როგორ დავხატე – ის ნახატები უფრო ამოსუნთქვასა ჰგავდნენ, თითქოს უფრო დაიბადნენ, ვიდრე დავხატე, არაფერი ისეთი განსაკუთრებული, მაგრამ ჩემი სახლისა და ეზოს მცენარეები და ხეები იყო...

მე-9 კლასიდან თოიძის სამხატვრო ტექნიკუმში ჩავირიცხე. იქ სამი წელი ვსწავლობდი. შემდეგ მინდოდა სამხატვრო აკადემიაში გამეგრძელებინა სწავლა, გამოცდებისთვის ხატვაში მოსამზადებლად მასწავლებელიც მომიძებნეს, რაშიც ვფიქრობ, რომ ძალიან გამიმართლა, ერთი წელი სახელოსნოში გრაფიკასა და ფერწერაში ვმუშაობდი – სწავლის საფასურს, შელაგათიან ფასს ვიხდიდი. პირველ წელს გამოცდები გამოვტოვე, რადგანაც ტექნიკუმიდან ან წითელი დიპლომი უნდა მქონოდა, ან ორი წლის მუშაობის სტაჟი. მეორე წელს ხატვის მასწავლებელთან ვერ ვივლიდი, რადგანაც თანხას ვეღარ გადავიხდიდი, უბრალოდ, ხატვის მასწავლებელთან – თემურ მაჭავარიანთან – ზაფხულის ნამუშევრები მივიტანე; არც მითქვამს, რომ უსახსრობის გამო მასთან ვეღარ ვივლიდი, თვითონვე მიხვდა. მეჩხუბასავით,

მეუფე ისაია და იზა ვეფხვაძე

მიტხრა, აუცილებლად უნდა იარო ხატვებზეო, ჩვენ ხომ მეგობრები ვართ, არ მინდა შენი არც თანხა და არც არაფერი!..

იმ წელს, ჯერ სამხატვრო აკადემიაში ვაბარებდი გრაფიკაზე, შემდეგ პუშკინის ინსტიტუტში ხატვა-ხაზვაზე... გამოცდებიდან ჩემთვის ასეთი დასკვნა გამოვიტანე, რომ მე იქ პროტექციისა ან ფულით „საქმის ჩაწყობის“ გარეშე ვერ მოვხვდებოდი. შვიდი წლის განმავლობაში სახლში ვამბობდი, წელს ვემზადები და გავალ გამოცდებზე-მეთქი, სახელოსნოებში ვმუშაობდი ჩემს მეგობარ-მასწავლებელთან ერთად და გამოცდებზე კი აღარ გავდიოდი. შემდეგ მულტიპლიკაციის სტუდიაში მიმიყვანეს სამუშაოდ, სადაც შინაურულ გარემოში აღმოვჩნდი, სადაც მულტფილმ „ბაბილინაზე“ მიმდინარეობდა მუშაობა. „ბაბილინა“ იყო პირველი მულტფილმი, რომლის გრაფიკულად დამუშავებაში ვეხმარებოდი. მაშინ ანიმაციური ფილმების სტუდიის მხატვრული ხელმძღვანელი იყო ბატონი გელა კანდელაკი და იგი თეატრალურ ინსტიტუტში სწავლისთვის ანიმატორების ახალ ჯგუფს აყალიბებდა. აქაც ძალიან გამიმართლა, ბატონ გელა კანდელაკს რომ შევხვდი, თორემ მე სტუდენტი ალბათ არასოდეს გავხდებოდი და ანიმაციის ხელოვნებასაც ალბათ ვერ ჩავუღრმავებოდი

ჩემი თეატრალურ ინსტიტუტში სწავლა რთულ დროს დაემთხვა, „პერესტროიკა“, ეროვნული მოძრაობა, რომელიც თავიდან ძალიან სასიამოვნო იყო, რაც შემდეგ დაპირისპირებაში გადაიზარდა, რასაც სამოქალაქო ომი მოჰყვა, ომი აფხაზეთსა და სამაჩაბლოში იყო ნგრევა და გაპარტახება, ერთმანეთის გასაკილად სალანძღავად თავს არ ზოგავდნენ, თითქოს ამითი ამოწმებდნენ სამშობლოსა და ქვეყნის სიყვარულს. მაშინ მე ჩემთვის გადავწყვიტე, რომ სამშობლოსა და ქვეყნის სიყვარული არის შრომა და საკუთარი საქმის შეძლებისდაგვარად კარგად კეთება. სწავლა ოთხ წელიწადში უნდა დაგვესრულებინა, მაგრამ სადიპლომო ნაბუშეგარი, – ათწუთიანი ანიმაციური ფილმი – მხოლოდ მეშვიდე წელს, 1993 წელს დავიცავით, რადგანაც იყო უტრანსპორტობა, უშუქობა და კიდევ ბევრი სხვა რამ, რაც ძალიან გვიშლიდა ხელს მუშაობაში. ენერგია, რაც ამ ათწუთიანი ფილმის გაკეთებაზე დაიხარჯა, ალბათ ჩვეულებრივ დროს სამ ფილმს მაინც ეყოფოდა.

მორწმუნე ინსტიტუტში სწავლის დროს გავხდი და 1986 წელს მოვინათლე. მანამდე წალენჯიხის ეკლესიის ამოქმედებაში მივიღე მონაწილეობა. ინსტიტუტის დამთავრების შემდეგ სწავლის გაგრძელებას სასულიერო აკადემიაში ვფიქრობდი, მაგრამ 1993 წელს, უკვე შეიზადებული ვიყავი მონასტერში წასასვლელად და და ჩემი სამონასტრო ცხოვრება აფხაზეთიდან დავიწყე მეუფე დანიელის (დათუაშვილი) ხელმძღვანელობით. აფხაზეთში ბოლო მშვიდობის დროს ჩავედი, შემდეგ იქ ომი განახლდა.

27 სექტემბერს, სოხუმის აღების დღეს, გამოვედით სოხუმიდან და დევნილებთან ერთად საკენი-ჭუბერის უღელტეხილზე გადმოვედით, ერთი ღამე – საშინელ

სიცივეში – ტყეში გავათენეთ და დღისით ჩავედიტ ჭუბერში. მეორე ღამეს უღელტეხილზე მოთოვა და ხალხი გზადაგზა იყინებოდა... ჭუბერში – როგორც შეგვეძლო – წითელ ჯვართან ერთად, დევნილებს ვეშველებოდით. რვა დღის შემდეგ, როცა ვითარება განიმუხტა, თბილისში ჩამოვედით და მისმა უწმინდესობამ აფხაზეთის ეპარქიის ეპიკოპოსს დროებით რეზიდენციად და სასულიერო პირებს სამოღვაწეოდ მარტყოფის მამათა მონასტერი განგვიწესა. აქ ყოფნის დროს მოხდა ჩემი ბერად აღკვეცაც, დიაკვნად ხელდასმაც და მღვდლობაც, ერთი წელი მარტყოფის მამათა მონასტრის წინამძღვარის მოვალეობასაც ვასრულებდი, მისი უწმინდესობის ლოცვა-კურთხევით.

– 1995 წელს უკვე მოხდა თქვენი ეპისკოპოსად ხელდასმმა. სწორედ 1995 წლიდან, ნიქოზისა და ცხინვალის ეპარქიაში ხართ. საზღვარი აქედან 1 კილომეტრშია გავლებული...

– ეს ადგილი განსაკუთრებულია – ზემო ნიქოზის ამალეების სახელობის ტაძარში დაკრძალულია საქართველოს პირველი მოწამე, ეროვნებით სპარსი, წმინდა პირველმოწამე რაჟდენი (მე-5 საუკუნე).

– ნიქოზის საგანმანათლებლო ცენტრის – ხელოვნების სკოლის არსებობა საოკუპაციო ხაზთან, ხელოვნურ ბარიერთან, ხელოვნება იმედის სხივით არის... 500 მეტრშია ცხინვალი, სანატრული ქალაქი...

– წმინდა ალექსანდრე ოქროპირიძის სახელობის ხელოვნების სკოლაში 100-ზე მეტი ბავშვი სწავლობს. ომამდე გვქონდა ბავშვებთან შეხვედრები. არსებობდა ანიმაციური ფილმებისათვის პატარა სტუდია, რომელიც ომის დროს განადგურდა. ომის შემდეგ გამოგვიჩნდნენ პოლონელი მეგობრები, რომლებთან ერთადაც 2009 წელს ანიმაციის სტუდიის აღდგენის პროექტი განვახორციელეთ, 2010 წელს კი – ხელოვნების სკოლის განვითარების პროექტი. აპარატურა თუ სასწავლო აუცილებელი მოწყობილობა მათი დახმარებით შევიძინეთ. არ გვქონდა სკოლისათვის ნაგებობა და მეცადინეობებს – ომს გადარჩენილ – პატარა ზომის სამრეწლო სახლში ვატარებდით. გორის გუბერნიის დახმარებით სკოლისათვის ბაღის მიტოვებული და დაზიანებული შენობა გადმოგვეცა. ევროპული ორგანიზაცია KOBERM-ის დახმარებით – ნაწილობრივ – შეკეთდა სკოლის შენობა. იაპონიის საელჩოსა და სახელმწიფოს დახმარებით შეკეთება დავასრულეთ; საზოგადოება „საქართველოს ამერიკელი მეგობრების“ დახმარებით კი სკოლაში გათბობა გავაკეთეთ.

ნიქოზის ხელოვნების სკოლაში 100-ზე მეტი ბავშვია, რომლებიც ნიქოზისა და მისი მიმდებარე სოფლებიდან მოდიან, საშუალო სკოლაში გაკვეთილების დამთავრების შემდეგ ჩართულები არიან სხვადასხვა წრის მუშაობაში. გვაქვს – ხატვის, ქარგვის, ჩრდილების თეატრის, ანიმაციის, ხალხური სიმღერებისა და საგალობლების, ცეკვის, ინგლისურისა და რუსულის წრეები.

სკოლის ბიბლიოთეკაში საკმაოდ კარგი წიგნები

მოგვიგროვდა და ვცდილობთ, გვკონდეს ლიტერატურული, თუ სხვა შეხვედრები. გაკეთდა მეკლდეურობისათვის სავარჯიშო კედელი, ბავშვებმა სპორტულ შეჯიბრებებშიც მიიღეს მონაწილეობა და ჰქონდათ გარკვეული წარმატებები. სასწავლო წლის ბოლოს ბავშვები წარმოადგენენ ხოლმე, თუ რა გააკეთეს მთელი წლის განმავლობაში.

ნიქოზის ხელოვნების სკოლიდან სამი ბავშვი თბილისის მუსიკალურ სემინარიაში წარიგზავნა. ერთი მათგანი სრული დაფინანსებით ჩაირიცხა თბილისის მუსიკალურ კონსერვატორიაში და ოპერის თეატრში ჰობოის საკრავზე მუსიკოსადაა მიწვეული..

– ერთხანს გადასული იყავით ახალგორში...

– გადასვლა არ ეთქმის, ეს ჩვენი ეპარქიაა, მე იკოთში ვარ ჩაწერილი, ასე ვთქვათ იკოთელი ვარ და აქ ჩვენ ვვაქვს მამათა, დედათა მონასტრები; ღვთისა და ეკლესიის მიერ დამეგალა ამ მხარეში მსახურება და მეც, როგორც შემოიღია, ვემსახურები. აგვისტოს ომის შემდეგ ვითარება შეიცვალა, ახალგორის რაიონში უნებართვოდ ვეღარ შევა ადამიანი, თავიდან საკმარისი იყო ნოტარიუსით დამოწმებული პირადობის მოწმობა, შემდეგ მე-9 ფორმა შემოიღეს, ამჟამად კი „სპრააკა“ არის საჭირო, ურომლისოდაც თავიანთ სახლებშიც კი ვერ მიდიან ადამიანები... „სპრააკის“ შემოღების დროისათვის, როდესაც ჩემს ძველ საბუთს ვადა ეწურებოდა, რაიონში დავრჩი და ახალი საბუთის მიღებას ორ წელიწადსა და შვიდ თვეს ველოდებოდი...

– თქვენი დამოკიდებულება კონფლიქტისადმი?

– ვფიქრობ, დაუძლეველი, გადაულახავი სირთულეები არ არსებობს. ამის მაგალითი უახლოეს წარსულშიც გვაქვს. გერმანიაში რაც მოხდა, ამაზე საშინელება რა უნდა მომხდარიყო? ვინმე იფიქრებდა, რომ მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ გერმანიას ვინმე დაელაპარაკებოდა? მაგრამ არცთუ ისე დიდი დროა გასული მას შემდეგ და მიწასთან გასწორებული გერმანია ფეხზე დადგა და იგი დღეს ევროპაში ერთ-ერთი მოწინავე ქვეყანაა, ამჟამად ყველასთვის სასურველია და სასარგებლო მასთან ურთიერთობა და მეგობრობა.

თუკი გერმანიაში შეიძლება ასეთი სასიკეთო ცვლილებები ასეთ მოკლე დროში მომხდარიყო და ყველასთვის ასეთი სასურველი ქვეყანა გამხდარიყო, ე. ი. სხვაგანაც არის ეს შესაძლებელი. მაგრამ ერთი კია, მათ თავიანთი დიდი შრომისა და მოთმინების ფასად მოიპოვეს ასეთი მდგომარეობა და უღარდ-ელობით არ მიეცათ იგი და ვერც სხვა მიიღებს თავისთავად, შრომის, სწავლისა და მოთმინების გარეშე.

ასე ახლოს მცხოვრებ ხალხს, – ოსებსა და ქართველებს – ურთიერთობა არა ჰქონდეთ ერთმანეთთან, შეუძლებელია, ეს აბსურდული ვითარება დაუსრულებლად ნამდვილად ვერ გაგრძელდება, მით უმეტეს, ამდენი ნათესაური კავშირი და შერეული ოჯახნია ქართველებსა და ოსებს შორის დაუსრულებელი მტრობაც შეუძლებელია და, ვფიქრობ, რომ ეს

ნიკოლოზი – მეუფე ისაიას ნახატი

აბსურდული ვითარება ადრე თუ გვიან დასრულდება. ოსები ახლაც მრავლად ცხოვრობენ აქეთ მხარეზე, ცხინვალშიც არიან დარჩენილი ქართველები. მეც მყავს ოსი გვარის ნათლულები და იმის ხაზგასმა, თუ ვინ ოსია და ვინ ქართველი, სრულებით უადგილო მეჩვენება, ადამიანი უფრო თავისი ღირსებით უნდა ფასდებოდეს და არა თავისი წარმომავლობით. ჩვენი საერთო ქრისტიანული სარწმუნოებაც ასეთია, რომელიც არღვევს ჯებირებსა და ბარიერებს, ადამიანურ ურთიერთობებს აგებს არა ეთნიკური და რასობრივი ნიშნით, არამედ ადამიანური ღირსებითა და ფასეულობებით.

P. S. ინტერვიუ მზად მქონდა, როცა ნიქოზის მცხოვრებმა, პოეტმა თამარ მეტრეველმა უმცროსი ვაჟის – ნიკოლოზის სურათი გამომიგზავნა და მომწერა, რომ მეუფე ისაიას დახატული იყო.

„მეუფე ისაია უზომოდ კეთილი და თავმდაბალია, საოცარი იუმორის გრძნობა აქვს, ხშირად ხუმრობს, ბავშვივით ალალია, ბავშვებთან შეუძლია ითამაშოს, ხატოს, ძერწოს, იმღეროს და იგალობოს,

იმ დღით, როცა ნიკოლოზს ხატვის გაკვეთილი ჰქონდა, დაწყებამდე იგი სკოლის ეზოში დარბოდა და თმა აეჩეჩა, გაკვეთილზეც ასეთი შევიდა და მეუფე რომ დაინახა, უნებურად, თმის გასწორება დაიწყო (მათ ხატვას ვანო მასწავლებელი ასწავლის, რომელმაც გულის ოპერაცია გაიკეთა და შორ მანძილზე ვეღარ მგზავრობს). მეუფეს უთქვამს ნიკასთვის, გაანებე თმებს თავი და სკამზე მშვიდად დაჯექიო. შემდეგ კი დახატა...

მეუფემ ასევე დახატა კოტე თედევეისა და პელო გვარაძის ექვსი შვილი. ისინი ძალიან ცელქები, მაგრამ კეთილები და ნიჭიერები არიან, ხატავენ, მღერიან, ცეკვავენ, უკრავენ... მათი უფროსი ძმა ოთარი, თბილისში ორკესტრში უკრავს. პატარა მართა კი პატრიარქის და მეუფის ნათლულია. ჩემი ნიკოლოზიც პატრიარქის ნათლულია“...

თამარმა, ჩვენი თხოვნით, ეს ნახატები გადმოგვიგზავნა.

თარგმანი

ფიქროსი

სპარსულიდან თარგმნა
ბელა შალვაშვილმა

„შაჰ-ნამე“

(ნაწყვეტი)

„შაჰნამე“ მე-10-11 საუკუნეებში მოღვაწე დიდი ირანელის – ფირდოუსის ქმნილებაა. მის თარგმნაზე ბელა შალვაშვილი 33 წელი მუშაობდა. გამომცემლობა „მერიდიანმა“ ახლახან დაიწყო „შაჰნამეს“ გამოცემა და იგი ცხრა ტომად გამოვა. გთავაზობთ მცირე ნაწილს „შაჰნამეს“ ერთი წიგნიდან, რომელსაც „მანუჩარი“ ჰქვია.

როდესაც მნათობს შემოჰხვია ღამემ ხელები,
მაგრად ჩაკეტა ქალმა თვისი განსასვენები...

მსახურები კი გაეშურნენ ზაალის ხმობად,
იციან, უხმობთ ერთურთისკენ ერთურთის
ტრფობა.

მოეშურება ზაალ მეფე სიამით, თრთოლით,
ასრულდა... ახლა უნდა ნახოს თავისი სწორი.

აგერ ის ვარდისსახიანიც სასახლის ბანზე, –
ოქროქსოვილი უციმციმებს წერწეტა ტანზე.

დაინახა და მიიძალა ღრუბლებში მთვარე.
ქალით მოგვრილი ნათელილა ეფინა არეს.

რა მომავალი ფალავანი დალანდა შორით,
რუდაბემ იცნო, მყის შეიცნო თავისი სწორი.
განახენა ბაგე... ქალის ბაგეს ვარდნარი
მოსავს...

კეთილი იყოს, ამბობს მეფევ, შენი აქ მოსვლა!

გწყალობდეს ქვეყნის შემოქმედი, მაღალთა
სწორო,
მთელი სამყარო ფერხთა შენთა მტვერია
მხოლოდ!

ვგრძნობ ისწრაფოდი ტრიალ ველზე ქარების
დარად,
თუ დაილაღე, გრძელი გზა თუ გაშორებს
კარავს!

ოდეს ჩაესმა ზაალ მეფეს საამო ბგერა,
აიხედა და, ქალწულს ვეღარ მოსწყვიტა
მზერა.

ხედავს: შუქს აფრქვევს, შუქი ისევ მასთან
ბრუნდება
იფიქრა, მიწა თუ იქცაო იაგუნდებად.

უთხრა მთვარეო, ქება უნდა შევკადრო უფალს,
რომ დედამიწას მოეველინა შენებრი ტურფა!

რამდენი ღამე ვლოცულობდი, მნათობებს,
ზენას,
ვთხოვდი მენახე... მხოლოდ ეს თუ
მომგვრიდა ლხენას.

რადგან არ მომკლა შემოქმედმა, შენს უნახავი,
ამიერიდან სანატრელი არ მაქვს ახალი.

ახლა კი ბანზე რანაირად ამოვალ მითხარ! –
თუ ასე შორით კიდეც უნდა ვიწვოდე,
დიღხანს?

ფერიამ რა ეს გაიგონა, შეესხა ფრთები,
არც კი დაფიქრდა, ძირს ჩაუშვა დაწნული
თმები.

მუშკის სურნელი დაეღვარა არე-მიდამოს,
ზაალ ბნდებოდა, მისდიოდა ფერი მი და მო.

იკლაკნებოდა ნაწნავები, ვითა გველები,
ზაალის მკერდზე იბნეოდა ნაზი ფერები.

უყურა ქალმა, მერმე ისევ განახენა ლალი,
ლომო, ნაწნავებს ჩასჭიდეთ, ძლიერი
ბრჭყალი.

ჩაეჭიდე და ამოჰყევი, თვალთა სიშავე
შორი მკლავს შენი... და თმაც ამაღ
ჩამოვიშალე.
მუშკ-ამბრის წყებას ბაგეებით შეეზო ვაჟი,

ბანზე შეიგრძნო ქალმა კოცნა მწველი და
ნაზი...

უფრო ადვილად, უთხრა გულში გავიყრი
ისარს,
ამა საქმეს კი მზეო ჩემო, ვერაფრით ვიზამ...

როგორ იფიქრე, მოგაყენო ტკივილი, მზეო,
უშენოდ ისეც ვერა და ვერ ვზეობ და
ვმხნეობ.

ქამანდი ტყორცნა, კოშკის გუმბათს გამოსდო
ყუფლი,
ბანზე მოექცა ფალავანი ამაყი, ურჩი.

ფერია მოდის, ეგებება ლოცვა-სალამით...
ორთავეს უცებ გადაეყარა გულის ვარამი,

ხელი ხელს მისცეს, ერთურთს მზერა
ესროლეს მწველი
და გადაეჭდო ორი შმაგი, ტრფიალი ხელი.

ვნებით მთვრალეები ძირს დაეშვნენ, დატოვეს
ბანი,
ბანგნასვამივით ბარბაცებდნენ, უთრთოდათ
ტანი.

მერმე სასახლეს შინა დასხდნენ, განიძქრა
მწუხრი,
მხეველებმა კრძალვით მოიყარეს იმათ წინ
მუხლი.

ცამდე ამაღლდა ზაალისთვის სასახლის ჭერი,
ბნელასა ჰგვრიდა ქალის სახე – აყიყის ველი.

საყურეები, ვით ნიავეთ ტირიფის ტოტი
თრთოდა... და კრთოდა ტანი მისი მოსილი
ძოწით.

ზაალი ტყვეა, ტრფიალებით დალდასმულია,
წყაროა ქალი... მას კი მწყურვალს წყალი
სწყურია.

შეეხებოდნენ ზაალის თმებს რუდაბეს
თმები, –
ითანგებოდა მეტის ძალით ზაალი ვნებით.

ღვინო, ამბორი. ვარდის წყალი, ნაბიდი, თარი,
გადარევას და ტრფიალებას არ უჩანს

ზღვარი...

მერმე, უეცრად, რა იფხიზლეს დილის საართო,
ამოსახილველს აგრერიგად ეტყვის ზაალი:

თუკი ჩვენს ამბავს მანუჩარი შეიტყობს
სხვისით,
გადირევა... არემარეს აიკლებს რისხვით.

გაწყრება, ვიცი, მამაჩემიც, ცნობილი გმირი,
ჩამიმწარდება შენთან ყოფნის წუთები
ტკბილი...

მაგრამ მე მზად ვარ, შემოგწირო სული,
სხეული,
უკეთუ, შენ ხარ მშვენიერი, ჩემი რჩეული.

ვფიცავარ გამჩენს-დამბადებელს, ამ
კეთილ დღესა,
შევევედრები შემოქმედს და გავიტან
ჩემსას –

გული მოუღბოს მანუჩარს და ჩემს
კეთილ მამას,
არსთა გამრიგეს დღენიადაგ ვენუკვი ამას.

ვილოცებ, საამს გადაეყაროს გულიდან რისხვა,
არ დააბნელოს ჩემი წილი სინათლე ნისლმა.

ჩემს დაუფლებას, აჰა ღმერთის წინაშე
გეტყვი,
ვერავინ შეძლებს, ქვეყანაზე ზაალის მეტი.

იგი გვირგვინის დამამშვენი, მძლავრი, ჭკვიანი,
ვიტყვი: იგია ოდენ ჩემი, საქმემზიანი.

მიმოიღვარა სატრფიალო სიტყვა მრავალი,
განსჯა-გონებას დაეკარგა გზა და სავალი.

მძლავრობდა ვნება... ამნაირად გათეთრდა
ღამე,
გათენებამდე ღამე, ალბათ, ითვლიდა წამებს.

და აი, დადგა დრო გაყრისა... საყვირი ყვირის,
ბროლი იმსხვრევა ნარგიზთაგან... ორივე
ტირის.

ძლივსლა იაზრა ზაალმა და თოკით დაეშვა,
მიბარბაცებდა... დაემონა სევდა-კაეშანს.

სახბაი ესენინი

რუსულიდან თარგმნა
ვახტანგ თევდორაძემ

წერილი ქალთან

თქვენ გახსოვთ,
თქვენ, რა თქმა უნდა, კარგად გახსოვთ,
როგორ ვიდექი კედელთან საწყლად,
აღელვებული დააბიჯებდით ოთახში ჩემ წინ
და საყვედურებს მახლიდით მკაცრად.
თქვენ ამბობდით, რომ დროა დავშორდეთ,
რომ ძლიერ გტანჯავთ უთავბოლო ჩემი ცხოვრება,
რომ დროა საქმეს მოჰკიდოთ ხელი,
ჩემი ხვედრი კი არის ისევე ფსკერზე დაშვება.
ჩემო ძვირფასო!
თქვენ მე არასდროს არ გეყვარებივართ
და არ იცოდით, რომ ხალხის ბრბოში
მე ვიყავ, ვითარც ცხენების რემა,
ქანცგაწყვეტილი, მყოფი ჭაობში.
თქვენ არ იცოდით, რომ ქარიშხალს ვერ განვერიდე
და, რომ ბურუსში გარკვეული არ მქონდა კიდეც,
სად ვარ ამჟამად
და ბედისწერა სად მიმაქანებს.
პირისპირ მდგომის ძნელია სახის გარჩევა კარგად,
დიდის დანახვა შეიძლება შორიდან ცქერით,
როცა ზღვა ღელავს და ტალღები აზვირთებულან,
სავალალოა ზღვაში მყოფი ხომალდის ბედი.
დედამიწაა ხომალდი დიდი
და დიდებულად ვილაცამ უცბად,
ქარიშხლისაკენ მიმართა იგი,
ახალ ცხოვრების დასამკვიდრებლად.
ვინ არის იგი, მღელვარე ზღვაში,
ვინც დიდ გემბანზე არ წაქცეულა?
მხოლოდ რჩეულებს, ნაწრთობი სულით,
შეეძლოთ მტკიცედ ფეხზე დარჩენა.
მეც სწორედ მაშინ,
ქუხილში, ზათქში,
გაურკვეველი მომხდარის არსში,
რომ არ მეცქირა წაქცეულთათვის,
დაბლა დავეშვი გემის ტრიუმში.
ეს ტრიუმი კი იყო ღუქანი
და თავდახრილმა ჭიქაზე არყით,
მე იქ ვიპოვე ნუგეში, შვება,
რომ არ მქონოდა არავის დარდი.

ჩემო ძვირფასო,
მე თქვენ გტანჯავდით,
დალღილ თვალებში გქონდათ ნაღველი,
რომ მე თქვენს თვალწინ დაუფარავად
ჩემ თავს ვფლანგავდი მთვრალთა დებოშში.
თქვენ ვერ იგრძენით, რომ ქარიშხალს ვერ გან-
ვერიდე
და, რომ ბურუსში გარკვეული არ მქონდა კიდეც,
სად ვარ ამჟამად,
ბედისწერა სად მიმაქანებს.
გავიდა წლები,
ახლა სხვა დროა,
ძველი ფიქრების ყავლიც გავიდა...
და საზეიმო სუფრაზე გულით
მე ვადღეგრძელებ გემის კაპიტანს.
ღღეს მომეძალა ნაზი გრძნობები,
ვისხსენებ მე თქვენს სევდიან დაღლას
და ახლა მინდა, რომ თქვენ გაუწყოთ,
ვინ ვიყავ მაშინ და ვინ ვარ ახლა.
ჩემო ძვირფასო!
მე მიხარია,
რომ თქვენ მოგიტხროთ ჩემი ამბავი,
მე გადავურჩი უფსკრულში ვარდნას
და საბჭოეთის ვარ თანამგზავრი.
მე აღარა ვარ, ვინც ვიყავ უწინ,
არ დაგტანჯავდით ვით იყო ადრე...
და თავისუფალ შრომის დროშისთვის
მზარ ვარ ვიარო თვით ლამანშამდე.
გთხოვთ მაპატიოთ,
კარგად ვიცი, თქვენც შეიცვალეთ
და ცხოვრობთ ახლა ერთგულ ქმართან მშვიდი
ცხოვრებით,
სულ არ გჭირდებათ გახსენება ჩვენი წარსულის
და თავად მეც კი ოდნავადაც აღარ გჭირდებათ.
იცხოვრეთ ისე,
ვით გაგიძღვებათ ვარსკვლავი ბედის,
მშვიდად და წყნარად,
ბადის ჩეროში ახალი ყოფის,
მოგესალმებათ მუდამ თქვენთან ფიქრებით მყოფი
ნაცნობი თქვენი.
ს. ესენინი.

* * *

ცულლუტად ნუ მიცქერ,
ხელეებს ნუ აწვალე,
აღარც კი მახსოვხარ,
სხვისას ვეტრფი თვალეებს.

შენ თვითონ იცი,
კარგად იცი, რომ
შენთან არ მოვსულვარ
და არც ნახვას გთხოვ.

ჩაუარე შენს სახლს,
გული არ სწუხს დარდით,
სარკმელში შეხედვა
მომინდა სულ წამით.

● ● ●

გალაკტიონ ტაბიძე

ქარი ქრის

ქარი ქრის, ქარი ქრის, ქარი ქრის
ფოთლები მიჰქრიან ქარდაქარ
ხეთა რიგს, ხეთა ჯარს რკალად ხრის
სადა ხარ, სადა ხარ, სადა ხარ.
ისევ წვიმს, ისევ თოვს, ისევ თოვს
ვერ გპოვებ ვერასდროს, ვერასდროს
შენი მე ხატება დამღევს თან,
ყოველთვის, ყოველ დროს, ყოველგან...
შორი ცა ნისლიან ფიქრებს ცრის,
ქარი ქრის, ქარი ქრის, ქარი ქრის.

Галактион Табидзе

Ветра стон

Ветра стон, ветра стон, ветра стон,
Листья мчатся по ветру кувыркком,
Ряд деревьев он сгибает как дугу,
Я тебя не найду, не найду.
Дождь опять, снег опять, снег опять,
Ты ушла навсегда где-то вспять,
Только образ милый твой, он со мной
И везде, и всегда, и опять.
Свод небесный мысль туманную с неба сеет
Ветер стонет, ветер стонет, ветер реет.

თარგმნა ვახტანგ თევლორაძემ

პოეზია

ნიმო ახსენაშვილი

დიდი ქორწილი

დამაგვიანდა ყველა მეჯლისზე,
ყველა მეჯლისზე დამაგვიანდა,
რადგან ნიადავ
იმ დიდ ქორწილზე ვფიქრობდი მხოლოდ...
აი, მოწვევაც გამოგზავნეს
ბოლოს და ბოლოს.
ბევრი ვეცადე, რომ სამოსელი
საქორწინო მცემოდა მე იმ დღეს;
მერე შევიტყვე:
წვეული იყო საკმაოდ ბევრი
და მეც იმათში.
აქ გახსნეს ქვევრი,
საოცარი დიოდა ღვინო,
მაგრამ სასმურს სანამ ავწვევდით,
შემოვიდა სახლის პატრონი,
სუფრის ბატონი
და მამა ძისა
და ბრძანა:
„ვისაც არ ჰმოსავეს სამოსელი
საქორწინო,
შეკარით და განაგდეთ ისა!“
და დამიარა ჟრუანტელმა
თხემით ტერფამდე,
ხელი შეკუშვი ლუკმასაც
მღღევარს*....
– ვაითუ, მე ვარ?!

*მღღევარი ლუკმა – იმ დღეს საჭმელი

ხმა მომავლიდან

– აქეთ წამოდით! – მე გეძახით,
– სწორად იარეთ!
და ერთმანეთი გაიზიარეთ.
გიყვარდეთ ყველა, თქვენ არ მოგწონთ
რატომლაც ვინცა...
უწყოდეთ, მასაც სიცოცხლე ხომ
უფალმა მისცა.
წამოაყენეთ,
წაქცეულსაც უბოძეთ ხელი
და შეერთდება სამივე სკნელი.
გიყვარდეთ მტერიც,
მოყვარეზე აღარას ვამბობ,
ერიდეთ ამბორს,
იუდას ამბორს.
– აქეთ წამოდით! – მე გეძახით,
– სწორად იარეთ
და ერთმანეთი გაიზიარეთ!

* * *

ისე საოცრად ეშვება ლურჯი,
ვით დიდი ფარდა თეატრის სცენის,
და უჩინარი მხატვარი ფუნჯით...
ბინდდება, დროა ღამეულ ფრენის;
ვეწვევი მალე ვარსკვლავთ საუფლოს,
სად უცნაური შეხვედრა მელის;
სად უჩინარი რაბი საუბრობს,
რომ ნაწილი ხარ მარადი მთელის,
რომ შენ არასდროს არა ხარ მარტო,
რადგან ის გვერდით მოგყვება მუდამ
და როცა რაღაც საშინელს ნატრობ,
მას შენი შველა სიკეთით უნდა...
ბინდდება, ნელა ეშვება ლურჯი.
მოცურავს მთვარე – მიჯნურთა ლხენა
და უჩინარი მხატვარის ფუნჯით
მოხატულია სამყარო – სცენა.

ესმა ონიანის სალამოს გამო თქმული

აქ იყო ლექსი, საოცრად სავსე
ფერით და სხივით შენი თვალების;
დღე იყო კვირა, იანვრის, ასე,
ოცდათერთმეტი, –
ესმა, დღე შენი გარდაცვალების.
იყო ნახატის სუნთქვა და სუნი
ციდან და ღვრილი საღებავების,
გალობასავით ტკბილი და ჩუმი,
ჩვენთვის სამოთხის კარის გაღების
და ხილვა ზეცის მაღალ თაღების.

აბოს წამების დღე

6 (19) იანვარი – ნათლისღება

მღორეა მტკვარი,
თბილისის ცას ჭირხლი ატყვია
და რისხვით მთვრალი
ბრძანებს ამირა:
– უარყავ ქრისტე!
დაუბრუნდი შენს რჯულს მამეულს.
მიუგებს აბო:
– თვითონ მოვედ ნათელსა ამას,
შეიმეცნებდე
ჩვენთვის ჯვარცმულს,
ჩვენთვის წამებულს.
მღუმარებს სივრცე...
საგოდებელზე ჯერ სულ მცირე
ათინათია;
ზამთრის ცა ნელა ბინდისფერს იცვამს.
აქ გაბრწყინდება,
სულ მაღლა რომ ცეცხლი ანთია,
ეს გაბრწყინება მხოლოდ ცამ იცის.
ცას ვერ დააფნეთ
ამირას გულს მარცხით ნატყვიარს;
მღორეა მტკვარი,
თბილისის ცას ჭირხლი ატყვია.

ემიგრანტის სიმღერა

„დავლევ, დავლევ, აბა, რას ვიზამ“,
ვაზის ნაჟურს მივეძალე ნოესავით;
ჩემს კიღობანს ათამაშებს ტალღა ზღვისა,
რომელ ნაპირს მივეხლებით, ნავო, საით?!
კიღობანში მე სამშობლოს მიწა მიძევს,
ვით ადამის თავის ქალა ნოესა, ვით,
ამ ღელვას თუ გადავურჩით,
რომელ ნაპირს უნდა მივწვდეთ,
რომელ ნაპირს, ნავო, საით?!

* * *

ბედნიერი დღეების
გაწყდა კრიალოსანი...
ახლა მხოლოდ მამშვიდებს
„ღირს არსი“ და „ოსსანა“...
სული, როგორც დაღლილი
შორი გზებით ფრთოსანი;
სული, როგორც მწყურვალ
ყვავილია სოსანის...
ბედნიერი დღეების
ჩაწყდა კრიალოსანი...

არქიტექტურიდან მეღვინეობამდე

„დათო ჩიხლაძის მარანი“

თბილისში, ზემო ბახტრიონზე, ფანასკერტელის ქუჩის ერთ-ერთი საბჭოური ცხრასართულიანი კორპუსის უკან, კლდის თავზე, ერთიგად ჩამწყვიტებული ავტოფარეხებია, რომელთაგან ერთს ლამაზ ორნამენტად ყურძნის მტევნები ამშვენებს... ადამიანი ოღნავ გაოცდება, მაგრამ თუ ნაცრისფერი კარები გაიღება, ის უფრო მისტიკურ სამყაროში ამოყოფს თავს, სამყაროში, რომელსაც დათო ჩიხლაძის მარანი ჰქვია და რომელიც ბევრთათვის უკვე კარგადაა ცნობილი...

მარნის პირველ სართულზე, კედლების გასწვრივ, უჟანგავი ფოლადის ღვინის ავზები ჯარისკაცებივით ლამაზ, სწორ ხაზს ქმნიან, შემდეგ თაროებია სხვადასხვა ზომის მინის ჭურჭელით: ზოგი ღვინით სავსე, ზოგიც ცარიელი, მაგრამ ავზების მოლოდინში. დაინტერესებულ თვალს არც წარწერები გამორჩება, ლამაზი მხედრულით შესრულებული: „ხიხვი“, „კახური მწვანე“, „ქისი“, „რქაწითელი“, „ოცხანური საფერე“, „კრახუნა“ და ა.შ. იქვე, იატაკზე, სხვადასხვა ზომის მუხის კასრებია...

ლამაზი, ხვეული კიბით ახლა მეორე სართულს ვსტუმრობთ, აქ კი ნამდვილად უმშვენიერესი გარემო ხვდება ადამიანს: ძველი ქართული აგურით მოპირკეთებული კედლები, რომლებზეც ამ უცნაური მარნის მეპატრონის ჯილდოები იწონებენ თავს, იმის ნიშნად, რომ კლდის სიღრმეში არსებულ მარანში დაწურულ და დაყენებულ ღვინოებს საქართველოში უკვე კარგად იცნობენ და არც მარნის მეპატრონეა უცნობი ღვინის მწარმოებელთათვის. მარანში, რა თქმა უნდა, მამა-პაპური ბუნარიცაა, გრძელი ხის მაგიდა სკამებით, რომელიც მუდმივად მზადაა მიი-

ღოს მეგობრები, სტუმრები და სტუდენტები... კიბის კუთხეში ვიტარა ჩამოკიდებული – ქართული სუფრის მუდმივი ატრიბუტი. კიბებთან არსებულ კარს აივანზე გავყავართ, რომელიც კლდეზე გადაკიდებული ქვედა ბახტრიონსა და მის კორპუსებს გადაწყურებს. აივნის რკინის რიკულებს კეკლუცად შემოხვევიან მარადმწვანე მცენარეები, იქვე მღვარი წითელსუფრაგადაფარებული მაგიდაც სომელიეთა მოლოდინშია, მარანი თუ ღვინისმოყვარულთ ვერ დაიტევს, ნაწილი ღია აივნის საზეიმო მაგიდის ირგვლივ განთავსდება...

ბოლოს, პირველ სართულზე ჩავდივართ, სადაც უკვე ტრადიციული ქართული ქვევრებია, რომელნიც მარნის მეპატრონის სიამაყეს წარმოადგენს... სულ შვიდი ქვევრია ღვინით სავსე. ამჟამად, ორში რქაწითელია, ორში კახური მწვანე, დანარჩენებში კრახუნა, ქისი, კახური მწვანე, ყოველ შემოდგომაზე პირველი ქვევრის მოხდა მეგობრებისა და მეღვინეთა გარემოცვაში ხდება და ეს უკვე დათო ჩიხლაძის მარნის უცვლელი ტრადიციაა. მარნის სტუმარი უამრავ საინტერესო რამეს იგებს ქართულ ვაზზე, მისი დაყენებისა და დავარგების მეთოდებზე, რომლებზეც დათო ჩიხლაძე მეტად ემოციურად საუბრობს და ნამდვილად აღარ გიკვირს ის, რომ ადამიანის ფანტაზია და შესაძლებლობები მართლაც უსაზღვროა. მარანს ცალკე აქვს სასაწყობე ფართი, სადაც სარეალიზაციოდ გამზადებული, დაბეჭდილი, ლამაზეტიკეტისანი ღვინით სავსე ბოთლები გვამცნობენ, რომ დათო ჩიხლაძის მარნის 2016 წლის კახური მწვანე მალე, სხვადასხვა რესტორნებსა და ღვინის მალაზიებში გადაინაცვლებს.

დათო ჩიხლაძე დაიბადა 1966 წელს, თბილისში. დაწყებითი განათლება პირველ საშუალო სკოლაში მიიღო, პარალელურად კი პიონერთა სასახლეში ძერწვის წრეზე დადიოდა. შემდეგ იყო 51-ე საშუალო სკოლა და ათონელზე მდებარე სამხატვრო სასწავლებელი, სადაც გატაცებით ეუფლებოდა გრაფიკას, ხეზე კვეთას, ლითონზე ჭრას, ხატვას, ხელოვნების ისტორიას. სკოლის დამთავრების შემდეგ, 1983 წელს, სწავლა გააგრძელა სამხატვრო აკადემიის არქიტექტურის ფაკულტეტზე, რომელიც 1989 წელს დაამთავრა. იმავე წლიდან მუშაობა დაიწყო საპროექტო ინსტიტუტში, სადაც უდიდესი პრაქტიკული გამოცდილება მიიღო. მალევე გადაწყვიტა სწავლა ასპირანტურაში გაეგრძელებინა, თუმცა, ქვეყანაში მიმდინარე მოვლენებმა ხელი შეუშალეს მის სურვილს და პრაქტიკული სფეროთი დაკავდა: ინდივიდუალური პროექტები, რემონტები, ინტერიერის დიზაინი... მიაჩნია, რომ არქიტექტურამ ის უნარები განუვითარა, რაც ყველა სფეროში და მათ შორის მეღვინეობაში ძალიან კარგად ადგება. ადრე ვერასოდეს წარმოიდგენდა, რომ ოდესმე

მეღვინეობას მოჰკიდებდა ხელს, ერთ მშვენიერ დღეს მეგობრებმა სთხოვა მის ავტოფარეხში ღვინო დაეყენებინათ ოჯახური საჭიროებისათვის. სწორედ მაშინ შეამჩნია, როგორი განსხვავებული, არომატიანი, სხეულიანი იყო ეს ღვინო და როგორ განსხვავებოდა ქარხნული ღვინოსაგან. პირველად იყო რქაწითელი, შემდეგ კახური მწვანე... მერე კი გაჩნდა ის დიდი ინტერესი, რომელმაც დათო ჩიხლაძე მეღვინეობის რთულ, მაგრამ საინტერესო გზაზე დააყენა. ნელ-ნელა ბოცები, კასრები, ქვევრები და სხვა ინვენტარი შეიძინა... გაკითხვ-გამოკითხვით, სხვათა გამოცდილების გაზიარებით გაიმდიდრა ღვინის დაწურვა-დაყენების ხელოვნება.

დათო ემოციით იხსენებს 2011 წელს, როდესაც ნოემბრის თვეში ოცხნური საფერეს შესაძენად გეზი დასავლეთისაკენ აიღო, სადაც 200 კილოგრამი ოცხანური საფერე შეიძინა და იქვე მიიღო ტექნოლოგიური რჩევებიც. გაოცებას იწვევდა უჩვეულოდ მცირე ზომის ყურძნის მარცვლები, რომელებიც თავიდან ცოტა წვეწვს იყენებდა, მაგრამ დუღილის პროცესში მატებას იწყებდა და ისეთი სურნელოვანი იყო, მსგავსი არაფერი ენახა. სწორედ ოცხანური საფერე, მისი მეგობრის წყალობით, ბათუმის ღვინის ფესტივალზე აღმოჩნდა, რომელიც საპატრიარქოს ინიციატივით ტარდებოდა. მოულოდნელი აღმოჩნდა ზარი, რომელიც ბათუმიდან გაისმა – ღვინის ფესტივალის დასკვნით საღამოზე ეპატიჟებოდნენ. უეცარი სიხარული იყო დასავლეთის რეგიონის ღვინოებში მესამე ადგილი, უფრო განსაცვიფრებელი კი – კონკრეტში ჩადებული ფესტივალის ფულადი ჯილდო... ასეთი იყო პირველი მონაწილეობა ღვინის ფესტივალზე, რასაც უკვე სპორტული ინტერესი მოჰყვა და მას შემდეგ სისტემატიურად მონაწილეობს ღვინის ფესტივალებსა თუ გამოფენებში.

აი, მისი მრავალრიცხოვანი ჯილდოების ჩამონათვალი:

2012 წელი – ოჯახში დამზადებული ღვინის V ფესტივალი (ბათუმი)

ნომინაცია – დასავლეთ საქართველოს ყურძნის ჯიშისგან დამზადებული წითელი ღვინო

ბრინჯაო – ოცხანური საფერე (მ.წ. 2011)

2013 წელი – ოჯახში დამზადებული ღვინის VI ფესტივალი (ბათუმი);

ნომინაცია – აღმოსავლეთ საქართველოს ყურძნის ჯიშისგან დამზადებული თეთრი ღვინო

ვერცხლი – რქაწითელი (მ.წ. 2012)

ნომინაცია – დასავლეთ საქართველოს ყურძნის ჯიშისგან დამზადებული წითელი ღვინო

ბრინჯაო – ოცხანური საფერე (მ.წ. 2012)

2014 წელი – ღვინის ეროვნული სააგენტოს ორგანიზებით, საქართველოდან ქვევრის ღვინის მწარმოებელი 12 კომპანიის პროდუქცია ქალაქ ლონდონში გამართულ ბუნებრივი ღვინოების საერთაშორისო გამოფენა Raw Fair -ზე იყო წარმოდგენილი. ორდღიანმა გამოფენამ მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნიდან 150-მდე ბუნებრივი და ბიოდინამიური ღვინოების მწარმოებელ კომპანიას უმასპინძლა. საქართველოდან სხვადასხვა ღვინის მწარმოებელი კომპანიები მონაწილეობდნენ, რომელთა შორის იყო „დავით ჩიხლაძის მარანი“. ქართულმა ღვინოებმა გამოფენის სტუმრების დიდი ინტერესი დამოწონება დაიმსახურა.

2014 წელი – ოჯახში დამზადებული ღვინის VII ფესტივალი (ბათუმი)

ნომინაცია – იშვიათი ჯიშის ვახისგან დამზადებული ღვინო

I ადგილი – ოცხანური საფერე (მ.წ. 2013)

2015 წელი – ოჯახში დამზადებული ღვინის VIII ფესტივალი (ბათუმი)

ნომინაცია – დასავლეთ საქართველოს ყურძნის ჯიშისგან დამზადებული წითელი ღვინო

ოქრო – ალადასტური (მ.წ. 2014)

ნომინაცია – დასავლეთ საქართველოს ყურძნის ჯიშისგან დამზადებული თეთრი ღვინო

ბრინჯაო – კრახუნა (მ.წ. 2013)

2015 წელი – ღვინისა და ალკოჰოლური სასმელების VIII საერთაშორისო გამოფენა (თბილისი)

ნომინაცია – ქვევრის თეთრი მშრალი ღვინო

ბრინჯაო – ქისი (მ.წ. 2014)

ნომინაცია – ქვევრის წითელი მშრალი ღვინო

ბრინჯაო – უსახელოური (მ.წ. 2013)

2016 წელი – ოჯახში დამზადებული ღვინის IX ფესტივალი (ბათუმი)

ნომინაცია – აღმოსავლეთ საქართველოს ყურძნის ჯიშისგან დამზადებული თეთრი ღვინო

ოქრო – საფერავი (მ.წ. 2015)

ნომინაცია – დასავლეთ საქართველოს ყურძნის ჯიშისგან დამზადებული წითელი ღვინო

ოქრო – ალადასტური (მ.წ. 2015)

ბრინჯაო – ოცხანური საფერე (მ.წ. 2015)

2016 წელი – ღვინისა და ალკოჰოლური სასმელების IX საერთაშორისო გამოფენა (თბილისი)

ნომინაცია – ქვევრის თეთრი მშრალი ღვინო

ოქროს ტროფი – ქისი (მ.წ. 2013)

ოქრო – ქისი (მ.წ. 2013)

ოქრო – რქაწითელი (მ.წ. 2014)

ვერცხლი – ხიხვი (მ.წ. 2014)

ნომინაცია – ქვევრის წითელი მშრალი ღვინო

ვერცხლი – ალადასტური (მ.წ. 2015)

ბრინჯაო – ოცხანური საფერე (მ.წ. 2015)
ნომინაცია – წითელი ნახევრად ტკბილი ღვინო
ბრინჯაო – საფერავი (მ.წ. 2015)

2017 წელი – ღვინისა და ალკოჰოლური სას-
მელების X საერთაშორისო გამოფენა (თბილისი)
ნომინაცია – ქვევრის თეთრი მშრალი ღვინო
ოქრო – კახური მწვანე (მ.წ. 2016)
ოქრო – რქაწითელი (მ.წ. 2016)
ვერცხლი – კრახუნა (მ.წ. 2016)
ბრინჯაო – ქისი (მ.წ. 2016)
ნომინაცია – ქვევრის წითელი მშრალი ღვინო
ბრინჯაო – ჟღია (მ.წ. 2016)

2017 წელი – ქართული ღვინის IV ეროვნული
კონკურსი
ნომინაცია – ქვევრის საუკეთესო, ბუნებრივი
ქარვისფერი ღვინო

I ადგილი – კახური მწვანე (მ.წ. 2016)

2017 წელი – ქვევრის ღვინის I საერთაშორისო
კონკურსი
ნომინაცია – ქარვისფერი მშრალი ღვინო
ვერცხლი – კახური მწვანე (მ.წ. 2016)
ბრინჯაო – რქაწითელი (მ.წ. 2016)

2018 წელი – ღვინისა და ალკოჰოლური სას-
მელების XI საერთაშორისო გამოფენა (თბილისი)
ნომინაცია – ქვევრის წითელი მშრალი ღვინო
ოქროს ტროფი – ოცხანური საფერე (მ.წ. 2017)
ოქრო – ოცხანური საფერე (მ.წ. 2017)
ნომინაცია – ქვევრის თეთრი მშრალი ღვინო
ოქრო – ქისი (მ.წ. 2017)
ვერცხლი – კრახუნა (მ.წ. 2017)
ვერცხლი – რქაწითელი (მ.წ. 2017)
ბრინჯაო – გორული მწვანე (მ.წ. 2017)
ბრინჯაო – კახური მწვანე (მ.წ. 2017)

2018 წელი – ქვევრის ღვინის II საერთაშორისო
კონკურსი
ნომინაცია – ქარვისფერი მშრალი ღვინო
ვერცხლი – კახური მწვანე (მ.წ. 2017)
ვერცხლი – რქაწითელი (მ.წ. 2017)
ამრიგად, დათო ჩიხლაძის მარნის ღვინოები საკ-
მაოდ აღიარებული, დაფასებული და ცნობილია.

სხვადასხვა კონკურსებში მონაწილეობა საკუთარი
მარნის ღვინოებით და მიღებული ჯილოლოები იმ
შრომის დაფასებაა, რომელიც არცთუ იაფი ჯდება,
რადგან ღვინის ფასი რეალურად ვერ გამოხატავს
იმ ძალისხმევას და ხარჯს, რაც მის წარმოებაში
იდება.

დათოს აზრით, საქართველოში მისნაირი მცირე
მეწარმე ალბათ 300 მაინც იქნება, რომელთაც
უჭირთ უცხოურ ბაზარზე გასვლა. იმედი აქვს, რომ
ეს დღეც დადგება, რადგან ფიქრობს წარმოების გა-
ფართოებას და რენტაბელურობას... ვენახები კახ-
ეთში შექმნილი აქვს, მარნის გაფართოების პრო-
ექტი გამზადებული... ის გულახდილად აღიარებს,
რომ ჯერჯერობით მისი ძირითადი საქმიანობა –
არქიტექტურა აფინანსებს მის გატაცებას – მეღვი-
ნეობას.

2018 წლის 25 ნოემბერს, დათოს მარანში
ტრადიციულ ქვევრის მოხდის ცერემონიას კვლავ
ბევრი ადამიანი დაესწრო, იყო დაგემოვნება, მოწ-
ონება, ალტაცება...

ყოველივე ამის შემდეგ, ისღა დაგვრჩენია, ვისურვ-
ოთ, დათო ჩიხლაძის ღვინოებმა მოწონება-აღიარება
საზღვარგარეთაც დაიმსახუროს, ღირსეულად წარ-
მოაჩინოს საქართველო, ღვინის სამშობლო. ჩვენ კი
გავიმეოროთ ტრადიციული მრავალხმიანობის მე-9
სიმპოზიუმზე სარდინიული ანსამბლის (Tenore Mu-
rales) მიერ შესრულებული სიმღერა-საგალობელი,
მიძღვნილი საქართველოსადმი:

„სალამი საქართველოვ –
აღმოსავლეთის კარიბჭევ!
ცერერასთან ძევს შენი ფესვები;
შესანიშნავია ნაყოფი შენი ვენახის;
შენი ღვეიზია – ძალა ერთობაშია!
ერთ მშვენიერ დღეს ბებერი ევროპა
ორივე ფილტვით ამოისუნთქავს
და იმ დიდი ერთობის ზეიმი
შენი ღვინით აღინიშნება!“

მაგ დღეს, ყველა ქართველი სიხარულით შეხ-
ვდება და იქნებ დათო ჩიხლაძის მარნის ღვინოთაც
აღინიშნოს ამ დიდი ერთობის ზეიმი?! რატომაც
არა! შეუძლებელი არაფერია!!!

ჰოი, საყურეო“.... – ეკატერინე ჭავჭავაძის დაბადების დღე

ნიკოლოზ ბარათაშვილის მემორიალურ სახლ-მუზეუმში ეკატერინე ჭავჭავაძის დაბადების დღისადმი მიძღვნილი ლიტერატურული საღამო – „ჰოი საყურეო“... გაიმართა.

ლიტერატურულ საღამოზე პოეტებმა საკუთარ ლექსებთან ერთად, ეკატერინე ჭავჭავაძისადმი მიძღვნილი ლექსებიც წაიკითხეს. საღამოში მონაწილეობდნენ: ეთერ თათარაიძე, მარიამ პაპაშვილი, ვასილ ბოსტაშვილი, მიხეილ ღანიშაშვილი. ბადრი ქუთათელაძე.

საღამოს უმასპინძლა პოეტმა, ლიტერატურათმცოდნემ, ნიკოლოზ ბარათაშვილის პრემიის ლაურეატმა ქეთევან შენგელიამ.

ემიგრაციის ნილოყენზე

სტამბოლში ჯუბა ლებელთან შეხვედრა გაიმართა

სტამბოლში, დახმარებისა და თანადგომის ასოციაცია „აისის“ თაოსნობით, გაიმართა შეხვედრა პოეტ ჯუბა ლებელთან. შეხვედრაში მონაწილეობდნენ ადგილობრივი კულტურისა და ხელოვნების წარმომადგენლები და ქართული ემიგრაცია...

სიტყვით გამოვიდნენ სტამბოლში დროებით მცხოვრები პოეტები – თეა ხასაია, ირმა დოდაშვილი, პოეტი და მხატვარი დავით მიქანაძე, ასევე ემიგრაციის წარმომადგენლები – ეკა ნადირაშვილი, ანა თევზაძე, ნაზიბროლა ბერიძე და სხვა დამსწრე საზოგადოება.

ქართული ემიგრაციის ისტორიის ზოგად პრობლემებზე ვრცლად ისაუბრა სტამბოლში სპეციალური ვიზიტით მყოფმა ილუმენმა მამა მიქაელ ბრეგვაძემ. საღამოს უძღვებოდა „აისის“ დამფუძნებელი, პოეტი და ხელოვანი ფსიქო-პიფნოზ თერაპევტი ქალბატონ მელანი თურქმენს, რომელიც 26 წელია თურქეთში ცხოვრობს, მოღვაწეობს და უამრავ ემიგრანტს უწვდის დახმარების ხელს.

აღსანიშნავია ქართველთა თანადგომისა და დახმარების ასოციაცია „აისის“ მოღვაწეობა თურქეთში. აისის დირექტორი განსაკუთრებით ფსიქოლოგი, გიორგი ჭანკვეტაძე.

22 აპრილს ერთი წელი სრულდება, რაც საფუძველი ჩაეყარა ამ მეტად მნიშვნელოვანი კიდევ ერთი ქართული ორგანიზაციის ჩამოყალიბებას. მრავალფეროვანია „აისის“ საქმიანობის არეალი: კლინიკურ ბენეფიციართა მიღება და პატრონაჟი, თურქეთში მყოფ ემიგრანტებისთვის არტთერაპიის ჩატარება, კულტურული ღონისძიებები – პოეზია, ლიტერატურა, მუსიკა, ფილმების ჩვენება, „აისის“ წევრების მიერ შექმნილი ხელნაკეთობების გამოფენა-გაყიდვა, არტთერაპიისა და ფსიქოლოგიური სემინარ-სემინარები.

„აისის“ საქმიანობის სფეროს წარმოადგენს ასევე ქართველ სტუდენტთა ვიზიტი უნივერსიტეტებსა და კლინიკურ ბაზებში, ემიგრანტებისთვის სავიზო დოკუმენტების სრული ორგანიზება, გაცვლითი პროგრამები და ასე შემდეგ.

ყურნალ „ანეულისა“ და ქართველ ემიგრანტთა სახელით მადლიერებას გამოვხატავთ ასოციაცია „აისისა“ და მისი კოლექტივის მიმართ, ქართული კულტურის პოპულარიზაციისა და ქართველთა დახმარების საქმეში შეტანილი წვლილისთვის.

პანელიან თევზაძე

ვალერიან თევზაძემ, სამტრედიის რაიონის სოფელ გომის საშუალო სკოლის დამთავრების შემდეგ, ჯერ სამხედრო სასწავლებელი, მერე ბათუმის შოთა რუსთაველის სახ. პედაგოგიური ინსტიტუტის ისტორია-ფილოლოგიის ფაკულტეტი დაასრულა და მშობლიურ სკოლას დაუბრუნდა. ნიჭიერი, განათლებული ახალგაზრდა მასწავლებელი მალე შეიყვარეს მოსწავლეებმა, კოლეგებმა. მისი ყველა გაკვეთილი გამორჩეული და საინტერესოა. მან შეაყვარა მშობლიური ლიტერატურა და ენა ყმაწვილებს, აგემა მისი სიტკბო...

ბატონი ვალერიანი პარალელურად ლექციებს კითხულობდა უმაღლეს სასწავლებლებშიც, მაგრამ საბოლოოდ ნორჩებთან მუშაობა, მათი სულის გამოწვრთნა არჩია.

ვალერიან თევზაძე პრაქტიკულ პედაგოგიურ მუშაობას შესანიშნავად უთავსებს სამეცნიერო მოღვაწეობას. ის გახლავთ საქართველოში პირველი და ჯერჯერობით ერთადერთი ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, რომელიც სოფლის სკოლაში ასწავლის.

ბატონი ვალერიანი ძალიან ჰყავს ილიელ ქართველ მასწავლებლებს, რომლებიც სიამოვნებით მიდიოდნენ საქართველოს სოფლებში და წვრთნიდნენ ახალგაზრდებს, შთაუბრებდნენ სარწმუნოების, სამშობლოს, ჩვენი დიდი წინაპრების, მიწის სიყვარულს და ერთგულებას. ალბათ ასეთები იყვნენ: იაკობ გოგებაშვილი, ნიკო ლომოური, ლუარსაბ ბოცვაძე...

მშვენიერია ამ ჩინებული პედაგოგის პოეზიაც – სამშობლოს მაჯისცემას მიყურადებელი, სილამაზის დამნახავი, სიყვარულით სავსე... მოკრძალებული და თავაზიანი, მოყვასი, ერთგული ბატონი ვალერიან თევზაძე ყველას მასწავლებელია და ასეც მოიხსენიებენ მას – „პატივცემულო, ვალერიან მასწავლებელო“...

მამას

კვამლი შებურავს საკვამურს ბუხრის,
ასე ჩვევია ყოველთვის ზამთარს,
დედა ჩრდილივით დაიჩენს წუხილს,
მერე აგრძელებს გაწყვეტილ ამბავს...
ლამის სიჩუმე მყარდება სრული,
ვსხედვართ ორნი და... ნეტავ, შენ სად ხარ,
დაკრული მჭადის ტრიალებს სუნი,
და მე საკეცით მოვთეთავ ლაღარს.
ომში წახველ და დაბრუნდი ვეღარ,
ყველა, ვინც წავა – მოსულა როდი.
ვიდაცის ფეხის ხმა იყო წელან...
– შენა ხარ, მამა? ვივანშმოთ, მოდი.
...და ვსხედვართ ასე ბუხრისპირ ორნი
და ცარიელი დგას შენი სკამი.
გაიჭრიალა ჭიშკარმა მგონი,
– შენ ალებ ჭიშკარს? გააღე, მოდი!
ბუხრის საკვამურს მიჰყვება ბოლი,
წელიწადივით გრძელდება წამი...

მანინჯაურთან

ჯერეთ წვიმა წამოვიდა,
გაურია მერე ფიფქმა
ისე, რომე... ყველაფერი
გადავარდისფერადიქმნა.

ის არავინაც არ იყო ჩემი

მას კაბა ეცვა თოვლივით თეთრი,
მას სახე ჰქონდა თოვლივით თეთრი,
მას ვუცქეროდი შორიდან ჩემთვის,
ის იყო მარტო, რატომღაც ერთი.
და იყო თეთრი, თეთრი, სულ თეთრი...
მას ემჩნეოდა ხანდახან კრთომა,
და მას უყვარდა მარტოკა ჯდომაც...
და ის არავინ არ იყო ჩემი,
ო, ის ნაცნობიც არ იყო ჩემი,
და მე ვწუხდი და მწყდებოდა გული,
რატომ ნაცნობიც არ იყო ჩემი...
მას კაბა ეცვა თოვლივით თეთრი,
მას სახე ჰქონდა თოვლივით თეთრი,
მას გულიც ჰქონდა თოვლივით სუფთა,
გული, რომელიც მე ჩემთვის მსურდა...
გული, რომელსაც სულ არ ვიცნობდი...

* * *

ვგრძნობ და განვიცდი, ვხედავ და მესმის
და მიხარია, რომ ვარ ასეთი,
რომ ჟრუანტელით შემოდის ჩემში
შენი ცხოვრება ულამაზესი.
მოდი და ჩქარა ღიმი მომგვარე,
ჩემი თბილისის, ჩემი ვარაზის...
თუ გამიმეტო, ისე მომკალი,
სიკვდილიც მქონდეს ძალზე ლამაზი.

* * *

ამალამ წვიმა, ალბათ, გადიღებს,
ორპირის ფშანში წყალი ჩაივლის,
მთვლემარე სოფელს კვლავ გააღვიძებს
ძაღლის ყეფა და ძროხის ბლავილი.
თვალეებს მოიფშვინებს დილა ცინცხალი,
მზე გადმოუშვებს სხივებს კონებად,
სული ნათელი ისე წინ წავა,
ტკივილი არც კი მოგვეგონება...

* * *

მზეს წაუღია დიდი ნაღველი,
მზეს მოყოლია დილა ხალისის,
უფრო მინათებს შენი სახელი,
უფრო ამალდა ჩემი მაისი.
გაუთავებელივ სტვენენ ჩიტები,
ყელ-ყურს იღერენ მზისკენ ვარდები.
შენზე სათქმელი ლექსით ვიწყები,
შენზე უთქმელი ლექსით ვთავდები.

* * *

მაღალ მთებიდან მზე ამოვიდა,
მზისკენ მიიწევს კაცის მარჯვენა,
ძალზე მარტივი წესით იწყება
დიდი სიცოცხლის ქვეყნად გაჩენა.
ამ მთების იქით ისევ მთებია,
და მთების გულში ათასი ღელე.
საქართველოში თუკი კვდებიან,
ფეხზე მთებივით დგებიან მერე.

* * *

ახლა ეპოქა არის სხვაგვარი,
კიდევაც უნდა იყოს ასეთი...
და ცაზე გდია მთვარე დამფრთხალი,
თავის ჩრდილით და სილამაზეთი.
ახლა სულზე მეტს ითხოვს ეპოქა,
პოეტებს დასტურ კი აქვთ სათქმელი.
იმ სიტყვებს მიეც ღმერთო, შენდობა,
რომლებიც ჰკვანან ჩიტებს გაფრენილთ...

წვიმს

წვიმს და ჩამორბის პატარა ღელე
და დიდ მდინარეს ხარხარით ერთვის,
მე შენკენ ვიწვდი სიცხიან ხელებს,
გულის კანკალით და გულის ფეთქვით.
არ ვიცი, გითხარ, რაც უნდა მეთქვა,
თუ სათქმელს გულში ვჩურჩულებ ჩემთვის...
წვიმს და ჩამორბის პატარა ღელე
და დიდ მდინარეს ხარხარით ერთვის!

* * *

დღეს არ გიტაცებს ფარჩა და ნოხი,
შენთვის ერთია, რაც ხდება ქვეყნად.
დიდინანია, ბეჭებში მოხრილს
სულ სხვა გრძნობა გაქვს და გულის ფეთქვა...
და მეშინია საკუთარ ლანდის,
რომელიც თრთის და ბუნხართან წვება,
და სხეულს, წელთა სიმძიმით დაღლილს,
ველარ ზიდულობ და გული გწყდება...

....

ცხოვრება შენი ჰგავს ჭიქას დაცლილს...
რანაირია გაჩენა კაცის!..

* * *

მარიაშობას გაჰყოლია
ფერი ატამის,
ორღობებში შემხმარ ფოთლებს
დაათრევს ქარი.
ვიღაც მოხუცი ცისფერ ტბაზე
სასროლ ბადეს შლის,
მოქუფრულ ღრუბლებს თვალს არიდებს
მთვარე დამფრთხალი.
შემოდგომის მზე იკბინება ნამცვრევ ბარდებში...
და წეროები მიფრინავენ
ყრანტალ-ყრანტალით...

* * *

ღელესთან ქოხი დგას პატარა,
ის ერთი მეთევზის ქოხია,
მოხუცი კაცია მეთევზე,
ბეჭებში ძალიან მოხრილი.
შინ გვიან ბრუნდება ხანდახან,
გულის და მუხლების კანკალით,
ინთება კერა და სანთელი...
ცივდება მეუღლის საფლავი.
....
ღელესთან ქოხი დგას პატარა...

გალაკტიონს

გულს ლექსი ვერ ვათქმევინე,
თვალს ცრემლი ვერ ვადენინე,
ფოთლები რად გასცვენია ხეთა?
გალაკტიონს არ უყვარდა ცრემლი,
უყვარდა ლექსი,
გელი იყო...
და მოკვდა გედად!..

მე, ზურა (ურო) და... Фёдор Михайлович Достоевский!

დოსტოევსკი მოკვდა! – პროტესტს ვაცხადებ, დოსტოევსკი უკვდავია....

მელიქიშვილისა და ნიკოლაძის ჩასახვევში, იქ, სადაც ახლა „თი-ბი-სი“ ბანკის ვერის ფილიალია, ადრე ძველი თბილისური სახლი იდგა. ვერ-აზე პირველი ეგ სახლი აიღეს, ჯერ კაფე „აირ-ჩა“ ააშენ-გაამშვენეს, მაგრამ კაფემ ვერ ივარგა და ახლა კი ბანკია, მანამდის ჩვენი მეგობარი ზურიკო, ზედმეტსახელად ურო ცხოვრობდა, ურო ხაზვის მასწავლებელმა მიმა მეგრელიშვილმა დაარქვა: – „გინდა ზურას მუშტი მოგხვედრია, გინდა უროო“ და შერჩა ეს ურო.

დღემდე ზურას, ძალიან ახლობლებმა ვიცით, ზურას ნამდვილი სახელი, ვერელების უმრავლესობამ კი, ურო და ეგაა. ურო იზრდებოდა ამ სახლში.

ძია გუგა, ზურას მამა, მურაბა და ინტელიგენტი კაცი, შესტაკოვიჩის ზედმეტად მოყვარული, მარია ნიკალაევნა, უროს და არა მარტო ზურას გამზრდელი ბებო, გუმბელიოვის, ახმატოვას და ცვეტაევას ლექსებით მობაასე ძალიან რაფინირებული ქალბატონი, მოკლედ ზურამ, ჩვენი მეგობრებიდან პირველმა დატოვა ვერა...

გოგლიკოს მაღალი სიცხეები აქვს, ჯამაგირამდის ფულია საჭირო, ანტიბიოტიკები, ზველისა თუ ასთმის წამლები მაქვს საყიდელი, შევენძიანე ზურას, ზურამ, გამოდი და რაც მექნება მოგცემო...

ზურა სტამბაში მუშაობს, სტამბის სპეციფიკა არც კი ვიცი რა როგორ, მარა თავი გააქვს, ოჯახს ინახავს და ჩემს შვილებსაც ეხმარება.

ესხედვართ, ვსაუბრობთ, ერთი კლიენტია, ფლაერები შეუკვეთა, 1000 ცალი, უკვე მზადაა, შეფუთვა და წავა, ჩვენ კი, აკი გითხარით, ვსაუბრობდით, საერთო მეგობრებზე, ჩვენი ბავშვობის ძმა და მეგობ-

არი ძალიან აზარტულია და ტოტალიზატორმა, თუ კაზინომ საკმაოდ უკან დაწია ფინანსურადაც და სულიერადაც. მასზე ვლაპარაკობდით, კლიენტმა კი: „რა გიკვირთ, დოსტოევსკიც მაგარი იგროკი იყო“!!!

– ბატონო?
– დოსტოევსკი, მაგარი იგროკი იყო, არ გავიგოთ?

– არა, არ ვიცნობთ ბრატჯან დოსტოევსკის...
– როგორ, დოსტოევსკის არ იცნობთ?
– ჩემო ძმაო, მე დღე და ღამე სტამბაში ვათენებ-ვალამებ, ერთი ორი კაპიკისთვის, ესა კი ვარკეთილში გადავიდა, და არ ვიცნობთ, ვინაა, ეგ რა გვარი, თქვი?? სო, დოსტოევსკი!!!

იმდენად დამაჯერებელი იყო, ურო რომ მისცა მაღალი კლასის ოპერა, თანაც პარტიტურის გარეშე. კლიენტი, დაიბნა, მერე კი დაიწყო, მაგრამ რა დაიწყო. რომ მორჩა თავის „რეჩიტატივს“ დოსტოევსკიზე, ურომ ჰკითხა:

– რატომ გვატყუებ??
– ბატონო??
– რატომ გვატყუებ, – გაუმეორა ურომ, თანაც ხმა ცოტა გააფოლადა.

– აი, შენ დოსტოევსკი არა გაქვს წაკითხული, იმდენად ძალიან ნორმალური სახე გაქვს, ზედმეტად ნორმალური, რომ დოსტოევსკის მკითხველს ეგეთი სახე არ აქვს, ჩემო, კეთილო, – განაგრძო ზურამ, კარამაზოვების სახელები მითხარი,

– ვისი??
– ძმების სახელები!!
– რა არის, გამოცდას მიწყობთ??
– ჩემო კეთილო, აკი გითხარი, შენ იმდენად ნორმალური სახე გაქვს, ამ სახის პატრონი არ კითხულობს Фёдор Михайлович-ს

– აი კარამაზოვების წაკითხვისას კითხვები გებადება, ამ კითხვებზე კი პასუხები მეტად რთულია, ზოგს არცა აქვს პასუხი, და ამისა გამო, ჩემო, სული გიფორიაქდება, ეს ფორიაქი კი სახეზე მაგრად გეტყობა, შენ კი, აი ეგ არ გეტყობა, სახელები, დროზე ძმების სახელები, თუ არა, ორმაგ ფასს გადაიხდი მაგ ფლაერებში, გაიგე, შე სიმონა? მერე დამიჯდები აქუბარდიასთან, ან გრიგოლიასთან შენი ენჯელოტი და მოტყნავ ტვინს, არა და სიმონა ხარ, და სხვა ოპერიდან, არა, ჯიგარო??

ფლაერები მზად იყო, შეფუთულიც და გადაფუთულიც, ურიკაზე დაწყობილი, მხოლოდ წაღება უნდოდა...

ურო კი:
– სახელები, ჯიგარ, ძმების, იტყვი სახელებს, უფასოდ წაიღებ, თუ არა, ორმაგის გადახდა მოგიწევს ჩემო დოსტოევსკის მოყვარულო...

ენჯელოშნიკი მიხვდა, რომ „მოშნად“ სხვა ოპერაში შეაბიჯა, ერთი წაილულულა, ამოიღო 4 ცალი 50 ლარი და უროს მიცა.

ურომ სალაროს ჩეკი და ზედნადები გამოუწერა და აბა, კეთილად ჩემო, ნუ გეწყინება, ესე იცის თამაშმა და ტყუილებმა!

კლიენტი წავიდა...

- თემოჯან, აილე შენი 100 ლარი ფული და წამლები, როცა დაგჭირდება, მე თავად მოგართმევ სახლში...
  - გმადლობთ ზურა, მაგრამ მართლა რა ჰქვიოდათ?
  - ვისა?
  - ძმებ კარამაზოვებს??
  - წადი რა, გამეშვი, მე რა ვიცი, რა ჰქვიოდათ, ყუბანეიშვილთან მიდი, ის აგისხნის, ბიჯოს!
- წამოვედი, გულთ ვლოცავდი Фёдор Михайлович-ს.

ნოესი ჰაჰაშვილი

ასი წლის წინათ

1919 წლის 7 მარტს, პუშკინის უფროსი ქალიშვილი, მარია პუშკინა-გარტუნგი, მარტობაში, შიმშილით გარდაიცვალა...

თურმე ძალიან ჰგავდა მამამისს: სახით, ხასიათით, სიცილით, ნიჭით. იცოდა გერმანული და ფრანგული ენები, გახლდათ შესანიშნავი პიანისტი და მოჭადრაკე. ხუთი წლის იყო, პუშკინი რომ მოკლეს.

ინსტიტუტის დამთავრების მერე, იმპერატრიცა მარიას ფრეილინა გახდა. 1860 წელს დაქორწინდა გენერალ-მაიორ ლეონიდ გარტუნგზე, რომელსაც მამული ჰქონდა ტულის გუბერნიაში და დიდ ცხენსაშენებს ფლობდა. მერე ფულად მაქინაციებში გაახვეეს და სასამართლო დარბაზში თავი დაიკნინა შეურაცხყოფის გამო. რამდენიმე წლის მერე გაამართლეს, მაგრამ მარია პუშკინა სრულ უსახსრობაში აღმოჩნდა. გარკვეული პერიოდი

მასზე ბარონესა მარია ვრანგელი მზრუნველობდა, მეფესთანაც აღძრა შუამდგომლობა, მისთვის პენსია რომ დაენიშნათ. რევოლუციის მერე კი ბარონესაც ლტოლვილი აღმოჩნდა – ფინეთში გააპარეს მეგობრებმა.

მარია პუშკინა 1868 წელს ლევ ტოლსტოიმ გაიცნო. „ანა კარენინას“ შავ ვარიანტში სწორედ მარიაა კარენინას პროტოტიპი. მხატვარმა ი. მაკაროვმაც ასეთი დახატა, როგორც ანა კარენინას აღწრს ტოლსტოი: მარგალიტის ასხმულათი ყელზე და „ანიუტას თვალზე“ - ჩაწნული თმაში... ტოლსტოის მუხეუმში ეს ფერწერული ნახატიცაა ექსპოზიციაში.

უკიდურეს სიღარიბეში მყოფი, თურმე მამის საფლავთან და ტვერის ბულვარში აგებულ ძეგლთან ატარებდა მთელ დღეს, მარტოსული და მღუპარე...

სამაგიეროდ, პუშკინის უმცროსი ქალიშვილი ნატაშა პუშკინა-დუბელტი-მერენბერგი, გრაფინია გახდა და საზღვარგარეთ ცხოვრობდა, ვისბადენში. ჯერ მიხეილ დუბელტს გაჰყვა ცოლად, მასთან განშორების შემდეგ გრაფ მენენბერგზე დაქორწინდა, რომელიც ევროპის ერთ-ერთ სამეფო შტოს მიეკუთვნებოდა. მისი ქალიშვილი ცოლად გაჰყვა მიხეილ რომანოვს, ხოლო ვაჟს, გეორგის, ალექსანდრე მეორის ქალიშვილი ჰყავდა ცოლად. ნატალია პუშკინა ქ. კანში გარდაიცვალა.

საინტერესოა, რატომ არ გაიწვია უმდიდრესმა დამ ღარიბი და უშვილძიროდ გადაგებული მარია თავისთან...

1919 წელს „ნარკომსობეს“ პენსია დაუნიშნია პუშკინის ქალიშვილისათვის, მაგრამ პირველივე პენსიას მისი დაკრძალვის ხარჯები ძლივს დაუფარავს...

მარია პუშკინა-გარტუნგი, ასი წლის წინ, 1919 წლის 7 მარტს, გარდაიცვალა. დაკრძალულია დონის მონასტრის სასაფლაოზე...

* * *

მე არ ვიცი, რა დღე მელის ხვალინდელი,
რომელია უკეთესი მზე თუ მთვარე,
მაგრამ ვიცი, ღვინო მიყვარს ქარვისფერი
და ვუმღერი ყველა ლამაზ, მზიან თვალებს.
ჯერ არ ვიცი, ცხოვრების გზა სად მიმიყვანს,
არც ის ვიცი, სად ჩაწყდება ბეწვის ხიდი,
მაგრამ ვილაც საფლავამდე ხომ მიმიტანს,
მეც სიკვდილის აღარა მაქვს დიდი რიდი.
მე არ ვიცი, კიდევ რამდენს დავწერ თუნდაც,
დასაწერი ალბათ ბევრი დამრჩა კიდევ,
გამიხსენებს მერე ალბათ ჩემი ქუჩაც,
ბავშვობაში ჩარჩენილი ოდის კიბეც.
ბებიის ხმაც მომეწევა მერე ალბათ
და ის ტანჯვაც, რაც ჩვენ ერთად გავიარეთ,
მერე ქარიც გაავრცელებს ჩემზე ამბავს,
ალბათ სევდაც გაშლის ქარში იაღქანებს.
ბავშვობიდან ხმები მესმის უცხო ძალით,
ალბათ წლებმა გადაძალა ახლა უფრო,
ჭრილობები გავიკემსე წვრილი ძაფით,
ხშირად ვბრაზობ, მაგრამ ვყვირი ზოგჯერ უხმოდ.
ხვალ თუ არა, ალბათ მალე დრო გაცვდება
და არ ვიცი, რა იქნება ხვალის მერე,
ახლა მხოლოდ დროზე ფიქრი მაფიქრდება
და ასეთი ლექსიც ნეტავ ვისთვის ვწერე?...

გურიას

მშვენიერება მიდამოს გასცდა,
სულში მაყრია იაგუნდები
და თუ შენ მუდამ გემანსოვრები,
ოდესმე მაინც დაგიბრუნდები.
შენი სისავსე სულს მიფერადებს,
გვიძრის სურნელმაც უკვე დამათრო,
დღეს ოცნებასთან ვიყოფ სარეცელს
და ამ ოცნებამ როგორ გამათბო.
მთებზე ასხმულან თოვლის მძივები,
სამყარო მოჰგავს ჭრელ ცისარტყელას,
ვერ მოვიძიე მაინც სიტყვები
და თვალზე ცრემლიც ნელ-ნელა ჩნდება.
აქ ყველაფერი ზღაპარს წააგავს,
ბავშვობის წლებთან ჩაკვიდე ხიდი
და აღარ მინდა, რომ დრომ წამართვას,
რასაც განვიცდი და რასაც ვქმნიდი.
შენი ანკარა წყარო შემისვამს,
შემოვიარე მთელი ღუნიაც,
რამდენი ლექსი შენზე შემითხზავს,
შენ შემოგვევლე, ჩემო გურია.
მშვენიერება მიდამოს გასცდა,
სულში მაყრია იაგუნდები
და თუ შენ მუდამ გემანსოვრები,
ოდესმე მაინც დაგიბრუნდები...

ჩემი 31-ე

თებერვალის მიიწურა ლამის,
მარტიც მკერდში ჩამიხუტებს ანცი,
სააბრილოდ გზას მოეძებნი ახალს,
მაისში კი გაზაფხულებს დავთვლი.
ივნისიდან მზეს დავუწყებ ხვევნას,
ივლისიდან უკვე მთებში ვსახლობ,
აგვისტოში ზღვასთან ერთად ვცეკვავ,
სექტემბერში ყურძენს დავკრეფ საძეგლს.
ოქტომბერში დავადულებ ქვევრებს,
ნოემბერში მოვაგროვებ სარჩოს,
დეკემბერში ისევ დავწერ ლექსებს,
იანვარში ალბათ თმებზეც დათოვს
და როდესაც ცა გამოხსნის ბაგეს,
როცა ნუშიც აყვავდება ბაღში,
როცა ქუჩა მზით იქნება სავსე,
მე დავრჩები მაინც დიდი ბავშვი...

* * *

ათვერ მიყვარდი, ასვერ მიყვარხარ,
დღეს სიყვარულმა წლები გაფანტა,
შემომბნე გულზე მიხაკი,
ჩაბნელებული სივრცე განათდა.
მიყვარდა შენი თმების შრიალი
და სინაზეში გაზრდილი სევდა,
როცა გხვდებოდი, გულის ფრიალი
მე დამყვებოდა უჩინარ ბედად.
რა დრო დამჭირდა ამის სათქმელად?
არც ისე ბევრი, არც ისე ცოტა,
მაგრამ დღეს რომ გრძნობ უთქმელ სათქმელად,
ესა ჰგავს, ალბათ სიმღერას ცოცხლად.
მე რომ ოთახი გაავასო შენით,
სიხარულისგან წამიც დათვრება,
და თან განცდებსაც ვიტოვებ ჩემში,
ეს თებერვალიც მალე მთავრდება...

მარიამი

მე ჩემი გაზაფხული მაქვს,
ყველა სურვილზე კარგი,
მე ჩემი მარიამი მყავს,
გურული ქალი, ნაღდი.
ჩემი მზის სხივი, სიტკბო,
განცდა ათასი რამის,
მუდამ გადმოგცემს სითბოს,
ჩვენი იმედი ხვალის.
ყველა გაზაფხულს მიჯობს
და ყველა დროის განედს,
ჭინკის ღიმილით გიჰყრობს,
ისე აცეცებს თვალებს.
ღიმილიანი ქალი
სულში ჩამწვდომი მზერით,
ჩემი მუხების ქნარი,
და საჩუქარი ბედის.
ეგოისტიც ვარ ალბათ,
ცაშიც ავფრინდე ლამის
და ნუ გამკიცხავთ მკაცრად,
ეს დალოცვაა მამის...

ბეჩიანე საზანოველი

მიყვარხარ

ზაფხულის ცის მსგავსად ლაღი გაქვს თვალები,
ღიმილიც სათნო და ზღვასავით ციმციმა,
გთხოვ, მალე გამიღე საგულის კარები,
შენს გახსენებაზე, ცრემლებიც კი მცვივა...

შენმა სიყვარულმა მე ძლიერ დამლაღა,
რადგან ხარ სულისა, რწმენაც და საზღვარიც
ამბავიც გადმოგცა ცის მთვარემ, ნამგალამ,
დაჭრილი გული მაქვს, არ მშველის სხვა ზღვარი...

გაზაფხულდა და აფეთქდა კვირტები,
მე ღიღხანს ველოდი ყინულის გაღობას,
თითქოს სამყაროში თავიდან ვმკვიდრდები,
ზეცაც კი მილოცავს ღიმილს და ლაღობას...

ჩვენს ფოთოლცვენამდე ჯერ კიდევ შორია,
კარგა ხანს დაიცდის, არ მოვა წყვილიაღი,
იღბალზე აუგი, ეს მართლაც ჭორია,
დრო განვევლეთ დარდის და დრო დაგვრჩა დიადი...

მიყვარხარ, მიყვარხარ, მიყვარხარ, მიყვარხარ,
ამ გულში არ მინდა, არ მინდა სხვა ზღვარი...
მითხარი, ძვირფასო, რომელი მზისა ხარ,
ვფიქრობ, მანდ იწყება სამყაროს საზღვარი.

პოეტი ზე ბანში

მოვდივართ, მოვდივართ, მოვდივართ, მოვდივართ
და ვსაღღერებლობთ იაფი არაფით...
ჩვენ, ხალხნო, აქა ვართ, აქა ვართ, აქა ვართ,
კოსმოსშიც გავეზავნეთ რითმები, ამაყი.

ხშირად ვსვამთ, ხშირად ვსვამთ რითმათა ლიქიორს,
მაგრამ ხომ ხედავთ, რომ არასდროს არ ვთვრებით,
ჩვენ გამორჩეულად გვიყვარს ეს ცხოვრება,
ტრფიალად ტრფიალობს აზრები ამ ფრთებით.

გვიყვარს სამყაროში დიდი თუ პატარა,
ლექსს ვამბობთ ტრანსპორტში, ქუჩაში, სკოლაში,
ვსაუბრობთ, ვიბრძვით და ვიხუტებთ სამშობლოს,
ხვალინდელი დღის სულში გვაქვს კოლაჟი.

გახსოვდეთ, გახსოვდეთ, ლექსები წვიმაა,
წვეთ-წვეთა სტრიქონებს უღიმის გემბანი...
სამყაროს ჩუხჩუხა ლამაზი საუნჯე,
ღმერთს მუდამ ადიდებს, პოეტი ზე ბანში.

ქარი წლებია

ლამაზ წალკოტში ყვავდა ვარდი
და აცეკვებდა ეკლიან ღეროს,
თან შეხაროდა უიღბლო პოეტს,
ნეტავი წეროს, წეროს და წეროს.

ახლა კი ურცხვად ძარცვავდა ქარი,
მას ავიწყებდა გუმინდელ რეროს,
ფრთებში აწნავდა ალისფერ ფურცლებს
იქვე ტბის პირას მთვლემარე წეროს.

სიკონტაგისო, აბა, რა გიგავს,
უყვიროდა და ძარცვავდა ბუჩქებს,
უზუზუნებდა უაზრო იგავს
იდუმალების მოახლე ქუჩებს.

რითმაც დაიბნა კოცნის ნაყოფი
და საამებელს მოაწვა ხუნდად,
ენანებოდა, მუხად ნამყოფი
რომ ქცეულიყო სინაზის ხურდად...

ბობოქარ ქართან ალბათ არ ვივლი,
მაგრამ ის თურმე ყველგან მხლებია,
ახალგაზრდობა არის ყვაილი,
ახლალა მივხვდი, ქარი, წლებია!

შედეგრი

რითმები სულიდან გულამდე ცეკვავენ,
ითხოვენ გვაცალეთ, ნელ-ნელა ვხურდებით,
სათუთი ბგერები სტრიქონებს კემსავენ,
ცოტა ხნის შემდეგ კი აუშვით ხუნდები.

აზრები ჯერ კიდევ, მოწყენით ღამობენ,
რად გადაიქცევა პატრონის ნაფიქრი,
სულ მუდამ პრესაში დაფრენას ღამობენ,
ვით სივრცის ფანტელთა პირველი ნაფიფქი.

ცოდნის ლექსიკონიც სტროფს პატივს მიაგებს.
ღრიალით ასკდება დატვირთულ საფეთქელს,
და როცა საჭირო სიამეს მიაგნებს,
მას, პოეზიაში, გვირგვინად აფეთქებს.

გონების გონება ჰგავს დაღლილ სახედარს,
მის ნაშობ შვილთაგან ემღერის ბედს, ბევრი,
შექმნილმა სარკეში იხილა სახე და...
მყის გაუხარდა, რომ მას ერქვა შედეგრი...

სხვისი ცოლი

ვერასოდეს დავიბრუნებ ძველ დროს,
ალბათ არც შენ გამოძევები ცოლად,
მითხარ, რა ვქნა, ვერ ვივიწყებ იმ როლს,
ფიქრში რომ ჩანს ერთ ჩაწყვეტილ რგოლად.

მაშინ სხვისთვის ამამღერა გედმა,
მეც ავეყვი ბედისწერას, სულელს,
დაგშორდი და სხვას მიგვკარა ბედმა,
გვიან მივხვდი, ვერ გიწოდებ სულ ერთს.

გაბზარულ სულს გულისყურით ვკერავ,
მენანება, რომ ხარ გათხოვილი,
უნებურად ათბობ სულ სხვის კერას,
უმიზეზოდ ჩემგან დათხოვნილი.

შენ კი მაინც სიზმრად მნახე წუხელ,
ღელავდი და აქარიშხლე დარდი,
მძიმე ტკივილს კალმის მგოსნებს ვუმხელ,
ყველგან ცხელა, ჩემს გულში კი ბარდნის.

შენ გარეშე ამღვრეული რწმენით,
არც კი მინდა, ცის ქვეშ რამე როლი,
მხოლოდ ცრემლი მეღავება წყენით,
რომ დაგარქვი, კარგო, სხვისი ცოლი!

ფუნჯით გაცოცხლებული რაჭა

ნომრის სტუმარია
მხატვარი ნოდარ რეხვიაშვილი

ონის რაიონის სოფელ ჭიორაში დაიბადა, სპორტი და ხატვა ბავშვობიდან უყვარდა. გლდანის სპორტული პროფილის სკოლა-ინტერნატში ბერძნულ-რომაული სტილის ჭიდაობის სექციაში დადიოდა. მოგვიანებით კი მოსე თოიძის სახელობის სამხატვრო სასწავლებელი დაამთავრა. არის სპორტის ოსტატი ბერძნულ-რომაულ ჭიდაობაში, იყო საქართველოს ჩემპიონი, საქართველოს, უკრაინის და ყოფილი საბჭოთა კავშირის ნაკრების გუნდის წევრი.

გამორჩეულია რაჭის თემაზე შექმნილი მისი ფერწერული ნამუშევრები. საქართველოს მხატვართა კავშირ „ხელოვანის“ წევრია.

ავთანდილ (ნოდარ) რეხვიაშვილი 7 კლასის შემდეგ გადაიყვანეს მშობლებმა თბილისში. მაშინ ჯერ არ ხატავდა. ამბობს, რომ მოგვიანებით, ერთ მშვენიერ დღეს, ალბათ უფლისგან, პირველი ნამუშევარი შეიქმნა.

– მოსე თოიძის სამხატვრო სასწავლებელი დაამთავრეთ...

– ბიძაშვილმა, ცოცხალი აღარ არის, აცხონოს უფალმა, მშენებლობაზე შემომთავაზა მუშაობა, იქ გაჯით გალეხილი კედლებზე ნახშირით ფიგურები მივასხატე. ერთხელაც ეს კედელი პოლიტექნიკური ინსტიტუტის მხაზველობითი გეომეტრიის კათედრის მასწავლებელს ბიძინა არჩვაძეს უნახავს და უკითხავს, ვინ დახატაო? ერთ-ერთი ჩვენი დამხმარეაო, – უთქვამთ.

მხოლოდ მესამე დღეს შევხვდით ერთმანეთს, მომიკიდა ხელი, ჩამიყვანა პოლიტექნიკურ ინსტიტუტში, ამაღებინა ატესტატის ასლი და მიმიყვანა თოიძის სამხატვრო სასწავლებელში, ბატონ სოსო ქოიავასთან.

მოეწონათ ჩემი ნამუშევრები და უგამოცდოდ ჩამრიცხეს. მაღლობელი ვარ ბატონი ბიძინასი, კაცი, რომელიც გვერდში დაგიდგება, სიკვდილამდე უნდა გახსოვდეს.

პირველი შემოქმედებითი წარმატება 1987 წელს მოვიდა, სახალხო შემოქმედების მეორე საკავშირო ფესტივალის ლაურეატი გახდა...

– მაშინ ჩარხმშენებელ ქარხანაში ვმუშაობდი

რამდენიმე სურათი გაიგზავნა, მათ შორის მეუღლის პორტრეტი. ჯერ პროფაკავშირების სასახლეში წაიღეს ჩემი სურათები, შემდეგ – ერევანში, ბოლოს მოსკოვში გადაინაცვლა, სამ თვეზე მეტი იყო გასული, დამირეკეს, მივედი და გადმომცეს დიპლომი.

მეუღლის, თამარ ბაკურაძის პორტრეტი 1983 წელს ქუთაისში დავხატე. მომავალი მეუღლე თბილისში გავიცანი, მაგრამ ზაფხულობით, როცა, სამსახურიდან თავისუფალი ვიყავი, ჩავდიოდი ქუთაისში, იქ გამიჩნდა მისი დახატვის სურვილი... სამწუხაროდ, მეუღლე გარდაიცვალა. იგი იყო ფსიქოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, აკადემიკოსი, უძვირფასესი ადამიანი.

– **ფერთა კოლორიტით, ორიგინალური ხედვით საინტერესოა რაჭის თემაზე შექმნილი ფერწერული ტილოები...**

– ეს ნამუშევრები ჩემს სოფელს – ჭიორას მივუძღვენი. სადაც დაიბადე და გაიზარდე, მაინც სულ სხვა განცდაა. სოფლის ისტორია ფუნჯით გადმოვეცი. ვინც ათვალიერებს, ფოტოები ჰკონიათ. ჭიორა ჩემებურად დავხატე, უფრო გავამრავლე ყანები, ზვინები, რომ ახალგაზრდები დაეინტერესო და შეეყვარო იქაურობა, უკეთეს ადგილას სად დაბრუნდებიან?. სამწუხაროდ, დაიცალა რაჭა, ხელისუფლებამ უნდა შეუწყოს ხელი, რომ ახალგაზრდობა დაბრუნდეს და ეს ლამაზი კუთხე ისევ აღორძინდეს.

დავხატე სათბ-სადოვრების ამსახველი პეიზაჟები, ჭიორის კვირაცხოველი, ასევე ე.წ. „სანახში“, სადაც ჭიორელები ქვეყნისა თუ პირად საქმეებზე სასაუბროდ იყრიდნენ თავს. წყარო ისევ მიედინება, მაგრამ ხალხისგან დაცლილ მხარეში მისი დამლევია აღარ დარჩა...

– **თქვენი ნახატი – დავით აღმაშენებელი ჭიორის ეკლესიაშია...**

– თავდაცვის სამინისტროში მუშაობის დროს, ბატონ დიმიტრი ლეჟავას თხოვნით დავხატე დავით აღმაშენებლის სურათი. იქვე ვიჯექი და ვხატავდი, შემდეგ ფოიეში დიდხანს ეკიდა... ავდექი და ნახატი წავიღე რაჭაში. ჭიორელმა რეხვიაშვილებმა სალოცავში მიიტანეს. ჭიორის კვირაცხოველის ეკლესიაში ჰკიდა. ახლახან ვიყავი იქ, ზამთარში, ყინვების მერე მაინტერესებდა, რა მდგომარეობაში იყო. დაკეტილი იყო და ვერ მოვხერხე ნახვა.

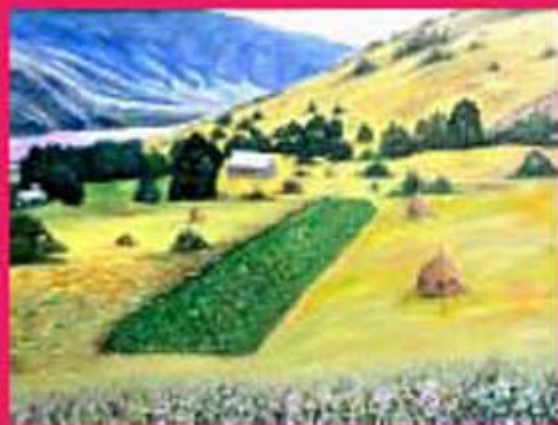
ხელოვნება ჩემი სულიერი მხარეა, ვეთაყვანები მხატვრობას...

– **შემოდგომაზე თქვენი მეორე პერსონალური გამოფენა გაიმართება...**

– პირველი პერსონალური გამოფენა 2018 წლის 12-14 დეკემბერს ეროვნული ბიბლიოთეკის საგამოფენო დარბაზში გაიმართა... 2019 წლის ნოემბერში, ისევ ეროვნულ ბიბლიოთეკაში, უკვე ცნობილ ნამუშევრებთან ერთად, მრავალ ახალ ნახატსაც წარვუდგენ სტუმრებს. გამოფენას მეუღლის ხსოვნას მივუძღვნი.

თამარ შაიშვილაშვილი

ԵՐԵՎԱՆԻ ԻՆՅՆՅՈՒՆԱԳՐԱԿԱՆ
ՓՈՒԿՆԵՐՆԵՐԻ ԵՎ ԳՐԱԿԱՆ
ԵՐԵՎԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆԱԳՐԱԿԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ — ԳՈՒՄԱՐՆԵՐԻ ԵՎ
ԳՐԱԿԱՆԱԳՐԱԿԱՆ